

การวิเคราะห์การศึกษาเชิงวิพากษ์:
พื้นฐานการศึกษาค้นประเด็นวิกฤตทางการศึกษา

พฤษี ศรีบรรณพิทักษ์

การวิเคราะห์การศึกษาเชิงวิพากษ์:
พื้นฐานการศึกษาด้านประเด็นวิกฤตทางการศึกษา

พฤทธิ ศิริบรรณพิทักษ์

คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

2551

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

การวิเคราะห์การศึกษาเชิงวิพากษ์:

พื้นฐานการศึกษาด้านประเด็นวิกฤตทางการศึกษา

ข้อมูลทางบรรณานุกรมหอสมุดแห่งชาติ

การวิเคราะห์การศึกษาเชิงวิพากษ์: พื้นฐานการศึกษาด้านประเด็น
วิกฤตทางการศึกษา/ พงษ์สิทธิ์ บรรณพิทักษ์ เอกสารอัดสำเนา
เย็บเล่ม, 2551

150 หน้า: ภาพประกอบ

1. การศึกษา..การวิเคราะห์ 2. การวิเคราะห์การศึกษา
3. การวิเคราะห์เชิงวิพากษ์ 4. พื้นฐานการศึกษา 5. ประเด็นวิกฤต
ทางการศึกษา 6. พงษ์สิทธิ์ บรรณพิทักษ์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย,
คณะครุศาสตร์.

พิมพ์ครั้งแรก พฤษภาคม 2551

จำนวนพิมพ์ 500 เล่ม

พิมพ์ที่ คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ถนนพญาไท กรุงเทพฯ 10330

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

คำนำ

ปัจจุบันนี้ มีการยอมรับกันอย่างกว้างขวางแล้วว่า ความสำเร็จทางเศรษฐกิจและการอยู่ดีมีสุขของสังคมในอนาคตที่เป็นสังคมฐานความรู้ คือ “พลังสมอง” ซึ่งประกอบด้วยพลังการคิด พลังการเรียนรู้ และพลังการสร้างนวัตกรรม ดังนั้น การพัฒนาขีดความสามารถของพลังสมอง จึงเป็นจุดมุ่งหมายและพื้นฐานสำคัญที่สุดของการจัดการศึกษา

ตำราเรื่อง “การวิเคราะห์การศึกษาเชิงวิพากษ์: พื้นฐานการศึกษา ด้านประเด็นวิกฤตทางการศึกษา” เล่มนี้ จัดทำขึ้นโดยมีความมุ่งหวังที่จะมีส่วนร่วมในความพยายามที่จะพัฒนาพลังสมองตามจุดมุ่งหมายดังกล่าว และใช้ในการศึกษาของนิสิตที่เรียนวิชา 2746801 การวิเคราะห์การศึกษาเชิงวิพากษ์ ซึ่งเป็นวิชาบังคับร่วมของหลักสูตรครุศาสตรดุษฎีบัณฑิตทุกสาขาวิชาของคณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตำราเล่มนี้มุ่งเน้นการเสริมสร้างวิทยายุทธด้านการคิดวิเคราะห์ และสังเคราะห์แบบวิภาษวิธี (dialectic) บนพื้นฐานการศึกษาประเด็นวิกฤตทางการศึกษา เพื่อให้เกิดความคิดใหม่ที่ดีกว่าอย่างสร้างสรรค์ มีจุดมุ่งหมายเฉพาะ คือ การเสริมสร้างพลังทางการคิดให้ครู ศึกษานิเทศก์ และบุคลากรทางการศึกษาในการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนทุกวิชาเพื่อพัฒนาพลังสมองของผู้เรียนให้ดีกว่าเดิม รวมทั้งการเสริมสร้างพลังการคิดของ

ผู้บริหารจัดการศึกษาให้มีขีดความสามารถในการบริหารจัดการศึกษา เพื่อพัฒนาพลังสมองของครู คณาจารย์ได้ดีกว่าเดิมด้วย

อย่างไรก็ตาม ขีดความสามารถในการคิดวิเคราะห์และสังเคราะห์ เป็นทักษะที่สามารถพัฒนาให้เชี่ยวชาญยิ่งขึ้นได้ และสามารถนำไปใช้ให้เกิดความคิดใหม่ที่ดีกว่าอย่างสร้างสรรค์ในประเด็นวิกฤตทางด้านอื่นๆ ได้ทุกเรื่อง เช่น ประเด็นวิกฤตด้านสังคม ด้านการเมือง ด้านเศรษฐกิจ และด้านสิ่งแวดล้อม เป็นต้น

ด้วยเหตุผลดังกล่าว ผู้เขียนเชื่อมั่นว่าตำราเล่มนี้จะช่วยพัฒนาความสามารถของผู้อ่านในการคิดวิเคราะห์เชิงวิพากษ์ให้ดียิ่งขึ้นได้ในอนาคต

พฤทธิ ศิริบรรณพิทักษ์

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สารบัญ

	หน้า
คำนำ	ก
สารบัญ	ค
สารบัญตาราง	ช
สารบัญภาพ	ณ
บทที่ 1 ความสำคัญของการคิดและการวิเคราะห์ เชิงวิพากษ์	1
ความสำคัญของการคิด	1
การวิเคราะห์เชิงวิพากษ์	3
ความสำคัญของการคิดวิเคราะห์เชิงวิพากษ์	8
สรุป	9
บทที่ 2 การประเมินความสามารถในการวิเคราะห์ เชิงวิพากษ์	11
แบบสอบถามตรวจสอบสไตล์การคิด	11
การแปลผลคะแนนสไตล์การคิด	20
ลักษณะ ข้อดี และข้อด้อยของสไตล์การคิด	21
ผลสำรวจสไตล์การคิด	26
สรุป	29

สารบัญ

	หน้า
บทที่ 3 ประเด็นวิกฤตทางการศึกษา	31
ลักษณะการศึกษาทั่วโลก	31
ประเด็นวิกฤตทางการศึกษาจากหนังสือพิมพ์	33
ประเด็นวิกฤตทางการศึกษาระดับนานาชาติ	35
สรุป	40
บทที่ 4 วิเคราะห์เชิงวิพากษ์และความเป็นพลวัต	41
วิเคราะห์เชิงวิพากษ์	41
ความเป็นพลวัตของการวิเคราะห์เชิงวิพากษ์	46
ลักษณะ ข้อดี และข้อด้อยของการวิเคราะห์	48
เชิงวิพากษ์	
สรุป	50
บทที่ 5 กรณีตัวอย่างการวิเคราะห์เชิงวิพากษ์ใน	51
ประเด็นวิกฤตทางการศึกษา	
กรณีตัวอย่างการวิเคราะห์เชิงวิพากษ์ในประเด็น	51
วิกฤตทางการศึกษาจากหนังสือพิมพ์	
ตัวอย่างที่ 1 การยก “กศน.” แห่งบริหาร	52
หลักที่ 6 ก้าวหน้าหรือถอยหลัง	

สารบัญ

	หน้า
ตัวอย่างที่ 2 การเปิดการเรียนการสอน นอกมหาวิทยาลัยเป็นการขยายโอกาส หรือเป็นธุรกิจการศึกษา	56
ตัวอย่างที่ 3 คุณภาพของโรงเรียนดัง (ดี) เพราะคุณภาพครูผู้สอน หรือเพราะคุณภาพ นักเรียน	61
ตัวอย่างที่ 4 การสร้างคุณภาพนักเรียน: พันธนโยบาย “สอบตก-ซ้ำชั้น” หรือแก้ปัญหา แบบองค์รวม	65
กรณีตัวอย่างการวิเคราะห์เชิงวิพากษ์ในประเด็น วิกฤตทางการศึกษาระดับนานาชาติ	69
ตัวอย่างที่ 5 ความเป็นธรรมระหว่างหญิง ชาย: ควรจัดการแบ่งแยกหรือควรเอื้อ ความแตกต่าง	69

สารบัญ

	หน้า
ตัวอย่างที่ 6 เสรีภาพทางวิชาการ: ความรับผิดชอบของครูหรือสิทธิของครู	72
ตัวอย่างที่ 7 การปฏิรูปการศึกษาโดยใช้ มาตรฐานเป็นฐาน: การเปลี่ยนแปลงที่แท้จริง หรือภาพลวงตาทางการเมือง	75
ตัวอย่างที่ 8 พหุวัฒนธรรมศึกษา: เสริมสร้างประชาธิปไตยหรือทำให้เกิด การแบ่งแยก	82
สรุป	100
บทที่ 6 การสอนเพื่อพลังการคิดในอนาคต	101
สิ่งที่ท้าทายระบบการศึกษา	101
ครูในฐานะ “ผู้กระตุ้นการคิด” ในสังคมความรู้	102
โรงเรียนการคิด	103
การคิดอย่างชาญฉลาด	104

สารบัญ

	หน้า
ปัจจัยสนับสนุนการคิด	105
ปัจจัยขัดขวางการคิด	106
ครูจะต้องกระตุ้นการคิด	107
การเปลี่ยนกระบวนทัศน์ของการจัดการศึกษา	108
จะเริ่มต้นการสอนเพื่อพัฒนาการคิดอย่างไร	109
สรุป	110
ภาคผนวก	111
รายละเอียดของข่าวการศึกษาจากหนังสือพิมพ์	112
ในประเด็นที่ 10	
บรรณานุกรม	119
ดัชนีคำค้น	123

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สารบัญภาพ

ภาพที่		หน้า
1.1	วิธีวิภาษตามแนวคิดของเฮเกิล (Hegel)	5
4.1	ลักษณะการวิเคราะห์เชิงวิพากษ์แบบสามเส้า หรือสามเหลี่ยมสามมุม	43
4.2	ลักษณะสามเส้าของการวิเคราะห์เชิงวิพากษ์	45
4.3	พลวัตของการวิเคราะห์เชิงวิพากษ์	47
6.1	ความสัมพันธ์ซึ่งกันและกันของปัจจัยสนับสนุนการคิด	106
6.2	การให้ความสำคัญกับการสอนเพื่อพัฒนาพลังการคิด	108

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 1

ความสำคัญของการคิดและการวิเคราะห์เชิงวิพากษ์

บทนี้ประกอบด้วยสาระสำคัญ 3 เรื่องคือ 1) ความสำคัญของการคิด 2) การวิเคราะห์เชิงวิพากษ์ และ 3) ความสำคัญของการคิดวิเคราะห์เชิงวิพากษ์

ความสำคัญของการคิด

ขงจื๊อกล่าวว่า “ถ้าเรียนโดยไม่คิด จะเสียเวลาเปล่า ในทางกลับกัน ถ้าคิดโดยไม่เรียน ก็จะอันตราย” (ขงจื๊อ, อ้างใน Fisher, 2005)

ลักษณะการคิดของคนในระยะที่ผ่านมา คนส่วนใหญ่มักจะคิดแบบ “ทางเดียว” อยู่เสมอ บางคนอาจจะคิดแบบ “สองทาง” และมีคนจำนวนน้อยมากที่จะมีการคิดแบบ “มากกว่าสองทาง” แต่เกือบจะไม่ค่อยมีใครคิดถึง “ข้อจำกัด” ของการคิด

เมื่อคนเรามีปัญหาต้องตัดสินใจ คนเรามักจะใช้กลยุทธ์ใดกลยุทธ์หนึ่งในการตัดสินใจ ไม่ว่าจะรู้หรือไม่ก็ตาม ข้อเท็จจริงก็คือ กลยุทธ์ที่ใช้ในการตัดสินใจเหล่านั้นมีทั้งข้อดีและข้อด้อย หรือมีทั้งจุดแข็งและจุดอ่อน กลยุทธ์เหล่านั้น อาจใช้ได้ผลดีในสถานการณ์หนึ่ง หรือสถานที่หนึ่ง ณ เวลาหนึ่ง แต่อาจใช้แล้วได้ผลไม่ดีในอีกสถานการณ์หนึ่ง อีกสถานที่หนึ่ง หรืออีกเวลาหนึ่ง แต่คนเราเกือบทุกคนมักจะเรียนรู้กลยุทธ์การ

แก้ปัญหและการตัดสินใจเพียงหนึ่งหรือสองกลยุทธ์ และนำไปใช้กับทุกสถานการณ์

ถ้าสังเกตให้ดีเราจะพบว่า คนจำนวนมากประสบความสำเร็จด้วยกลยุทธ์ที่แตกต่างกัน และแตกต่างจากที่เราใช้ เนื่องจากเราต้องเลือกใช้กลยุทธ์ที่เหมาะสมกับเรา เมื่อประสบความสำเร็จก็จะดีใจ เมื่อไม่ประสบความสำเร็จก็จะโทษคนอื่น หรือโทษโชคชะตา เราไม่ค่อยจะใช้เป็นบทเรียนในการหาวิธีการใหม่ๆ ในการคิด ดังนั้น คนเราจึงจำเป็นต้องพัฒนาการคิด เพื่อลดการตัดสินใจที่ผิดพลาด เพื่อขยายคลังความคิด หรือคลังกลยุทธ์ เพื่อการตัดสินใจและการแก้ปัญหาที่ดีกว่าและมีประสิทธิภาพมากกว่า

ฮาร์กรีฟส์ (Hargreaves, 2003) กล่าวว่า โลกทุกวันนี้และโลกในอนาคตมีลักษณะเป็นสังคมความรู้ (knowledge society) และเศรษฐกิจในสังคมความรู้ก็จะเป็นเศรษฐกิจความรู้ (knowledge economy) ซึ่งเป็นระบบสังคมและระบบเศรษฐกิจที่ต้องขับเคลื่อนโดยผู้ที่มีความสามารถในการสร้างสรรค์ (creativity) มีความเฉลียวฉลาด มีความเป็นช่างประดิษฐ์ และความเป็นเจ้าความคิด (ingenuity) พร้อมทั้งพบว่า พลังขับเคลื่อนสังคมความรู้และเศรษฐกิจความรู้ คือ “พลังสมอง หรือ “brain power” ความสำเร็จทางเศรษฐกิจ ขึ้นอยู่กับขีดความสามารถของแรงงานในการเรียนรู้และการคิดอย่างต่อเนื่องมากกว่าพลังเครื่องจักร (machine power) นอกจากนี้ ฮาร์กรีฟส์ได้สรุปว่า พลังสมอง

ประกอบด้วยพลังสำคัญ 3 พลัง คือ 1) พลังการคิด 2) พลังการเรียนรู้ และ 3) พลังการสร้างนวัตกรรม ดังนั้น การคิดจึงมีความสำคัญมากทั้งในปัจจุบันและอนาคต

การวิเคราะห์เชิงวิพากษ์

การวิเคราะห์เชิงวิพากษ์ มาจากแนวคิดของอริสโตเติล (Aristotle) ซึ่งเป็นบิดาของศิลปะ หรือ วิธีโต้แย้งด้วยเหตุผล (the father of dialectic reasoning) อริสโตเติลชอบวิธีการโต้แย้งด้วยเหตุผล เนื่องจากต้องมีการตรวจสอบ ตอบคำถามจากมุมมองที่แตกต่างหลากหลาย วิธีการโต้แย้งด้วยเหตุผลเป็นวิธีการมองโลกในแง่ดี โดยสันนิษฐานว่า มีแนวคิดที่ดีกว่าเสมอในการปรับปรุงพัฒนาสังคม และเชื่อว่า การตรวจสอบแนวคิดด้วยวิธีการที่ตรงข้าม หรือการมองต่างมุม เป็นวิธีการที่ได้ผลดีมาก (Nelson, Palonsky and McCarthy, 2007)

แนวคิดดังกล่าวของอริสโตเติล ได้รับการสนับสนุนจากรอธ (Roth, 1989) ซึ่งได้ให้ข้อสังเกตว่า การโต้แย้งด้วยเหตุผลในประเด็นทางการศึกษา จะทำให้รู้แจ้งเห็นจริงเกี่ยวกับการพัฒนาครูและสังคม

ในหนังสือปรัชญาการศึกษาของบรรจง จันทรสภา (2522) ได้เรียกวิธีการโต้แย้งด้วยเหตุผล (dialectic) ว่า “วิธีวิพากษ์” หมายถึง การตรวจสอบประเด็นวิกฤต หรือประเด็นสำคัญที่ระบุประเด็นหลักและข้อโต้แย้งเชิงตรรกะ หรือเหตุผลของแต่ละมุมมองที่แตกต่างกัน

เฮเกิล (Hegel) (Spencer and Krauze, 1997) ได้ใช้กระบวนการวิธีวิภาษมาอธิบายลักษณะการเคลื่อนไหวของจิต และการขัดแย้งของจิต ดำเนินการเป็นวัฏจักรของสภาวะพื้นฐาน (thesis) สภาวะขัดแย้ง (antithesis) และสภาวะประนีประนอม (synthesis) กล่าวคือ ในสภาวะพื้นฐานนั้นจะเป็นสภาวะของจิตในปัจจุบัน (thesis) เมื่อมีความคิดใหม่เกิดขึ้น ความคิดใหม่นี้ก็จะมีความเห็นขัดแย้งกับความเห็นในสภาวะพื้นฐาน (antithesis) หลังจากที่มีความคิดทั้งสองขัดแย้งกันด้วยเหตุด้วยผล ก็จะมีการลงเอยกันได้โดยฝ่ายหนึ่งเป็นฝ่ายยอมจำนน สภาวะเช่นนี้ก็จะมีการประนีประนอมหรือสภาวะสังเคราะห์ (synthesis) เกิดขึ้น ผลจากการประนีประนอมนี้จะเกิดสภาวะพื้นฐานใหม่ขึ้นมาอีก (new thesis) หลังจากนั้นก็จะมีการขัดแย้ง การประนีประนอมตามมา และเข้าสู่สภาวะพื้นฐานใหม่อีก เช่นนี้เรื่อยไปไม่มีที่จบสิ้น จนกว่าจะบรรลุถึงซึ่งสิ่งสัมบูรณ์ (the absolute) เขียนเป็นแผนภาพได้ดังภาพที่ 1.1

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ความรู้สึกรู้สึกของเราอีกแง่หนึ่งเห็นว่า ชีวิตนี้ไม่ควรจะอยู่เพื่อตัวเองเท่านั้น
ควรจะอยู่เพื่อคนอื่นด้วย

เมื่อมีความคิดเช่นนี้เกิดขึ้นในใจของเราก็จะเกิดความเห็น
ที่ขัดแย้งกับความคิดเดิมขึ้นมา (สภาวะของ antithesis)

เมื่อเกิดการขัดแย้งเช่นนี้ ต่างฝ่ายก็จะหาเหตุผลมาหักล้างกัน
เพื่อจะให้ได้มาซึ่งสิ่งที่เป็นจริงหรือถูกต้องที่สุด

ในที่สุดความคิดฝ่ายหนึ่งก็จะเป็นฝ่ายชนะหรือหาทาง
ประนีประนอมกันได้ (สภาวะของ synthesis) โดยอาจจะตกลงกันว่า
ต่อไปนี่เราจะมีชีวิตอยู่เพื่อคนอื่น เพื่อสังคมส่วนรวม

เมื่อมาถึงตอนนี้ เราก็จะอยู่ในสภาวะที่มีความพอใจใน
แนวความคิดที่เพิ่งได้มาใหม่ (คือการบำเพ็ญตนเพื่อคนอื่น) สภาวะนี้ก็จะ
กลายมาเป็น new thesis (เปรียบเสมือนจุดเริ่มต้นใหม่)

แต่พอบำเพ็ญตนเพื่อคนอื่นไปได้สักระยะหนึ่ง อาจจะมีความคิด
ขัดแย้ง (antithesis) ขึ้นมาว่าการกระทำเช่นนั้นไม่ใช่สิ่งที่ดีที่สุด ทางที่ดี
ควรจะทำเพื่อตนเองด้วย และเพื่อคนอื่นบ้างตามสมควร

ความคิดขัดแย้งเช่นนี้จะนำไปสู่การประนีประนอมกันอีก
(synthesis) และจะเกิดจุดเริ่มต้นใหม่ขึ้นมาอีกเช่นนี้เรื่อยไป トラバเท่าที่
จิตมนุษย์ยังทำงานอยู่ และトラバเท่าที่มนุษย์จะได้พบความจริงสูงสุด
(absolute truth) หรือจนกว่าจะมีความสำนึกในความจริงสูงสุด

เฮเกิลได้นำกระบวนการเปลี่ยนแปลง “thesis-antithesis-synthesis” นี้ ไปอธิบายเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในประวัติศาสตร์ของมนุษยชาติ ซึ่งล้วนแล้วแต่เป็นผลแห่งการขัดแย้งกันทางด้านความคิด (จิต) ของมนุษย์ เพื่อที่จะพัฒนาหรือแสวงหาความเป็นจริงหรือสิ่งที่ดีกว่า หากเราจะนำ เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในประวัติศาสตร์ไม่ว่ายุคสมัยใด และของชาติใดมา วิเคราะห์ดูแล้ว ก็จะทำให้เห็นว่าโลกมนุษย์ดำเนินไปตามครรลองนี้ทั้งสิ้น

ในการทำงานเดียวกัน การเปลี่ยนแปลงทางการศึกษาก็เกิดขึ้นใน ลักษณะที่มีความคิดขัดแย้งกันจากการเห็นจุดบกพร่องของระบบเดิมที่มีอยู่ (thesis) และคิดว่ามีแนวทางอื่นที่ดีกว่า (antithesis) เมื่อมีความขัดแย้ง กันแล้วก็จะนำไปสู่ข้อยุติ (synthesis) แล้วจะได้แนวทางการจัดการศึกษา ใหม่ขึ้นมา (new thesis)

ความจริงแล้ว ได้มีผู้นำเอาทฤษฎีจิตนิยมวิภาษ (Dialectic idealism) ของเฮเกิลนี้ไปสร้างทฤษฎีใหม่ๆ ขึ้นมาอีกมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ทฤษฎีวิภาษทางวัตถุ (Dialectic materialism) ซึ่งเป็นทฤษฎีทางเศรษฐกิจ และสังคมของคาร์ล มาร์กซ์ (Karl Marx) ก็อาศัยแนวคิดของเฮเกิล เป็นพื้นฐาน

ดังนั้น การวิเคราะห์เชิงวิพากษ์ จึงเป็นการคิดวิเคราะห์เชิงวิพากษ์ ที่ใช้สไตส์การคิดแบบนักสังเคราะห์ (synthesist) ซึ่งสนใจการ เปลี่ยนแปลงโดยการมองหาความเห็นแย้งและการสังเคราะห์ หรือ synthesis (Harrison and Branson, 1982)

ความสำคัญของการคิดวิเคราะห์เชิงวิพากษ์

การคิดวิเคราะห์เชิงวิพากษ์ หรือ วิธีวิพากษ์ เป็นคุณลักษณะของมนุษย์ (human characteristic) ที่สะท้อนออกทางวิธีการคิดและเป็นคุณลักษณะทางปัญญาที่มีความสำคัญ เนื่องจากจะมีผลต่อคุณลักษณะที่สำคัญอีก 2 ด้าน คือ การกระทำและความรู้สึก ซึ่งเป็นคุณลักษณะทางพฤติกรรมและคุณลักษณะทางอารมณ์ (Anderson, 1981) กล่าวคือ ถ้าคิดดีก็จะมี การกระทำ หรือพฤติกรรมที่ดี มีความรู้สึก และอารมณ์ที่ดีด้วย

นอกจากนี้ การคิดวิเคราะห์เชิงวิพากษ์ ยังเป็นการคิดเชิงวิพากษ์ (critical thinking) ที่นิยมใช้สำหรับการคิดและวิเคราะห์ประเด็นวิกฤตหรือประเด็นปัญหาที่ต้องการคำตอบที่ดีกว่า การคิดวิเคราะห์เชิงวิพากษ์ได้รับการกล่าวกันว่าเป็นทั้ง “กระบวนการหลัก” และ “เป้าหมายหลัก” ของการศึกษา และเป็นวิธีการสร้างสรรค์มีตรภาพทางภูมิปัญญา (the friends of wisdom) (Nelson, Palonsky and McCarthy, 2007)

สรุป

การคิดมีความสำคัญมากในอนาคตซึ่งเป็นสังคมความรู้ เนื่องจากพลังขับเคลื่อนสังคมความรู้และเศรษฐกิจความรู้ คือ พลังสมอง ซึ่งประกอบด้วยพลังสำคัญ 3 พลัง คือ 1) พลังการคิด 2) พลังการเรียนรู้ และ 3) พลังการสร้างนวัตกรรม การพัฒนาการคิดวิเคราะห์เชิงวิพากษ์ ซึ่งเป็นวิธีการโต้แย้งด้วยเหตุผล มีการตรวจสอบ ตอบคำถามจากมุมมองที่แตกต่างหลากหลาย มองโลกในแง่ดี และมุ่งแสวงหาแนวคิดที่ดีกว่า เสมอในการปรับปรุงพัฒนาสังคมและการศึกษา การคิดวิเคราะห์เชิงวิพากษ์เป็นสไตล์การคิดแบบนักสังเคราะห์ เป็นคุณลักษณะของมนุษย์ที่สะท้อนออกทางวิธีการคิดซึ่งเป็นคุณลักษณะทางปัญญาที่มีความสำคัญ และมีผลต่อคุณลักษณะที่สำคัญอีก 2 ด้าน คือ การกระทำและความรู้สึก นั่นคือ ถ้าคิดดี ก็จะมีการกระทำและความรู้สึกที่ดีด้วย ดังนั้น การคิดวิเคราะห์เชิงวิพากษ์จึงเป็นทั้งกระบวนการหลักและเป้าหมายหลักของการจัดการศึกษา

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 2

การประเมินความสามารถในการวิเคราะห์เชิงวิพากษ์

บทนี้ประกอบด้วยสาระสำคัญ 4 เรื่อง คือ 1) แบบสอบถามตรวจสอบสไตล์การคิด 2) การแปลผลคะแนนสไตล์การคิด 3) ลักษณะข้อดี และข้อด้อยของสไตล์การคิด และ 4) ผลสำรวจสไตล์การคิด

แบบสอบถามตรวจสอบสไตล์การคิด

แฮริสัน และ แบรมสัน (Harrison and Bramson, 1982) ได้พัฒนาแบบสอบถามตรวจสอบสไตล์การคิด ซึ่งมีข้อคำถามเกี่ยวกับวิธีถามคำถามและการตัดสินใจ จำนวน 18 ข้อ แต่ละข้อมีคำตอบ 5 คำตอบ ผู้ตอบต้องให้คะแนนคำตอบแต่ละคำตอบด้วยคะแนน 5, 4, 3, 2 และ 1 โดยมีความหมายดังนี้

- 5 คะแนน หมายถึง คำตอบที่ตรงกับผู้ตอบมากที่สุด
- 4 คะแนน หมายถึง คำตอบที่ตรงกับผู้ตอบมาก
- 3 คะแนน หมายถึง คำตอบที่ตรงกับผู้ตอบปานกลาง
- 2 คะแนน หมายถึง คำตอบที่ตรงกับผู้ตอบน้อย
- 1 คะแนน หมายถึง คำตอบที่ตรงกับผู้ตอบน้อยที่สุด

เมื่อตอบแบบสอบถามเสร็จแล้วให้ผู้ตอบนำคะแนนแต่ละคำตอบไปเติมลงในใบลงคะแนน แล้วรวมคะแนนในแนวนอนและแนวตั้ง เมื่อรวม

คะแนนแล้วจะได้คะแนนรวมจำแนกตามแนวตั้งได้ 5 ตัว คือ S I P A R โดยคะแนนรวมของคะแนน 5 ตัว ต้องเท่ากับ 270 ซึ่งผู้ตอบแบบสอบถามจะต้องตรวจสอบว่าได้คะแนนรวมดังกล่าวหรือไม่ หากไม่ได้ต้องตรวจสอบว่ามีความผิดพลาดอย่างไร พร้อมทั้งแก้ไขและรวมใหม่จนกว่าจะได้ จึงจะถูกต้องและนำคะแนนไปใช้แปลผลต่อไป

รายละเอียดแบบสอบถามและใบลงคะแนน มีดังต่อไปนี้

แบบสอบถามสไตล์การคิด

คำชี้แจง แบบสอบถามแต่ละข้อมี 5 คำตอบ ให้ใส่คะแนน 5, 4, 3, 2 และ 1 ในกล่องสี่เหลี่ยมด้านขวาของคำตอบแต่ละคำตอบ โดยคะแนน 5 หมายถึง คำตอบที่ตรงกับท่านมากที่สุด รองลงไปคือ 4, 3, 2 และคะแนน 1 หมายถึง คำตอบที่ตรงกับท่านน้อยที่สุด ทั้งนี้ห้ามใส่คะแนนซ้ำ

A. เมื่อมีความขัดแย้งทางความคิดระหว่างบุคคล ฉันมักจะเห็นคล้อยตามฝ่ายที่.....

1. พยายามระงับประเด็นที่ขัดแย้ง
2. อธิบายคุณค่าหรือค่านิยมและแนวความคิดที่เกี่ยวข้องได้ดีที่สุด
3. สะท้อนความคิดเห็นและประสบการณ์ของฉันได้ดีที่สุด
4. รับมือกับสถานการณ์อย่างมีเหตุผลและสอดคล้องมากที่สุด
5. โต้แย้งอย่างชัดเจนและเข้มแข็ง

B. เมื่อฉันเริ่มทำงานโครงการของกลุ่ม สิ่งที่สำคัญที่สุดสำหรับฉันคือ.....

1. การทำความเข้าใจจุดมุ่งหมายและคุณค่าของโครงการ
2. การค้นพบเป้าหมายและค่านิยมของบุคคลในกลุ่ม
3. การพิจารณาวิธีการดำเนินงานโครงการ
4. การทำความเข้าใจว่าโครงการจะเกิดประโยชน์แก่กลุ่มอย่างไร
5. การจัดระบบโครงการและทำให้เดินหน้า

C. ฉันรับความคิดใหม่ได้ดีที่สุดโดย.....

1. เชื่อมโยงความคิดใหม่กับกิจกรรมปัจจุบันและอนาคต
2. ประยุกต์ความคิดใหม่กับกิจกรรมปัจจุบันและอนาคต
3. วิเคราะห์อย่างเข้มข้นและรอบคอบ
4. ทำความเข้าใจว่าความคิดใหม่มีความเหมือนกับ
ความคิดที่คุ้นเคยอย่างไร
5. เปรียบเทียบความคิดใหม่กับความคิดอื่น

D. สำหรับฉัน แผนภูมิ แผนภาพ และกราฟในหนังสือหรือบทความ.....

1. มีประโยชน์มากกว่าคำบรรยาย ถ้ามีความถูกต้อง
2. มีประโยชน์ ถ้าแสดงข้อเท็จจริงอย่างชัดเจน
3. มีประโยชน์ ถ้ามีคำบรรยายหรือคำอธิบายสนับสนุน
4. มีประโยชน์ ถ้าตั้งคำถามเกี่ยวกับคำบรรยาย
5. มีประโยชน์พอๆ กับส่วนอื่นๆ

E. ถ้าฉันได้รับการขอให้ทำโครงการวิจัยฉันจะเริ่มต้นโดย.....

1. การพยายามทำโครงการให้สอดคล้องกับมุมมองที่กว้าง
2. การพิจารณาตัดสินใจว่าจะทำโครงการด้วยตนเองตามลำพัง หรือต้องการความช่วยเหลือ
3. การคาดการณ์เกี่ยวกับผลลัพธ์ที่น่าจะเกิดขึ้นคืออะไร
4. การพิจารณาว่าควรทำโครงการหรือไม่
5. การพยายามกำหนดปัญหาการวิจัยอย่างถี่ถ้วนสมบูรณ์

F. ถ้าฉันจะรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับชุมชนจากเพื่อนบ้าน ฉันชอบที่จะ.....

1. พบเขาเป็นรายบุคคลและใช้คำถามที่เฉพาะเจาะจง
2. จัดประชุมและขอให้เขาแสดงความคิดเห็นอย่างเปิดเผย
3. สัมภาษณ์เขาในกลุ่มย่อยและใช้คำถามกว้างๆ
4. พบบุคคลหลักๆ อย่างไม่เป็นทางการเพื่อถามความคิดเห็น
5. ขอให้เขานำข้อมูลที่เกี่ยวข้องที่เขาทั้งหมดมาให้

G. เป็นไปได้ที่ฉันจะเชื่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งว่าจริง ถ้าสิ่งนั้น.....

1. ได้หยุดยั้งฝ่ายตรงข้าม
2. สอดคล้องกับสิ่งอื่นที่ฉันเชื่อ
3. ได้แสดงให้เห็นผลหรือได้รับความสนใจในทางปฏิบัติ
4. มีเหตุผลและเป็นวิทยาศาสตร์
5. สามารถพิสูจน์ได้โดยข้อเท็จจริงที่สังเกตได้

H. บทความในวารสารที่ฉันอ่านในเวลาว่างมักจะเป็นบทความเกี่ยวกับ...

1. วิธีการแก้ปัญหาส่วนบุคคลและปัญหาสังคม
2. ประเด็นขัดแย้งทางสังคมและการเมือง
3. รายงานการวิจัยทางวิทยาศาสตร์หรือประวัติศาสตร์
4. เหตุการณ์หรือบุคคลที่น่าสนใจหรือน่าขบขัน
5. รายงานประสบการณ์ที่น่าสนใจของบุคคล

I. เมื่อฉันอ่านรายงานเกี่ยวกับงาน ฉันมักจะสนใจมากที่สุดในเรื่อง.....

1. ความสัมพันธ์ของข้อสรุปกับประสบการณ์ของฉัน
2. โอกาสความสำเร็จของข้อเสนอแนะ
3. ความสมบูรณ์ของข้อค้นพบจากหลักฐานข้อมูล
4. ความเข้าใจเป้าหมายและวัตถุประสงค์ของผู้เขียน
5. การสรุปหรือข้อวินิจฉัยที่ได้จากข้อมูล

J. เมื่อฉันมีงานต้องทำ สิ่งแรกที่ฉันต้องการรู้ คือ.....

1. วิธีที่ดีที่สุดที่จะทำให้งานสำเร็จ
2. ผู้ที่ต้องการให้งานสำเร็จคือใคร และเมื่อไร
3. งานมีคุณค่าเพราะเหตุใด
4. มีผลต่องานอื่นที่จะต้องทำให้สำเร็จอย่างไร
5. ประโยชน์เฉพาะหน้าของการทำงานคืออะไร

K. ฉันมักจะเรียนรู้วิธีการใหม่ๆ ในการทำงานได้ดีที่สุด โดย.....

1. การทำความเข้าใจว่าวิธีการใหม่สัมพันธ์กับสิ่งที่ฉันรู้แล้วอย่างไร
2. เริ่มลงมือปฏิบัติโดยเร็วที่สุด
3. รับฟังวิธีการทำงานให้สำเร็จจากมุมมองที่แตกต่าง
4. มีบุคคลที่จะสาธิตหรือแสดงให้เห็นวิธีการทำ
5. วิเคราะห์วิธีที่ดีที่สุดในการทำงาน

L. ถ้าฉันจะเข้าสอบหรือรับการทดสอบ ฉันชอบ.....

1. คำถามเกี่ยวกับปัญหาตรงตามวัตถุประสงค์ของวิชา
2. การอภิปรายถกเถียงกับผู้เข้ารับการทดสอบ
3. การนำเสนอด้วยปากเปล่าพร้อมสื่อในเรื่องที่ฉันรู้
4. การรายงานอย่างไม่เป็นทางการในเรื่องที่ฉันประยุกต์สิ่งที่เรียนรู้
5. การรายงานข้อเขียนในเรื่องทฤษฎีและวิธีการ พร้อมด้วยความ
เป็นมาหรือภูมิหลัง

M. บุคคลที่มีความสามารถที่ฉันยอมรับนับถือมากที่สุด คือ.....

1. นักปรัชญาและรัฐบุรุษ
2. นักเขียนและครู
3. ผู้นำธุรกิจและรัฐบาล
4. นักเศรษฐศาสตร์และวิศวกร
5. ชาวนา ชาวไร่ และนักหนังสือพิมพ์

N. ฉันพบว่าทฤษฎีมีประโยชน์ ถ้า.....

1. สัมพันธ์กับทฤษฎีหรือแนวความคิดอื่นที่ฉันเรียนรู้
2. อธิบายสิ่งใหม่ด้วยวิธีการใหม่
3. ใช้อธิบายสถานการณ์ต่างๆ อย่างเป็นระบบ
4. ทำให้เกิดความกระจ่างในประสบการณ์และข้อสังเกตของฉัน
5. ประยุกต์ใช้ได้เ็นทางปฏิบัติและเป็นรูปธรรม

O. เมื่อฉันอ่านบทความเกี่ยวกับเรื่องที่ขัดแย้งกัน ฉันชอบที่เรื่องนั้น.....

1. มีประโยชน์ในการช่วยฉันเลือกมุมมองของตน
2. ให้ข้อเท็จจริงทั้งหมดในเรื่องที่ขัดแย้ง
3. ทำให้เห็นภาพคร่าวๆ ของประเด็นที่เกี่ยวข้องอย่างมีตรรกะ
4. ทำให้เห็นคุณค่าหรือค่านิยมที่ผู้เขียนสนับสนุน
5. ทำให้เห็นสองด้านของประเด็นและข้อขัดแย้งอย่างชัดเจน

P. ถ้าฉันอ่านหนังสือนอกสาขา ฉันทำด้วยเหตุผล.....

1. สนใจที่จะปรับปรุงความรู้ทางวิชาชีพ
2. ได้รับการแนะนำจากบุคคลที่ฉันนับถือว่ามีประโยชน์
3. ต้องการจะเพิ่มเติมความรู้ทั่วไป
4. ต้องการจะเปลี่ยนสาขา
5. มีความกระตือรือร้นที่จะเรียนรู้เพิ่มเติมในวิชาเฉพาะเรื่อง

Q. เมื่อฉันเข้าใจลึกลับปัญหาในระยะแรก ฉันมักจะ.....

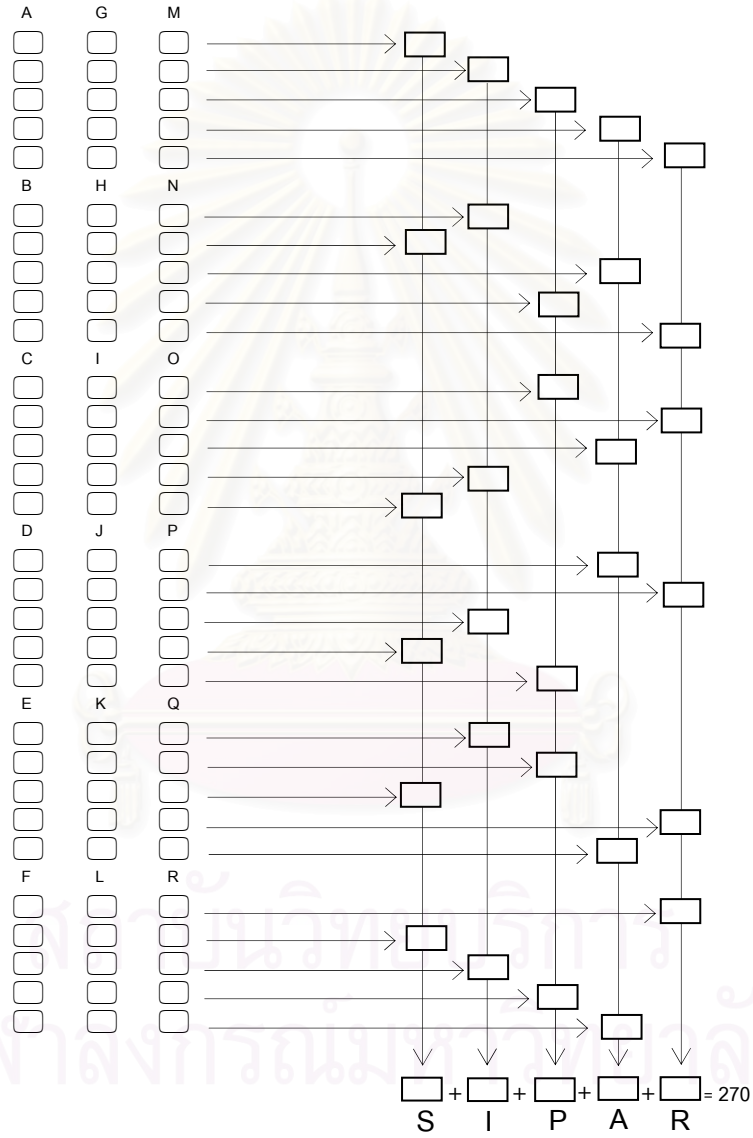
1. พยายามเชื่อมโยงปัญหานั้นกับปัญหาในวงกว้างหรือทฤษฎี
2. หาวิธีการที่จะแก้ปัญหอย่างรวดเร็ว
3. คิดถึงวิธีการที่แตกต่างกันในการแก้ปัญหา
4. หาวิธีการที่คนอื่นอาจใช้ในการแก้ปัญหา
5. พยายามหาวิธีการที่ดีที่สุดสำหรับการแก้ปัญหา

R. ฉันมีความโน้มเอียงมากที่สุดที่จะ.....

1. มองหาวิธีการที่มีอยู่และใช้ได้ผล และใช้เป็นประจำ
2. พิจารณาวิธีการที่แตกต่าง ซึ่งอาจใช้ได้ผลร่วมกัน
3. ค้นหาวิธีการใหม่ที่ดีกว่า
4. หาแนวทางที่จะทำให้วิธีการที่มีอยู่ใช้ได้ผลด้วย
แนวทางใหม่ที่ดีกว่า
5. คิดหาแนวทางทำให้วิธีการที่มีอยู่อาจใช้ได้ผล

1. รวมคะแนนในแนวนอน

2. รวมคะแนนในแนวตั้ง

การแปลผลคะแนนสไตล์การคิด

แฮริสัน และ แบรมสัน (Harrison and Bramson, 1982) ได้จำแนก สไตล์การคิดเป็น 5 แบบ คือ

1. คะแนน S หมายถึง สไตล์การคิดแบบนักสังเคราะห์ (synthesist)
2. คะแนน I หมายถึง สไตล์การคิดแบบนักอุดมคติ (idealist)
3. คะแนน P หมายถึง สไตล์การคิดแบบนักปฏิบัติ (pragmatist)
4. คะแนน A หมายถึง สไตล์การคิดแบบนักวิเคราะห์ (analyst)
5. คะแนน R หมายถึง สไตล์การคิดแบบนักนิยมความจริง (realist)

ระดับความเข้มของสไตล์การคิดแต่ละแบบขึ้นอยู่กับคะแนน โดยมีการแปลผลคะแนน ดังตารางที่ 2.1

ตารางที่ 2.1 ความหมายของคะแนนสไตล์การคิด

ช่วงคะแนน	ความหมาย
72 หรือมากกว่า	เข้มมากที่สุด
66-71	เข้มมาก
60-65	เข้มปานกลาง
43-59	เข้มค่อนข้างน้อย
37-42	เข้มน้อย
36 หรือน้อยกว่า	เข้มน้อยที่สุด

ลักษณะ ข้อดี และข้อด้อยของสไตล์การคิด

จากการวิเคราะห์ลักษณะของสไตล์การคิด รวมทั้งข้อดีและข้อด้อยของสไตล์การคิดทั้ง 5 แบบ ตามแนวคิดของแฮริสัน และ แบรมสัน (Harrison and Bramson, 1982) สรุปได้ดังนี้

ลักษณะการคิดของสไตล์การคิด 5 แบบ มีความแตกต่างกันใน 6 ด้าน คือ 1) มุมมอง 2) การมองเห็น 3) การมองหา 4) ความสนใจ 5) จุดมุ่งหมาย และ 6) ความสำคัญของข้อมูล/ทฤษฎี โดยมีสไตล์การคิดแบบนักสังเคราะห์ที่มีลักษณะมุมมองแบบบูรณาการ มองหาความเห็นแย้งและการสังเคราะห์ สนใจการเปลี่ยนแปลง และมุ่งคาดการณ์ ซึ่งเป็นลักษณะการคิดที่เหมือนกับการคิดวิเคราะห์เชิงวิพากษ์มากที่สุด รายละเอียดโปรดดูในตารางที่ 2.2

ข้อดีของสไตล์การคิด 5 แบบ มีความแตกต่างกันใน 5 ด้าน คือ 1) จุดเน้น 2) การมองเห็น 3) ชีตความสามารถเด่น 4) ลักษณะสถานการณ์ที่ควรใช้ และ 5) ผลลัพธ์สำคัญ โดยสไตล์การคิดแบบนักสังเคราะห์ มีความสามารถในการมองเห็นมิติของความคิดรวบยอดที่เป็นนามธรรม มีผลลัพธ์สำคัญ คือ การอภิปรายถกเถียงและความคิดสร้างสรรค์ ซึ่งเป็นผลลัพธ์สำคัญของการวิเคราะห์เชิงวิพากษ์ รายละเอียดโปรดดูในตารางที่ 2.3

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ข้อดีของสไตล์การคิด 5 แบบ มีความแตกต่างกันใน 5 ด้าน คือ 1) สิ่งที่เราจะมองข้าม 2) สิ่งที่เราจะเป็น 3) ความพยายามที่เราจะมากเกินไป 4) ลักษณะที่ควรระวัง และ 5) ผลลัพธ์สำคัญ โดยสไตล์การคิดแบบนักสังเคราะห์ อาจจะใช้ความพยายามในการเปลี่ยนแปลง หรือสร้างสิ่งใหม่มากเกินไป และมีผลลัพธ์สำคัญ คือ เป็นคนไม่ผูกมัดหรือไม่มีพันธผูกพัน รายละเอียดโปรดดูในตารางที่ 2.4

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 2.2 เปรียบเทียบลักษณะสไตล์การคิด 5 แบบ

สไตล์การคิด ลักษณะ	นัก สังเคราะห์	นัก อุดมคติ	นัก ปฏิบัติ	นัก วิเคราะห์	นักนิยม ความจริง
มุมมอง	แบบ บูรณาการ	แบบผสม กลมกลืนหรือ องค์รวม	แบบ ผสมผสาน	เชิงตรรก และนิรนัย	เชิงประจักษ์ และอุปนัย
การมองเห็น	ความเหมือน ในสิ่งที่ไม่ เหมือน	การรับฟัง อย่าง กว้างขวาง	สิ่งที่ใช้งานได้	แนวทาง ที่ดีที่สุด	ข้อเท็จจริง และความเห็น ผู้เชี่ยวชาญ
การมองหา	ความเห็นแย้ง และการ สังเคราะห์	ทางออกที่ดี ที่สุดตาม อุดมคติ	วิธีที่ง่ายที่สุด ในการทำงาน	โมเดลและ สูตร	ทางออกที่ ตอบสนอง ความต้องการ จำเป็นใน ปัจจุบัน
ความสนใจ	การ เปลี่ยนแปลง	คุณค่าหรือ ค่านิยม	นวัตกรรม	ข้อยุติเชิง วิทยาศาสตร์	ผลที่เป็น รูปธรรม ในทางปฏิบัติ
จุดมุ่งหมาย	มุ่งการ คาดการณ์	มุ่งการยอมรับ	มุ่งการปรับตัว	มุ่งกฎ บทบัญญัติ ข้อกำหนด ที่มีมาก่อน	มุ่งการแก้ไข
ความสำคัญ ของข้อมูล/ ทฤษฎี	ข้อมูลไร้ ความหมาย หากไม่มีการ ตีความ	ข้อมูลกับ ทฤษฎีมี คุณค่าเท่ากัน	ข้อมูลหรือ ทฤษฎีก็ได้ที่ ทำให้บรรลุ จุดมุ่งหมาย	ทฤษฎีและ วิธีการสำคัญ กว่าข้อมูล	ข้อมูลสำคัญ กว่าทฤษฎี

ที่มา: Harrison and Bramson, 1982

ตารางที่ 2.3 เปรียบเทียบข้อดีของสไตล์การคิด 5 แบบ

สไตล์การคิด ข้อดี	นักสังเคราะห์	นักอุดมคติ	นักปฏิบัติ	นักวิเคราะห์	นักนิยมความจริง
จุดเน้น	สมมติฐานที่สำคัญ	กระบวนการและความสัมพันธ์	ผลลัพธ์	วิธีการและแผน	ผลและข้อเท็จจริง
ความสามารถในการมองเห็น	มิติของความคิดรวบยอดที่เป็นนามธรรม	คุณค่าและความปรารถนา หรือ ความอยาก	กลยุทธ์และกลวิธี	ข้อมูลและรายละเอียด	ความเป็นจริงและแหล่งที่มา
ขีดความสามารถเด่น	การป้องกัน การเห็นพ้องทางเดียวกันมากเกินไป	การกำหนดเป้าหมาย	การระบุผลกระทบ	การวางแผน และการสร้างโมเดล	การทำให้ง่าย
ลักษณะสถานการณ์ที่ควรใช้	มีความเห็นแตกต่าง หรือ ความขัดแย้ง	เกี่ยวข้องกับคุณค่าหรือค่านิยมที่โครงสร้างไม่ชัดเจน	มีความสลับซับซ้อน และมีการเปลี่ยนแปลง	คำนวณได้และมีโครงสร้าง	มีการกำหนดจุดประสงค์หรือเป้าหมายชัดเจน
ผลลัพธ์สำคัญ	การอภิปราย ถกเถียงและความคิดสร้างสรรค์	มีมุมมองกว้าง มีเป้าหมายและมาตรฐาน	การทดลองและนวัตกรรม	มีเสถียรภาพและโครงสร้าง	แรงขับและแรงเหวี่ยง

ที่มา: Harrison and Bramson, 1982

ตารางที่ 2.4 เปรียบเทียบข้อดีของสไตล์การคิด 5 แบบ

สไตล์การคิด ข้อดี	นักสังเคราะห์	นักอุดมคติ	นักปฏิบัติ	นักวิเคราะห์	นักนิยมความจริง
สิ่งที่อาจจะมองข้าม	ความเห็นพ้อง	ข้อมูลเชิงประจักษ์ (hard data)	มุมมองระยะยาว	คุณค่าและอัตวิสัย หรือ จิตวิสัย	การไม่เห็นพ้อง
สิ่งที่อาจจะเป็น	มองหาอีกด้านหนึ่งของเหรียญ หรือ ความขัดแย้งโดยไม่จำเป็น	ลังเลในการตัดสินใจจากที่มีทางเลือกมากเกินไป	เร่งให้ได้ผลลัพธ์มากเกินไป	วางแผนและวิเคราะห์มากเกินไป	ทางออกที่ไม่รอบคอบ
ความพยายามที่อาจจะมากเกินไป	ในการเปลี่ยนแปลงและสร้างสิ่งใหม่	ในการแสวงหาทางออกที่สมบูรณ์แบบ	ในการทำให้เกิดความสะดวก	ในการพยากรณ์หรือคาดคะเน	ในการหาฉันทมติและการตอบสนองในทันทีทันใด
ลักษณะที่ควรระวัง	ใช้ทฤษฎีเกินความจำเป็น	มองข้ามรายละเอียด	มุ่งหาสิ่งที่ใช้งานได้มากเกินไป	ไม่อ่อนตัวและระมัดระวังมากเกินไป	ให้ความสำคัญกับข้อเท็จจริงตามที่รับรู้มากเกินไป
ผลลัพธ์สำคัญ	ไม่ผูกมัดหรือไม่มีพันธผูกพัน	อ่อนไหวมากเกินไป	ประนีประนอมมากเกินไป	มุมมองที่คับแคบ	มุ่งผลลัพธ์มากเกินไป

ที่มา: Harrison and Bramson, 1982

ผลสำรวจสไตล์การคิด

จากการสำรวจสไตล์การคิดที่จัดทำโดยแฮริสันและแบรมสัน (Harrison and Bramson, 1982) พบว่า คนเราทุกคนมีความสามารถในการคิดด้วยสไตล์การคิดทั้ง 5 แบบ แต่สไตล์ที่คนทั่วไปนิยมใช้มากที่สุดคือ สไตล์การคิดแบบนักอุดมคติ มีจำนวนร้อยละ 37 รองลงไป คือ สไตล์การคิดแบบนักวิเคราะห์ มีจำนวนร้อยละ 35 สไตล์การคิดที่คนเรานิยมใช้น้อยที่สุด คือ สไตล์การคิดแบบนักสังเคราะห์ มีจำนวน ร้อยละ 11 ดังรายละเอียดในตารางที่ 2.5

ตารางที่ 2.5 ความนิยมใช้สไตล์การคิดของคนทั่วไป

ลำดับที่	สไตล์การคิดที่นิยมใช้	ร้อยละ
1	นักอุดมคติ	37
2	นักวิเคราะห์	35
3	นักนิยมความจริง	24
4	นักปฏิบัติ	18
5	นักสังเคราะห์	11

จากการวิจัยของพฤทธิ ศิริบรรณพิทักษ์ (2550) พบว่า ในกลุ่มนิสิตหลักสูตรดุริยางค์บัณฑิตคณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย กลุ่มที่ 1 เมื่อปี 2550 นิยมใช้สไตล์การคิดแบบนักวิเคราะห์มากที่สุด

มีจำนวนร้อยละ 67 รองลงไปก็คือ สไตส์การคิดแบบนักอุดมคติ มีจำนวนร้อยละ 21 สไตส์การคิดที่นิสิตไม่นิยมใช้เลยคือ สไตส์การคิดแบบนักสังเคราะห์ ดังรายละเอียดในตารางที่ 2.6

ตารางที่ 2.6 สไตส์การคิดที่นิยมใช้โดยนิสิตหลักสูตรดุขภูภัณทิต คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย กลุ่มที่ 1 ปี 2550

ลำดับที่	สไตส์การคิดที่นิยมใช้	ร้อยละ
1	นักวิเคราะห์	67
2	นักอุดมคติ	21
3	นักปฏิบัติ	8
4	นักนิยมความจริง	4
5	นักสังเคราะห์	0

ส่วนนิสิตหลักสูตรดุขภูภัณทิต คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย กลุ่มที่ 2 เมื่อปี 2550 นิยมใช้สไตส์การคิดแบบนักอุดมคติมากที่สุดมีร้อยละ 33 รองลงไป คือ สไตส์การคิดแบบนักวิเคราะห์ร้อยละ 30 สไตส์การคิดที่นิสิตนิยมใช้น้อยที่สุดคือ สไตส์การคิดแบบนักสังเคราะห์ร้อยละ 8 ดังรายละเอียดในตารางที่ 2.7

ตารางที่ 2.7 สไตล์การคิดที่นิยมใช้โดยนิสิตหลักสูตรดุขฏฐฎบัฒนฑิต คณะครุศาสตร จุฬาลงกรณัฒมหาวิทยาลัย กลุ่มที่ 2 ปี 2550

ลำดับที่	สไตล์การคิดที่นิยมใช้	ร้อยละ
1	นักอุดมคติ	33
2	นักวิเคราะห์	30
3	นักนิยมความจริง	16
4	นักปฏิบัติ	13
5	นักสังเคราะห์	8

กล่าวโดยสรุป สไตล์การคิดที่คนทั่วไปรวมทั้งนิสิตหลักสูตรดุขฏฐฎบัฒนฑิต คณะครุศาสตร จุฬาลงกรณัฒมหาวิทยาลัย นิยมใช้มากที่สุด เป็นลำดับที่ 1 และ 2 คือ สไตนักอุดมคติ กับสไตนักวิเคราะห์ ส่วนรูปแบบที่ทั้งคนทั่วไปและนิสตินิยมใช้น้อยที่สุด คือ สไตนักสังเคราะห์ ซึ่งเป็นสไตล์การคิดที่ทำให้เกิดการคิดสร้างสรรค์ ดังนั้นจึงควรมีการพัฒนาขีดความสามารถในการคิดแบบนักสังเคราะห์กันให้มากขึ้น

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณัฒมหาวิทยาลัย

สรุป

ความสามารถในการคิดวิเคราะห์เชิงวิพากษ์ประเมินได้จากแบบสอบถามสำหรับตรวจสอบสไตล์การคิด ประกอบด้วยข้อคำถามเกี่ยวกับวิถีถามคำถามและการตัดสินใจ จำนวน 18 ข้อ แต่ละข้อมีคำตอบ 5 คำตอบ ผู้ตอบต้องให้คะแนนคำตอบแต่ละคำตอบด้วยคะแนน 5 ระดับ คะแนน 5 คะแนน คือ คำตอบที่ตรงกับผู้ตอบมากที่สุด 1 คะแนน คือ คำตอบที่ตรงกับผู้ตอบน้อยที่สุด ผลการวิเคราะห์การตอบคำถาม จำแนกสไตล์การคิดเป็น 5 แบบ คือ คะแนน S หมายถึง สไตล์การคิดแบบนักสังเคราะห์ (synthesist) คะแนน I หมายถึง สไตล์การคิดแบบนักอุดมคติ (idealist) คะแนน P หมายถึง สไตล์การคิดแบบนักปฏิบัติ (pragmatist) คะแนน A หมายถึง สไตล์การคิดแบบนักวิเคราะห์ (analyst) คะแนน R หมายถึง สไตล์การคิดแบบนักนิยมความจริง (realist) โดยสไตล์การคิดที่คนทั่วไปรวมทั้งนิสิตหลักสูตรดุขุฎิบัณฑิต คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยนิยมใช้มากที่สุดเป็นลำดับที่ 1 และ 2 คือสไตล์การคิดแบบนักอุดมคติกับสไตล์การคิดแบบนักวิเคราะห์ สไตล์การคิดแบบนักสังเคราะห์ซึ่งเป็นการคิดวิเคราะห์เชิงวิพากษ์และเป็นการคิดสร้างสรรค์ เป็นสไตล์การคิดที่นิยมใช้น้อยมากที่สุด ดังนั้น จึงควรได้รับการพัฒนาอย่างเร่งด่วน

บทที่ 3

ประเด็นวิกฤตทางการศึกษา

บทนี้ประกอบด้วยสาระสำคัญ 3 เรื่องคือ 1) ลักษณะการศึกษาทั่วโลก 2) ประเด็นวิกฤตทางการศึกษาจากหนังสือพิมพ์ และ 3) ประเด็นวิกฤตทางการศึกษาระดับนานาชาติ

ลักษณะการศึกษาทั่วโลก

การศึกษาเป็นบริการสาธารณะที่มีผู้ใช้บริการจำนวนมาก โดยเฉพาะการศึกษาในระบบ (Formal education/schooling) ของทุกประเทศ จะมีนักเรียนเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว ในปี ค.ศ. 1950 นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาทั่วโลกมีเพียงร้อยละ 16 ของประชากรในวัยเรียน และมีนักศึกษาระดับอุดมศึกษาทั่วโลกเพียงร้อยละ 3 ของประชากรในวัยเรียน ต่อมาในปี ค.ศ. 2000 นักเรียนมัธยมศึกษาทั่วโลก มีร้อยละ 34 ของประชากรในวัยเรียน และมีนักศึกษาระดับอุดมศึกษาทั่วโลกร้อยละ 8 ของประชากรในวัยเรียน (UNESCO, 2005)

นักเรียน/นักศึกษาทั่วโลกในปี ค.ศ. 1980 มีจำนวน 856 ล้านคน มีครูทั้งสิ้น 38 ล้านคน มีค่าใช้จ่าย 516,000 ล้านดอลลาร์สหรัฐในปี ค.ศ. 2000 มีนักเรียน/นักศึกษา 1,200 ล้านคน มีครู 60 ล้านคน มีค่าใช้จ่าย 1,800,000 ล้านดอลลาร์สหรัฐ (UNESCO, 2000) ดูรายละเอียดในตารางที่ 3.1

ตารางที่ 3.1 ประชากรโลก นักเรียน/นักศึกษา ครู และค่าใช้จ่ายการศึกษา
ค.ศ. 1980-2000

ปี ค.ศ.	1980	1990	2000
ประชากรโลก	4,400 ล้าน	5,300 ล้าน	6,200 ล้าน
นักเรียน/นักศึกษา	856 ล้าน	1,100 ล้าน	1,200 ล้าน
ครู	38 ล้าน	47 ล้าน	60 ล้าน
ค่าใช้จ่าย (ดอลลาร์สหรัฐ)	516,000 ล้าน	986,000 ล้าน	1,800,000 ล้าน

สำหรับประเทศไทย จำนวนนักเรียน นิสิต นักศึกษา ในวัยเรียน อายุ 3-12 ปี มีจำนวน 14,095,564 คน ในปี 2546 ในปี 2550 มีจำนวนเพิ่มขึ้นเป็น 14,482,194 คน คิดเป็นร้อยละ 84.61 ของประชากรในวัยเรียน (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2551)

การศึกษา ซึ่งเป็นอุตสาหกรรมที่ใหญ่มากที่สุดของทุกประเทศ จึงเป็นเรื่องที่มีเสียงวิพากษ์วิจารณ์มาก เนื่องจากการศึกษามีความสำคัญต่อชีวิตของทุกคน และอนาคตของสังคม คนทุกคนต้องใช้ชีวิตในโลกของการศึกษาเป็นเวลานาน บางคน โดยเฉพาะครู ใช้ชีวิตในโลกของการศึกษาตลอดชีวิต

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ประเด็นด้านการศึกษามีการวิพากษ์วิจารณ์กัน ส่วนใหญ่จะเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องทั้งผู้ให้บริการทางการศึกษา หรือผู้รับบริการการศึกษารวมทั้งผู้เกี่ยวข้องอื่นๆ เช่น ผู้เสียภาษี เป็นต้น มีความเห็นหรือมุมมองแตกต่างกัน เรื่องที่เกี่ยวข้องมีความเห็นต่างกันอย่างมาก หรือมีความเห็นตรงข้ามกันเลย ก็จะเรียกว่าเป็น “ประเด็นวิกฤต” หรือ “critical issue”

ประเด็นวิกฤตทางการศึกษาจากหนังสือพิมพ์

ข่าวเกี่ยวกับการศึกษาที่ปรากฏในหน้าหนังสือพิมพ์ที่ถือว่าเป็นประเด็นวิกฤตคือ ประเด็นที่ผู้เกี่ยวข้อง หรือผู้มีส่วนได้ส่วนเสียมีความเห็นแตกต่างกัน และมีการวิพากษ์วิจารณ์กันอย่างกว้างขวาง ในรอบปีที่ผ่านมา มีประเด็นวิกฤตที่สำคัญๆ (พฤทธิ ศิริบรรณพิทักษ์, 2550) เช่น

1. การรับนักเรียนเข้าศึกษาในโรงเรียน **ควร**รับโดยมีการสอบคัดเลือก **หรือ**รับนักเรียนทุกคนในเขตพื้นที่บริการ
2. การรับนักเรียนเข้าศึกษาในมหาวิทยาลัย **ควร**รับโดยระบบการสอบเข้าแบบที่เรียกว่า Entrance **หรือ**การสอบแบบใหม่ที่เรียกว่า Admission
3. การรับนักเรียนเข้าศึกษาในมหาวิทยาลัย **ควร**รับโดยระบบสอบแบบใหม่ที่เรียกว่า Admission แบบรับตรงโดยมหาวิทยาลัยแต่ละแห่ง **หรือ**รับโดยระบบกลาง

4. การกระจายอำนาจการจัดการศึกษา **ควร** กระจายจากกระทรวงศึกษาธิการไปยังสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษา **หรือ** กระจายไปยังองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

5. หลักสูตรการศึกษาของสถานศึกษาชั้นพื้นฐานทุกแห่ง **ควร** ใช้หลักสูตรของกระทรวงศึกษาธิการให้เหมือนกันทั่วประเทศ **หรือ** ใช้หลักสูตรที่สถานศึกษาแต่ละแห่งจัดทำขึ้นเอง โดยมีหลักสูตรกระทรวงศึกษาธิการเป็นหลักสูตรแกนกลาง

6. การจัดการเรียนการสอน **ควร** ให้ผู้เรียนรับการถ่ายทอดความรู้จากครู **หรือ** **ควร** ให้ผู้เรียนเรียนรู้และสร้างความรู้ด้วยตนเอง

7. การสอบ **ควร** ใช้ข้อสอบของสถานศึกษา **หรือ** **ควร** ใช้ข้อสอบกลางระดับชาติ

8. การจัดการศึกษาชั้นพื้นฐาน **ควร** จัดโดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย **หรือ** ให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมรับภาระค่าใช้จ่าย

9. การจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษา **ควร** เน้นความเป็นเลิศ **หรือ** เน้นการขยายโอกาสอย่างกว้างขวาง

10. ศูนย์นอกมหาวิทยาลัยเป็นการขยายโอกาส **หรือ** ธุรกิจการศึกษา

รายละเอียดของข่าวการศึกษาจากหนังสือพิมพ์ จะนำเสนอเป็นตัวอย่าง 1 ตัวอย่าง ในประเด็นที่ 10 โปรดดูภาคผนวก

ประเด็นวิกฤตทางการศึกษาระดับนานาชาติ

หนังสือเรื่อง Critical Issues in Education (Nelson, Palonsky and McCarthy, 2007) ได้นำเสนอประเด็นวิกฤต 17 ประเด็น พร้อมนำเสนอความเห็นที่มีต่อประเด็นวิกฤตดังกล่าว ประเด็นละ 2 ความเห็น ซึ่งเป็นความเห็นที่ขัดแย้งกันหรือมองต่างมุมกัน ความเห็นที่ 1 เรียกว่า thesis ความเห็นที่ 2 เรียกว่า antithesis ดังรายละเอียดในตารางที่ 3.2

ตารางที่ 3.2 ประเด็นวิกฤตทางการศึกษาระดับนานาชาติ

ประเด็นวิกฤต	ความเห็นที่ 1 (thesis)	ความเห็นที่ 2 (antithesis)
1. ทางเลือกทางการศึกษาของครอบครัว	สนับสนุนให้ครอบครัวมีทางเลือกทางการศึกษา	ไม่สนับสนุนให้ครอบครัวมีทางเลือกทางการศึกษา
2. การจัดสรรการเงินให้โรงเรียน	สนับสนุนการรวมศูนย์ในการจัดสรรการเงินให้โรงเรียนเพื่อให้มีความยุติธรรม	สนับสนุนการกระจายอำนาจในการจัดสรรการเงินให้โรงเรียน เพื่อให้มีความแตกต่างตามขีดความสามารถทางการเงิน
3. ความเป็นธรรมในมิติหญิงชาย	สนับสนุนการไม่แบ่งแยกบริการสำหรับหญิงชาย	สนับสนุนการแบ่งแยกบริการสำหรับหญิงชาย
4. การปฏิรูปการศึกษาโดยใช้มาตรฐานเป็นฐาน	การใช้มาตรฐานจะประกันคุณภาพการศึกษาสำหรับผู้เรียนทุกคน	การใช้มาตรฐานเป็นภาพลวงตาทางการเมือง

ตารางที่ 3.2 ประเด็นวิกฤตทางการศึกษาระดับนานาชาติ (ต่อ)

ประเด็นวิกฤต	ความเห็นที่ 1 (thesis)	ความเห็นที่ 2 (antithesis)
5. กิจกรรมศาสนาในโรงเรียนของรัฐ	สนับสนุนเสรีภาพในกิจกรรมทางศาสนาในโรงเรียนของรัฐ	สนับสนุนการแบ่งแยกกิจกรรมระหว่างศาสนจักรกับอาณาจักร คือ ไม่มีกิจกรรมทางศาสนาในโรงเรียนของรัฐ
6. การแปรรูปโรงเรียนของรัฐ	สนับสนุนการแปรรูปโรงเรียนของรัฐ	โรงเรียนของรัฐควรวินิจฉัยในลักษณะกิจการของรัฐ
7. ธุรกิจกับโรงเรียนของรัฐ	ธุรกิจเป็นหุ้นส่วนและเอื้อประโยชน์ต่อโรงเรียนของรัฐ	ธุรกิจได้ประโยชน์จากโรงเรียนของรัฐ
8. การยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน	สนับสนุนการใช้โปรแกรมที่โรงเรียนมีอยู่แล้ว	สนับสนุนการแสวงทางออกใหม่หรือนวัตกรรม
9. ค่านิยม/คุณลักษณะศึกษา	สอนค่านิยม/คุณลักษณะแบบประเพณีนิยม	สอนค่านิยม/คุณลักษณะแบบเสรีนิยม
10. พหุวัฒนธรรมศึกษา	พหุวัฒนธรรมเสริมสร้างประชาธิปไตย	พหุวัฒนธรรมทำให้เกิดการแบ่งแยก
11. เทคโนโลยีกับการเรียนรู้	เทคโนโลยีส่งเสริมการเรียนรู้	เทคโนโลยีทำลายการเรียนรู้
12. การทดสอบมาตรฐาน	ควรจำกัดการใช้	ควรขยายการใช้

ตารางที่ 3.2 ประเด็นวิกฤตทางการศึกษาระดับนานาชาติ (ต่อ)

ประเด็นวิกฤต	ความเห็นที่ 1 (thesis)	ความเห็นที่ 2 (antithesis)
13. ระเบียบวินัยกับ ความยุติธรรม	ใช้ระเบียบวินัยอย่างเข้มงวด จึงจะยุติธรรม	ใช้ระเบียบวินัยอย่างมี ดุลยพินิจจึงจะยุติธรรม
14. สหภาพครูกับ บทบาทผู้นำ ในโรงเรียน	ครูและสหภาพครู ควรมี บทบาทผู้นำในโรงเรียน	ผู้บริหารควรมีบทบาทผู้นำ ในโรงเรียน
15. เสรีภาพทาง วิชาการ	ควรจำกัดเสรีภาพทาง วิชาการของครู	ควรเพิ่มเสรีภาพทางวิชาการ ของครู
16. การเรียนร่วมกับ การศึกษา กระแสหลัก	สนับสนุนการเรียนร่วมกับ การศึกษากระแสหลักอย่าง เต็มรูปแบบ	สนับสนุนการจัดโปรแกรม พิเศษสำหรับเด็กพิเศษ
17. ความรุนแรง ในโรงเรียน	โรงเรียนสามารถจัดการและ แก้ไขความรุนแรงใน โรงเรียน	ความรุนแรงในโรงเรียนเป็น ปัญหาที่เกินความสามารถ ในการควบคุมของโรงเรียน

นอกจากนี้ เดนนิส อีแวนส์ ได้รวบรวมประเด็นทางการศึกษาและ
การสอนไว้ในหนังสือ Taking Side (Evans, 2005) จำนวน 20 ประเด็น
ดังต่อไปนี้

1. การบ้านมีโทษต่อนักเรียนหรือไม่
2. การให้เกรดผลการเรียนมีประโยชน์ตรงตามจุดมุ่งหมายหรือไม่

3. ระเบียบวินัยในห้องเรียนเสริมสร้างพฤติกรรมจรรยาบรรณหรือไม่
4. โปรแกรม “การบังคับใจตนเอง” เป็นแนวทางการสอนเพศศึกษาที่ดีที่สุดหรือไม่
5. การสอนภาษาแบบ “whole language” โดยเน้นการเรียนรู้ความหมายของคำ กลุ่มคำ สำนวน มากกว่าการออกเสียงเป็นวิธีที่ถูกต้องหรือไม่
6. การเรียนรู้ผ่านเว็บจะกระทบหรือเปลี่ยนแปลงห้องเรียนหรือไม่
7. การสอนประวัติศาสตร์อเมริกาแบบประเพณีนิยมเป็นการกีดกันคนอื่นมากเกินไปหรือไม่
8. การศึกษาวรรณคดีควรเน้นวรรณคดีที่มีชื่อเสียงทางประวัติศาสตร์ (classic) หรือไม่
9. ห้องเรียนแยกเพศ (single-sex) เป็นห้องเรียนที่ดีกว่าสำหรับนักเรียนหรือไม่
10. การสอนในห้องเรียนควรเน้นการเตรียมตัวสำหรับการทำงานหรือไม่
11. นักเรียนทุกคนควรเรียนในหลักสูตรเดียวกันหรือไม่
12. การจัดโปรแกรมหรือกลุ่มนักเรียนตามระดับผลสัมฤทธิ์ เป็นการปฏิบัติสมเหตุสมผลหรือไม่
13. การจัดตารางเรียนเป็น Block Scheduling คือ เรียนจบทีละวิชาดีกว่าการจัดตารางเรียนแบบดั้งเดิมหรือไม่

14. เกรดเพื่อเป็นปัญหาหรือไม่
15. เครื่องแบบนักเรียนมีประโยชน์หรือไม่
16. การตรวจหายาสีฟันติดในนักเรียนเป็นการปฏิบัติที่มีเหตุผลสมเหตุสมผลหรือไม่
17. สาระและแนวคิดทางศาสนาควรมีความชัดเจนในโรงเรียนมากกว่านี้หรือไม่
18. ควรจ่ายเงินค่าตอบแทนครูโดยเชื่อมโยงกับผลการปฏิบัติงานหรือไม่
19. ควรบังคับการเรียนโดยวิธีการเรียนรู้จากการให้บริการ (service learning) หรือไม่
20. การจัดโรงเรียนที่บ้าน (home schooling) เป็นแนวคิดที่ดีหรือไม่

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สรุป

การศึกษาเป็นอุตสาหกรรมที่ใหญ่มากที่สุดของทุกประเทศ เนื่องจากมีผู้ใช้บริการและผู้ให้บริการจำนวนมาก มีความสำคัญต่อชีวิตของทุกคนและอนาคตของสังคม คนทุกคนต้องใช้ชีวิตในโลกของการศึกษาเป็นเวลานาน บางคนโดยเฉพาะครูที่ใช้ชีวิตในโลกของการศึกษาตลอดชีวิต การศึกษาจึงเป็นเรื่องที่มีการวิพากษ์วิจารณ์กันมาก ประเด็นที่มีการวิพากษ์วิจารณ์กันมักจะเป็นประเด็นที่มีความเห็นหรือมุมมองที่แตกต่างกัน เรียกว่าเป็น “ประเด็นวิกฤต” หรือ “critical issue” ประเด็นวิกฤตทางการศึกษาที่มักจะปรากฏในข่าวหนังสือพิมพ์และวารสารทั้งภายในประเทศและต่างประเทศ ได้แก่ ความเสมอภาคทางการศึกษา การกระจายอำนาจการจัดการศึกษา ทางเลือกทางการศึกษา ความเป็นธรรมในมิติหญิงชาย พหุวัฒนธรรมศึกษา และการปฏิรูปการศึกษา เป็นต้น

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 4

วิธีวิเคราะห์เชิงวิพากษ์และความเป็นพลวัต

บทนี้ประกอบด้วยสาระสำคัญ 4 เรื่องคือ 1) วิธีวิเคราะห์เชิงวิพากษ์ 2) ตัวอย่างการวิเคราะห์เชิงวิพากษ์ 3) ความเป็นพลวัตของการวิเคราะห์เชิงวิพากษ์ และ 4) ลักษณะ ข้อดี และข้อด้อยของการวิเคราะห์เชิงวิพากษ์

วิธีวิเคราะห์เชิงวิพากษ์

การวิเคราะห์เชิงวิพากษ์ เป็นกระบวนการคิดโต้แย้งด้วยเหตุผล เพื่อตรวจสอบประเด็นวิกฤตโดยเริ่มต้นจากการคิดวิเคราะห์แบบสองด้านของเหรียญ หรือการมองต่างมุมด้วยมุมมองที่ตรงกันข้ามกันแบบได้วาที แต่จะทำมากกว่าการได้วาที คือ มีการคิดสังเคราะห์เพื่อหาทางออกที่ดีกว่า การวิเคราะห์เชิงวิพากษ์จะมีหลักสำคัญ 5 ประการ (Nelson, Palonsky and McCarthy, 2007) คือ

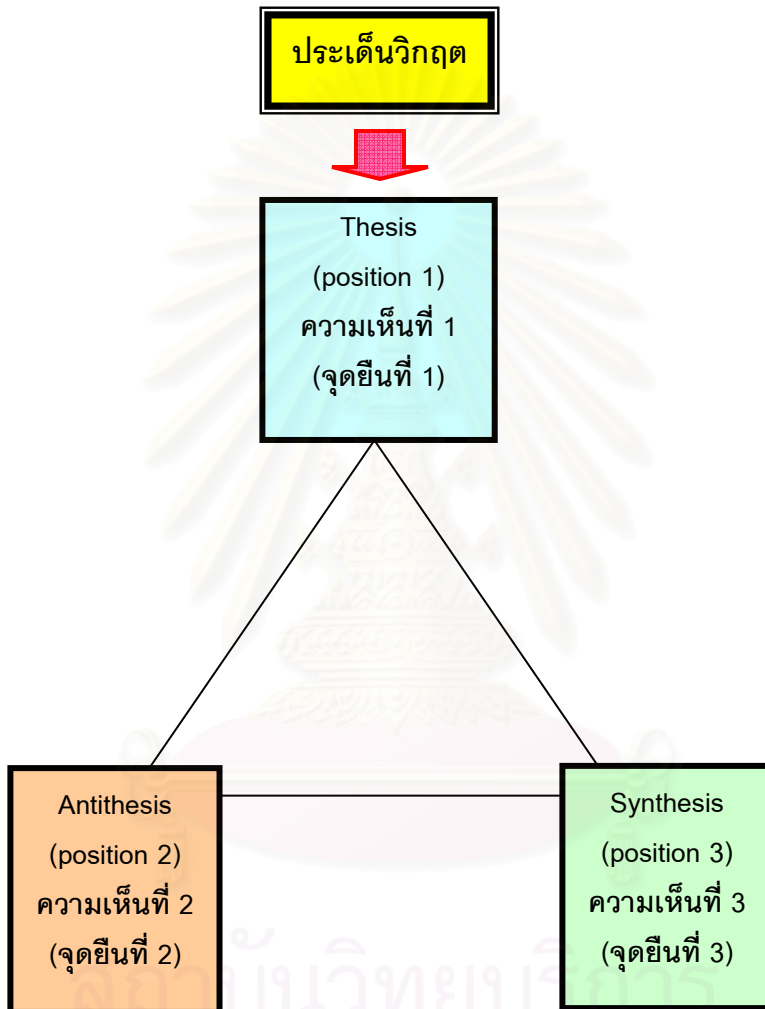
1. มีประเด็นสำคัญที่สมควรจะต้องพิจารณาอย่างถี่ถ้วน
2. มีการตั้งประเด็นหรือคำถามอย่างดีและชัดเจน
3. มีการค้นหาคำตอบที่เป็นไปได้ มีหลักการและหลักฐานเหมาะสม
4. มีการพิจารณามุมมองทางเลือก

5. มีการสรุปคำตอบชั่วคราวที่ได้รับการยอมรับจนกว่าจะมีคำตอบใหม่ที่ดีกว่า

การวิเคราะห์เชิงวิพากษ์ใช้ความเห็นสองความเห็นที่ตรงกันข้ามกัน เพื่อให้เกิดความเห็นใหม่ที่ดีกว่า การคิดวิเคราะห์เชิงวิพากษ์เริ่มต้นเมื่อมีประเด็นวิกฤตที่มีทางออกมากกว่า 2 ทางออก และมีทางออกที่ 1 กับทางออกที่ 2 ที่มีความขัดแย้งหรือตรงกันข้ามกัน ทางออกที่ 1 จะเรียกว่าจุดยืนที่ 1 (position 1 หรือ thesis) ทางออกที่ 2 จะเรียกว่าจุดยืนที่ 2 (position 2 หรือ antithesis) หลังจากนั้นให้นำจุดยืนที่ 1 และจุดยืนที่ 2 พร้อมด้วยเหตุผลมาสังเคราะห์เพื่อหาทางออกหรือจุดยืนที่ 3 เรียกว่า position 3 หรือ synthesis โดยมีเป้าหมายว่าทางออกที่ 3 หรือจุดยืนที่ 3 จะต้องเป็นทางออกที่ดีกว่าและไม่ซ้ำกับทางออกหรือจุดยืนที่ 1 และ 2

การวิเคราะห์เชิงวิพากษ์ จึงประกอบด้วยการวิเคราะห์ (analysis) และการสังเคราะห์ (synthesis) และมีลักษณะเป็นการวิเคราะห์แบบสามเส้า หรือ สามเหลี่ยมสามมุม ดังภาพที่ 4.1

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาพที่ 4.1 ลักษณะการวิเคราะห์เชิงวิพากษ์แบบสามด้านหรือสามเหลี่ยม
สามมุม

ตัวอย่างการวิเคราะห์เชิงวิพากษ์

ประเด็นวิกฤตเรื่อง เป้าหมายของการปฏิรูปการศึกษาคือมุ่งความเป็นเลิศ (excellence) หรือ มุ่งความเป็นธรรม (equity)

ความเห็นที่ 1 (thesis): มุ่งความเป็นเลิศ

- เหตุผล**
1. ต้องการคนเก่งมาพัฒนาประเทศ
  2. ต้องการเพิ่มศักยภาพในการแข่งขันของประเทศไทยในเวทีโลก
  3. ต้องการการศึกษาที่มีคุณภาพเป็นเลิศเพื่อนำไปสู่คุณภาพชีวิตที่ดี

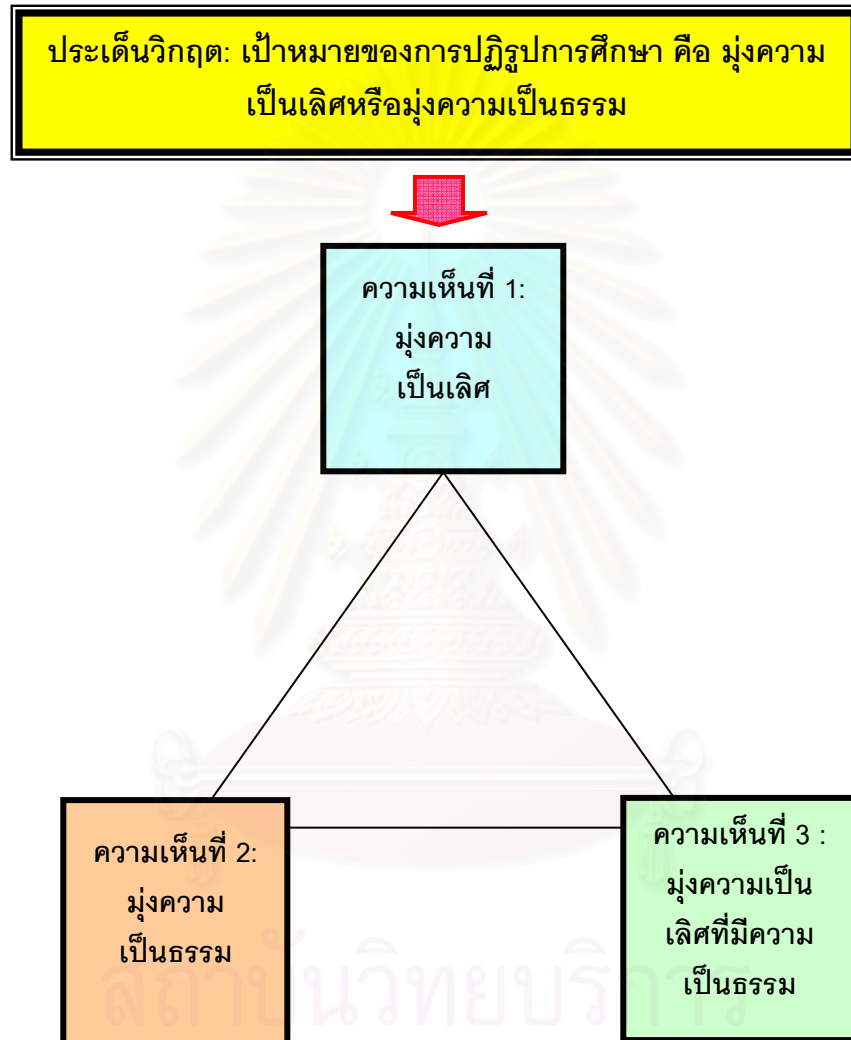
ความเห็นที่ 2 (antithesis): มุ่งความเป็นธรรม

- เหตุผล**
1. ต้องการขยายโอกาสทางการศึกษาอย่างทั่วถึงและเป็นธรรม
  2. ต้องการลดช่องว่างระหว่างคนรวย คนจน
  3. ต้องการความเป็นธรรมในสังคม

ความเห็นที่ 3 (synthesis): มุ่งความเป็นเลิศที่มีความเป็นธรรม

- เหตุผล**
1. ต้องการการศึกษาที่มีความเป็นเลิศสำหรับทุกคน
  2. ต้องการคนเก่งในแต่ละด้านตามศักยภาพของคน
  3. ต้องการความเป็นเลิศที่มีคุณภาพชีวิตที่ดี

ตัวอย่างการวิเคราะห์เชิงวิพากษ์ดังกล่าวนี้แสดงลักษณะสามเ้าของการวิเคราะห์ที่ได้ดังภาพที่ 4.2

ภาพที่ 4.2 ลักษณะสามเส้าของการวิเคราะห์เชิงวิพากษ์

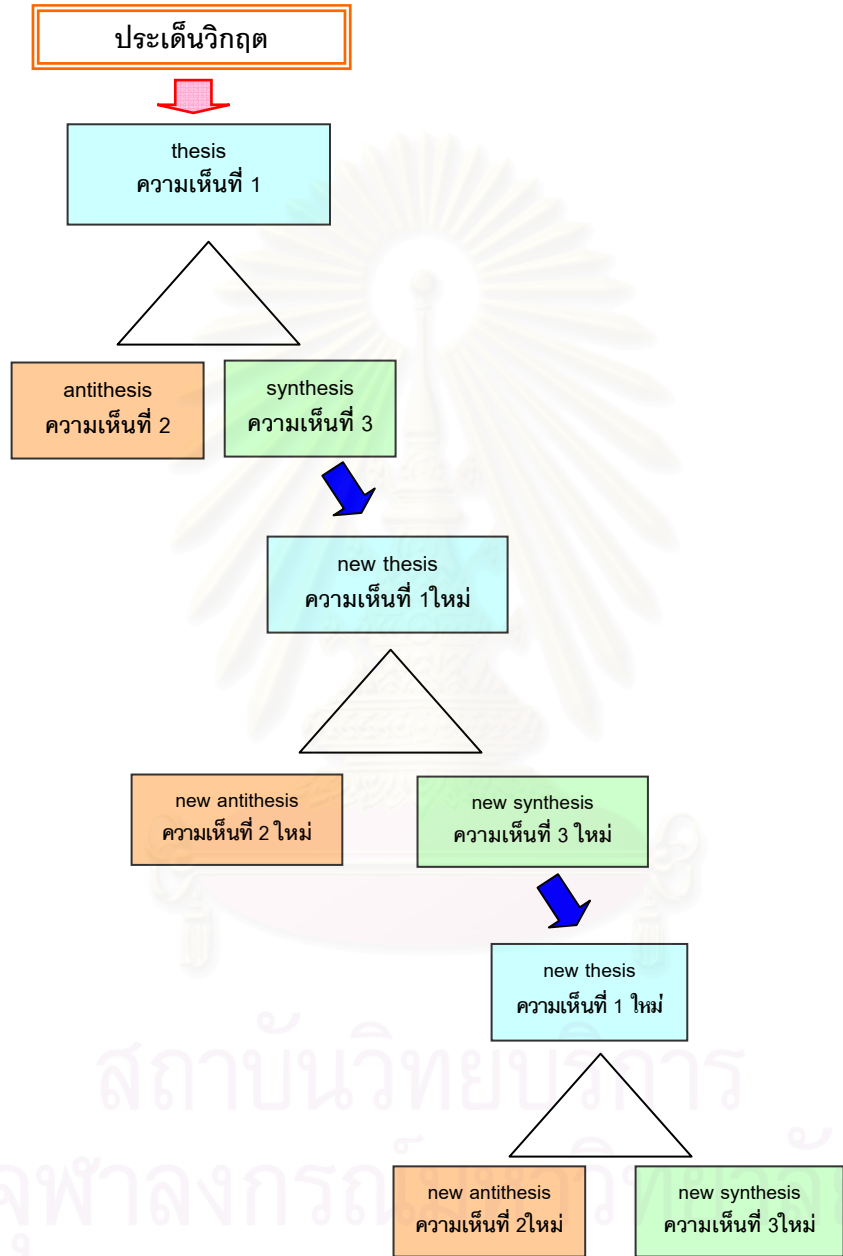
ความเป็นพลวัตของการวิเคราะห์เชิงวิพากษ์

จุดมุ่งหมายของการวิเคราะห์เชิงวิพากษ์ระหว่าง 2 ความคิดเห็นที่ขัดแย้งกันมิได้มุ่งการแพ้ชนะเหมือนการโต้วาที แต่มุ่งการแสวงหาความคิดหรือความเห็นใหม่ที่ดีกว่า หลักการสำคัญ คือ มีการพิจารณาไตร่ตรองเหตุผลของแต่ละความคิด ความเห็น และมีการพิจารณาข้อดีข้อด้อยของแต่ละความคิดเห็นที่ขัดแย้งกัน อย่างใคร่ครวญถี่ถ้วน (Sciabarra, 2000)

การวิเคราะห์เชิงวิพากษ์มีความเป็นพลวัตกล่าวคือ ความเห็นที่ 3 หรือ synthesis ที่คิดได้ในขั้นที่ 1 จะกลายเป็น thesis ใหม่ ที่จะนำไปสู่การวิเคราะห์เชิงวิพากษ์ ขั้นที่ 2 โดยมี antithesis ใหม่ และ synthesis ใหม่ได้ และสามารถนำไปสู่การวิเคราะห์เชิงวิพากษ์ ในขั้นที่ 3 และขั้นต่อไปได้หลายๆ ขั้น หรือหลายๆ รอบ เพื่อให้ได้คำตอบที่ดีกว่า ความเห็นหรือคำตอบที่ได้จากการวิเคราะห์เชิงวิพากษ์ จึงอาจเป็น “คำตอบสุดท้ายชั่วคราว” แต่ไม่ใช่ “คำตอบสุดท้ายจริง” หรือ “คำตอบสุดท้ายสูงสุด” ดังรายละเอียดในภาพที่ 4.3

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาพที่ 4.3 พลวัตของการวิเคราะห์เชิงวิพากษ์

ลักษณะ ข้อดี และข้อด้อยของการวิเคราะห์เชิงวิพากษ์

เมื่อการวิเคราะห์เชิงวิพากษ์เป็นการสังเคราะห์ เพื่อหาความเห็นที่ 3 จึงมีลักษณะเหมือนสไตล์การคิดแบบนักสังเคราะห์ (synthesist) ในหนังสือ The Art of Thinking (Harrison and Bramson, 1982) ซึ่งกล่าวถึงลักษณะของการคิดแบบนักสังเคราะห์ 6 ข้อ ดังนี้

1. ใช้มุมมองแบบบูรณาการ (integrative view)
2. มองเห็นความเหมือนในสิ่งที่ไม่เหมือน
3. มองหาความเห็นแย้งและการสังเคราะห์ (synthesis)
4. สนใจการเปลี่ยนแปลง
5. มุ่งการคาดการณ์ (speculative)
6. ข้อมูลไร้ความหมายหากปราศจากการตีความ

สไตล์การคิดแบบนักสังเคราะห์มีข้อดีและข้อด้อย อย่างละ 5 ข้อ (Harrison and Bramson, 1982)

ข้อดี 5 ข้อ คือ

1. เน้นสมมติฐานที่สำคัญ
2. มองเห็นมิติของความคิดรวบยอดที่เป็นนามธรรม
3. เก่งในการป้องกันการเห็นพ้องทางเดียวกัน (มากเกินไป)
4. ใช้ได้ดีที่สุดในสถานการณ์ที่มีความเห็นแตกต่างหรือมีความขัดแย้ง
5. ทำให้เกิดการอภิปรายถกเถียงและสร้างสรรค์

ข้อดีข้อ 5 ข้อ คือ

1. อาจจะมีมองข้ามความเห็นพ้อง
2. อาจจะมีมองหาอีกด้านหนึ่งของเหรียญหรือความขัดแย้งโดยไม่จำเป็น
3. อาจจะใช้ความพยายามมากเกินไปในการเปลี่ยนแปลงและสร้างสิ่งใหม่
4. อาจจะทำให้ทฤษฎีเกินความจำเป็น
5. จะเป็นคนไม่ผูกมัด ไม่มีพันธกรณี

การวิเคราะห์เชิงวิพากษ์ มีลักษณะเหมือนสไตลการ์ดคิดแบบนักสังเคราะห์ ดังนั้นจึงควรจะใช้เมื่อต้องการการคิดสร้างสรรค์ ซึ่งธรรมชาติของความคิดสร้างสรรค์ จะมีลักษณะเป็นพลวัต มีการสร้างสรรค์สิ่งใหม่ๆ ที่ดีกว่าเดิมได้ตลอดเวลา ความคิดสร้างสรรค์จึงเป็นคำตอบสุดท้ายสำหรับวันนี้เท่านั้น ไม่ใช่คำตอบสุดท้ายสำหรับวันพรุ่งนี้

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สรุป

วิธีวิเคราะห์เชิงวิพากษ์ เป็นกระบวนการคิดโต้แย้งด้วยเหตุผล เพื่อตรวจสอบประเด็นวิกฤตโดยเริ่มต้นจากการคิดวิเคราะห์แบบสองด้านของเหรียญ และมีการคิดสังเคราะห์เพื่อหาทางออก หรือความเห็นใหม่ที่ดีกว่า มีหลักการสำคัญคือ มีการพิจารณาไตร่ตรองเหตุผล พิจารณาข้อดี ข้อด้อย ของแต่ละความคิดเห็น ที่ขัดแย้งกันอย่างถ่วง และมีความเป็นพลวัต คือ ความเห็นที่ 3 หรือ synthesis ที่คิดได้ในขั้นที่ 1 จะกลายเป็น thesis ใหม่ นำไปสู่การวิเคราะห์เชิงวิพากษ์ ขั้นที่ 2 ขั้นที่ 3 และขั้นต่อไปได้หลายๆ ขั้น เพื่อให้ได้คำตอบที่ดีกว่า ความเห็นหรือคำตอบที่ได้จากการวิเคราะห์เชิงวิพากษ์ จึงอาจเป็น “คำตอบสุดท้ายชั่วคราว” แต่ไม่ใช่ “คำตอบสุดท้ายสูงสุด” เพราะจะมีการสร้างสรรค์คำตอบใหม่ ที่ดีกว่าเดิม ได้ตลอดเวลา

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 5

กรณีตัวอย่างการวิเคราะห์เชิงวิพากษ์ ในประเด็นวิกฤตทางการศึกษา

บทนี้ประกอบด้วยสาระสำคัญ 2 เรื่องคือ 1) กรณีตัวอย่างการวิเคราะห์เชิงวิพากษ์ในประเด็นวิกฤตทางการศึกษาจากหนังสือพิมพ์ และ 2) กรณีตัวอย่างการวิเคราะห์เชิงวิพากษ์ในประเด็นวิกฤตทางการศึกษาระดับนานาชาติ

กรณีตัวอย่างการวิเคราะห์เชิงวิพากษ์ในประเด็นวิกฤตทางการศึกษาจากหนังสือพิมพ์

ในส่วนนี้จะนำเสนอกรณีตัวอย่างการวิเคราะห์เชิงวิพากษ์ในประเด็นวิกฤตทางการศึกษาจากหนังสือพิมพ์ 4 กรณีตัวอย่าง เมื่อจบกรณีตัวอย่างจะมีข้อคิดเห็นเชิงวิพากษ์หรือการสังเคราะห์ขั้นที่ 2 เพื่อการแสวงหาทางออก หรือความเห็นใหม่ที่ดีกว่า ดังต่อไปนี้

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตัวอย่างที่ 1 ประเด็นวิกฤต (critical issue): การยก “กศน.” แห่งบริหาร
หลักที่ 6 ก้าวหน้าหรือถอยหลัง

ความเห็นที่ 1 (thesis): การยก “กศน.” แห่งบริหารหลักที่ 6 เป็นการ
ก้าวหน้า

การผลักดันให้การศึกษาจากระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย
มีความเข้มแข็ง เช่นเดียวกับการศึกษาในระบบทั้งด้านการศึกษาขั้นพื้นฐาน
และการอาชีวศึกษา เป็นเรื่องที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการมีนโยบาย
ที่จะยกระดับสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษานอกระบบและ
การศึกษาตามอัธยาศัย (กศน.) ให้เป็นองค์กรบริหารหลักที่ 6 เพื่อเติมเต็ม
การศึกษาทั้งระบบให้ครบวงจร โดยการตั้งคณะกรรมการขึ้นมาศึกษาว่า
จะดำเนินการอย่างไรเพื่อให้เกิดผลเป็นรูปธรรม ซึ่งองค์กรดังกล่าว อาจจะ
ใช้ชื่อว่า “สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาตลอดชีวิต” ทำหน้าที่
รับผิดชอบดูแลการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยตลอดชีวิต
ของคนไทยทั้งหมด นอกเหนือจากความรับผิดชอบของสำนักงาน
คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) สำนักงานคณะกรรมการการ
อาชีวศึกษา (สอศ.) และสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา (สกอ.)
หากในกรณีที่ต้องแก้กฎหมาย หรือต้องมีกฎหมายเฉพาะขึ้นมาก็ต้องทำ
เพื่อให้เป็นไปตามเป้าหมายของนโยบายที่ต้องการเห็นการศึกษาและ
การเรียนรู้ตลอดชีวิตของประชาชนไทยทุกคนสามารถเกิดขึ้นได้อย่างเป็น
รูปธรรม การจัดตั้งองค์กรบริหารหลักเพิ่มขึ้นจึงเป็นก้าวหน้าครั้งสำคัญ

และจะไม่กลับไปสู่โครงสร้างเดิมของกระทรวงศึกษาธิการที่มี 14 องค์ชาย แต่เป็นการปรับให้เกิดความเหมาะสมและรองรับการปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สอง

ความเห็นที่ 2 (antithesis): การยก “กศน.” แห่งบริหารหลักที่ 6 เป็นการถอยหลัง

การยก “กศน.” เป็นแห่งบริหารหลักที่ 6 มีกระแสการวิพากษ์เชิงเป็นห่วงว่า จะนำกระทรวงศึกษาธิการไปสู่โครงสร้างกระทรวงศึกษาธิการเดิมที่มี 14 องค์ชาย ศาสตราจารย์ ดร.ไพฑูริย์ สินลารัตน์ รองอธิการบดีมหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต ให้ความเห็นเชิงทักท้วงว่า การที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ เข้ามาจับเรื่องโครงสร้าง โดยตั้งแห่งบริหารหรือสำนักขึ้นใหม่ในกระทรวงศึกษาธิการนั้น อยากให้คิดพิจารณา ทบทวนเรื่องนี้ก่อนว่าควรใช้ทางเลือกไหน ในการเพิ่มความเข้มแข็งให้การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ซึ่งอาจมีทางเลือกอื่นที่จะเพิ่มความเข้มแข็งในกระบวนการ ขั้นตอนต่างๆ เช่น เพิ่มบทบาทสถานศึกษาในการจัดการศึกษา ร่วมมือกับสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ตลอดจนความร่วมมือกับหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง ซึ่งหากมีการเข้าไปส่งเสริมความเข้มแข็งด้วยวิธีการเป่านี้แล้วยังมีปัญหา จึงค่อยกลับมาดูที่ปัจจัยเรื่องโครงสร้าง เพราะถ้าเข้าไปแก้ปัญหาก็โครงสร้างก่อนอาจจะเจอปัญหาเหมือนกับการปรับโครงสร้างกระทรวงศึกษาธิการที่ผ่านมาที่มีปัญหามากมาย โดยเฉพาะเรื่องที่เกี่ยวข้องกับตัวบุคคล อำนาจ หน้าที่ การจัดแบ่งภาระระหว่างโครงสร้างใหม่กับโครงสร้างเก่า ซึ่งสิ่งเหล่านี้ อาจ

ทำให้การปฏิรูปการศึกษาสะดุดลงได้อีก นอกจากนั้น การจัดตั้งสำนักงาน
ขึ้นใหม่ ยังเป็นการเพิ่มกำลังคนภาครัฐ และเพิ่มภาระทางด้าน
งบประมาณอีกด้วย

ความเห็นที่ 3 (synthesis): จัดตั้ง “สำนักงานการศึกษาตลอดชีวิต เป็นองค์การมหาชน” คือทางออกที่ดีกว่า

การศึกษาตลอดชีวิต เป็นการพัฒนาศักยภาพมนุษย์ให้มีคุณค่า
ต่อการพัฒนาประเทศ และเป็นการยกระดับการเรียนรู้ของคนไทย
สู่การศึกษายุคใหม่ ให้ก้าวทันกับการเปลี่ยนแปลงของโลก โดยมีแนวคิด
ที่สำคัญว่า “การศึกษาไม่ใช่การไปโรงเรียน แต่เป็นการเรียนรู้ตลอดชีวิต
ซึ่งเป็นการศึกษาในภาพรวมทั้งหมด ที่เกิดจากการผสมผสานระหว่าง
การศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย
ที่จัดให้แก่บุคคลทุกช่วงอายุ ทุกพื้นที่ และทุกชนชั้น” เพื่อพัฒนาคุณภาพ
ชีวิตของคนไทยให้มีความรู้ ทักษะ และประสบการณ์ในการดำรงชีวิต
นำความรู้ที่ได้รับไปช่วยเหลือตนเอง ครอบครัว ชุมชน สังคม ให้มีความ
เจริญงอกงาม เพื่อให้การศึกษาตลอดชีวิตสามารถดำเนินไปได้อย่างมี
ประสิทธิภาพ และเกิดประสิทธิผล จึงจำเป็นต้องมีหน่วยงานกำกับดูแล
รับผิดชอบโดยเฉพาะแต่ควรเป็นหน่วยงานที่มีความคล่องตัวในการบริหาร
จัดการ ดังนั้น จึงควรปฏิรูปสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและ
การศึกษาตามอัธยาศัย ให้เป็น “สำนักงานการศึกษาตลอดชีวิต” ที่เป็น
องค์การมหาชน ตามพระราชบัญญัติองค์การมหาชน พ.ศ. 2542 ทั้งนี้
เพื่อให้การทำงานมีประสิทธิภาพ มีอิสระ มีอำนาจในการตัดสินใจ ทั้งนี้

การบริหาร การจัดการ และการเงินของสำนักงาน มากกว่าการบริหารตามสายบังคับบัญชาของระบบราชการ ซึ่งส่งผลดีกับกลุ่มคนที่อยู่ในการศึกษาจากระบบ โดยเฉพาะเด็กด้อยโอกาสต่อไป

ข้อคิดเห็นเชิงวิพากษ์

1. การตั้งประเด็นวิกฤตในกรณีตัวอย่างนี้ตั้งไว้ไม่ค่อยดี เนื่องจากเป็นประเด็นที่มีลักษณะคล้ายเหตุที่ได้ว่าที่ ทำให้มีข้อจำกัดในการคิดสร้างสรรค์แบบสังเคราะห์ ถ้าจะคิดสร้างสรรค์ให้ตรงประเด็น

2. ความเห็นที่ 3 ในกรณีตัวอย่างนี้ เป็นความเห็นที่มีความสร้างสรรค์และมีความใหม่ แต่ไม่ค่อยจะอยู่ในประเด็นวิกฤตที่ตั้งไว้

3. การพัฒนาความเห็นที่ 3 ให้ดีกว่านี้ จึงยากมากขึ้นไปอีก ระดับหนึ่ง อาจจำเป็นต้องปรับเปลี่ยนประเด็นวิกฤตใหม่ เช่น รูปแบบสำนักงานการศึกษาการศึกษาตลอดชีวิตควรเป็นองค์การมหาชนหรือส่วนราชการ การวิพากษ์ในประเด็นวิกฤตใหม่สามารถใช้หลักการคิดสร้างสรรค์แบบบูรณาการ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ความเห็นที่ 1 (ใหม่): จัดตั้งสำนักงานการศึกษาตลอดชีวิตเป็นองค์การมหาชนคือทางออกที่ดีกว่า

ความเห็นที่ 2 (ใหม่): จัดตั้งสำนักงานการศึกษาตลอดชีวิตเป็นส่วนราชการในกระทรวงศึกษาธิการ

ความเห็นที่ 3 (ใหม่): จัดตั้งสำนักงานการศึกษาตลอดชีวิตเป็นสำนักงานร่วมทุนภาครัฐ เอกชน

ตัวอย่างที่ 2 ประเด็นวิกฤต (critical issue): การเปิดการเรียนการสอนนอกมหาวิทยาลัยเป็นการขยายโอกาสหรือเป็นธุรกิจการศึกษา

ความเห็นที่ 1 (thesis): การเปิดศูนย์การเรียนการสอนนอกมหาวิทยาลัยเป็นการขยายโอกาสทางการศึกษา

จากการสำรวจการเปิดศูนย์การเรียนการสอนนอกพื้นที่ของมหาวิทยาลัยต่างๆ พบว่า มีการเปิดหลักสูตรต่างๆ ประมาณ 1,000 หลักสูตร ทั้งในระดับปริญญาตรีและปริญญาโท มีผู้เรียนรวมแล้วประมาณ 150,000 คน มีจังหวัดตราดเพียงจังหวัดเดียวที่ไม่มีศูนย์การเรียนนอกที่ตั้งของสถาบัน ขณะที่บางจังหวัดมีศูนย์การเรียนมากกว่า 1 แห่ง และบางจังหวัดมีศูนย์การเรียนมากถึง 4 แห่ง ซึ่งการจัดการเรียนการสอนนอกพื้นที่ของมหาวิทยาลัย มีข้อดีคือ เป็นการกระจายโอกาสทางการศึกษา โดยมหาวิทยาลัยที่เปิดมากที่สุดคือ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต มีประมาณ 23 ศูนย์ การเปิดศูนย์การเรียนการสอนนอกพื้นที่ของมหาวิทยาลัยดังกล่าวสอดคล้องกับบทบาทของมหาวิทยาลัย ซึ่งเป็นสถาบันอุดมศึกษาเพื่อพัฒนาท้องถิ่น ดังนั้นหากท้องถิ่นแสดงความต้องการ ก็จำเป็นที่มหาวิทยาลัยต้องไปเปิดบริการให้ เพราะโอกาสที่ประชาชนจะเข้ามาเรียนในมหาวิทยาลัยมีน้อยกว่าการที่มหาวิทยาลัยออกไปจัดการศึกษาให้

ความเห็นที่ 2 (antithesis): การเปิดศูนย์การเรียนการสอนนอกมหาวิทยาลัยเป็นธุรกิจการศึกษา

ปัจจุบันนี้สถาบันอุดมศึกษาต่างๆ ได้เปิดศูนย์การเรียนการสอนนอกสถาบันเป็นจำนวนมาก โดยไม่มีการดูแลเรื่องมาตรฐานการศึกษา จากการสำรวจพบว่า มีศูนย์การศึกษานอกสถาบันทั่วประเทศรวม 250-300 ศูนย์ โดยยังไม่รวมวิทยาเขตต่างๆ มีทั้งศูนย์การศึกษานอกสถาบันของมหาวิทยาลัยรัฐและเอกชน โดยในต่างจังหวัดใช้ที่ตั้งของโรงเรียนหรือวิทยาลัยเป็นศูนย์ ส่วนในเมืองจะเช่าพื้นที่ตามศูนย์การค้าต่างๆ เป็นหลัก

ในขณะนี้หลายสถาบันอุดมศึกษาได้รับการจับตามองเป็นอย่างมากในแง่ของอุดมศึกษาเชิงพาณิชย์ เพราะหลายสถาบันได้เปิดสอนนอกเหนือจากหลักสูตรในหลายๆ ประเภททั้งภาคกลางคืน วันเสาร์-วันอาทิตย์ และการเปิดศูนย์การศึกษานอกสถาบันต่างๆ จนขาดความระมัดระวัง และขาดความเข้มงวดในแง่ของคุณภาพมาตรฐาน ไม่ว่าจะเป็นเรื่องการผ่นผันในเรื่องคุณสมบัติของผู้เรียน และที่สำคัญที่สุดคือ คุณสมบัติของอาจารย์ผู้สอน จนมีการเปรียบเทียบเปรยว่า “จ่ายเงินครบ จบทันที” โดยในเรื่องอาจารย์ผู้สอนนี้บางสถาบันหาอาจารย์ที่มีคุณภาพไปสอนไม่ได้ ต้องไปหาจ้างคนที่มีคุณวุฒิการศึกษาระดับปริญญาโทไปสอนโดยบางคนจบไม่ตรงกับสาขาที่ตนเองสอน ทั้งที่คนที่เป็นอาจารย์ได้จะต้องมีผลงาน มีประสบการณ์และมีงานวิจัยรองรับ บางสถาบันไม่มีการตรวจสอบวิทยานิพนธ์ให้ดี เพราะต้องรับผิดชอบนักศึกษาเป็นจำนวนมาก

นอกจากนี้ปัญหาดังกล่าวยังได้ขยายไปถึงสถาบันแม่ เนื่องจากอาจารย์จากสถาบันแม่ที่มาสอนต้องตระเวนสอนภายในมหาวิทยาลัยและตามศูนย์ต่างๆ ทำให้ไม่มีเวลาที่จะไปทำงานวิจัย สร้างองค์ความรู้ใหม่ๆ ทำให้ต้องขายความรู้เก่าๆ ไม่ทันวิชาการสมัยใหม่ นอกจากนี้แล้วการใช้พื้นที่ของโรงเรียนพาณิชย์หรือพื้นที่ของศูนย์การค้าทำให้บางแห่งขาดความพร้อมในเรื่องอุปกรณ์ สื่อการเรียนการสอน เนื่องจากการเรียนการสอนในมหาวิทยาลัยและในโรงเรียนพาณิชย์นั้นมีความแตกต่างกัน

ความเห็นที่ 3 (synthesis): ความสมดุลของคุณภาพและปริมาณคือทางออกที่ดีกว่า

ทางเลือกใหม่ของการเปิดศูนย์การเรียนการสอนของมหาวิทยาลัย คือ การเอาใจใส่ในด้านคุณภาพ มีการจัดโครงสร้างหลักสูตรในรูปแบบบูรณาการโดยชุมชนมีส่วนร่วม ตามความต้องการของท้องถิ่น จะช่วยสร้างงาน สร้างรายได้ให้กับชุมชน โดยอาจเปิดสอนหลักสูตรอนุปริญญา 2 ปี และสามารถให้นักศึกษาไปศึกษาต่อที่สถาบันที่มีความพร้อมในระดับปริญญาตรีอีก 2 ปี นอกจากนี้การขยายบริการการศึกษาในระดับบัณฑิตศึกษาควรไปจัดการศึกษาในพื้นที่ที่การจัดการศึกษาในระดับอุดมศึกษายังไม่ครอบคลุมถึง ไม่ใช่เป็นลักษณะการเปิดสอนที่ซ้ำซ้อนกันในแบบปัจจุบัน

ในการจัดหาคณาจารย์ผู้สอนควรคัดเลือกอาจารย์ที่มีคุณภาพ มีการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ เช่น ระบบอินเทอร์เน็ตมาช่วยในการจัด

กิจกรรมการเรียนการสอนได้ อาจเปิดเป็นหลักสูตรในลักษณะ e-learning ซึ่งคณาจารย์ผู้สอนสามารถสอนนักศึกษาในสถาบันและนอกสถาบันได้พร้อมกัน และหากมีจำนวนนักศึกษามากอาจจัดหาคณาจารย์ผู้ช่วยสอนจากท้องถิ่น ส่วนหลักสูตรท้องถิ่นนั้นควรจัดหาผู้สอนที่มีความเชี่ยวชาญในสาขานั้นมาเป็นคณาจารย์พิเศษ เช่น หลักสูตรการท่องเที่ยวหรือการโรงแรม มหาวิทยาลัยสามารถเชิญผู้เชี่ยวชาญทางด้านการท่องเที่ยวหรือการโรงแรม เช่น ผู้ประกอบการธุรกิจการโรงแรมที่ประสบความสำเร็จในพื้นที่นั้นมาเป็นอาจารย์พิเศษได้

การประกันคุณภาพเป็นสิ่งสำคัญที่จะทำให้เกิดความมั่นใจว่า ศูนย์บริการการเรียนการสอนนอกมหาวิทยาลัยได้ผลิตบัณฑิตที่มีคุณภาพเป็นที่ต้องการของชุมชนและสังคม ดังนั้นควรผลักดันให้มีการประเมินคุณภาพการจัดการศึกษาของศูนย์บริการการเรียนการสอนนอกมหาวิทยาลัยอย่างรัดกุม

ข้อคิดเห็นเชิงวิพากษ์

1. การตั้งประเด็นวิกฤตในกรณีตัวอย่างนี้ตั้งได้ดีมาก เนื่องจากเป็นประเด็นเปิดที่สามารถคิดหาคำตอบหรือแสดงความคิดเห็นได้หลากหลายไม่จำกัด
2. ความเห็นที่ 3 ในกรณีตัวอย่างนี้ เป็นความเห็นที่มีความสร้างสรรค์หรือความใหม่ แต่เป็นความสร้างสรรค์แบบผสมผสาน (eclectic) คือ เป็นการนำข้อดีของความเห็นที่ 1 และความเห็นที่ 2 มาผนวกรวมกันโดย

ยังคงลักษณะของข้อดีเหล่านั้นไว้ ข้อดีของความเห็นที่ 1 คือ การขยายโอกาสทางการศึกษา ซึ่งเป็นประเด็นสำคัญของนโยบายและเป็นความต้องการของคนจำนวนมาก ส่วนข้อดีของความเห็นที่ 2 คือการรักษาคุณภาพการศึกษา ซึ่งก็เป็นประเด็นสำคัญของนโยบายการศึกษา และเป็นความต้องการของทุกประเทศ ข้อดีของความเห็นที่ 3 คือการจัดสมดุลระหว่างปริมาณและคุณภาพ

3. การพัฒนาความเห็นที่ 3 ให้ดีกว่านี้ ควรสร้างความใหม่แบบบูรณาการมากยิ่งขึ้น เช่นเดียวกับกรณีตัวอย่างที่ 1 ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ความเห็นที่ 1 (ใหม่): ความสมดุลของคุณภาพและปริมาณคือทางออกที่ดีกว่า

ความเห็นที่ 2 (ใหม่): การเรียนรู้ผ่านเทคโนโลยีอิเล็กทรอนิกส์เป็นทางเลือกที่ได้ทั้งปริมาณและคุณภาพ

ความเห็นที่ 3 (ใหม่): การเรียนรู้โดยการวิจัยเพื่อสร้างความรู้และนวัตกรรมเป็นทางเลือกที่ดีกว่า

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตัวอย่างที่ 3 ประเด็นวิกฤต (critical issue): คุณภาพของโรงเรียนดัง (ดี) เพราะคุณภาพครูผู้สอน หรือเพราะคุณภาพนักเรียน

ความเห็นที่ 1 (thesis): คุณภาพของโรงเรียนดัง (ดี) เพราะคุณภาพครูผู้สอน

ในช่วงการเปิดรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ของทุกปี มักจะเกิดปรากฏการณ์ ผู้ปกครองนำบุตรหลานไปสมัครโรงเรียนดัง อาทิ โรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย โรงเรียนเทพศิรินทร์ โรงเรียนสามเสน วิทยาลัย โรงเรียนโยธินบูรณะ โรงเรียนสาธิตปทุมวัน เป็นจำนวนมากเกินกว่าที่แต่ละโรงเรียนจะสามารถรับได้ ด้วยเชื่อมั่นว่า ครูผู้สอนโรงเรียนดังเหล่านี้ จะสามารถถ่ายทอดวิชาความรู้ให้กับนักเรียนดีกว่าครูโรงเรียนโดยทั่วไป แม้ว่าทางสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานจะมีการรับรองคุณภาพครูผู้สอนว่า ทุกคนมีคุณภาพตามมาตรฐานทุกคน แต่ผู้ปกครองก็ยังนิยมนำบุตรหลานไปสมัครโรงเรียนดังเหล่านั้นทุกปี

แม้ว่าครูผู้สอนทุกคนมีมาตรฐานวิชาชีพ ตามที่คุรุสภากำหนด แต่ครูโรงเรียนดังอาจมีการขวนขวายและพัฒนาตนเองดีกว่าโรงเรียนทั่วไป จึงทำให้การอบรมสั่งสอนถ่ายทอดวิชาความรู้ให้แก่แก่นักเรียนได้ดีกว่า ทำให้นักเรียนมีคุณภาพมากกว่า เมื่อนักเรียนมีคุณภาพจึงส่งผลให้เป็นโรงเรียนดังเป็นที่นิยมของผู้ปกครอง

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ความเห็นที่ 2 (antithesis): คุณภาพของโรงเรียนดัง (ดี) เพราะ คุณภาพเด็ก

จากปรากฏการณ์การนำบุตรหลานเข้าสมัครตามโรงเรียนดัง จนทำให้โรงเรียนไม่สามารถรับนักเรียนได้เป็นจำนวนมาก จนทำให้ผู้ปกครองและนักเรียนเสียใจ ร่ำไห้ ที่ไม่สามารถเข้าเรียนได้เป็นจำนวนมาก ซึ่งเป็นภาพที่ปรากฏให้เห็นในสื่อทั้งโทรทัศน์ และหนังสือพิมพ์ทุกปี ในช่วงการเปิดรับนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น ด้วยเชื่อว่า คุณภาพของโรงเรียนดังเหล่านั้น จะสอนลูกหลานของตนให้เป็นคนเก่งได้

ความจริงแล้ว คุณภาพของโรงเรียนดังต่างๆ มาจากคุณภาพนักเรียน เนื่องจากเมื่อมีนักเรียนที่เข้าเรียนในโรงเรียนดังเหล่านั้นจำนวนมาก หลักเกณฑ์การรับนักเรียนจึงมีการสอบแข่งขัน นักเรียนที่สามารถสอบแข่งขันได้ จึงเป็นนักเรียนที่มีคุณภาพ

นอกจากนี้ เด็กนักเรียนที่สอบเข้าเรียนได้ พ่อแม่จะมีส่วนให้การสนับสนุน และให้ความเอาใจใส่บุตรหลานของตนเอง มีการส่งเสริมให้เรียนเสริม โดยการเรียนพิเศษตามสถาบันกวดวิชาต่างๆ ทำให้นักเรียนมีคุณภาพมากยิ่งขึ้น ซึ่งครูที่สอนในโรงเรียนดัง แทบจะไม่ต้องสอนอะไรนักเรียนเหล่านี้ เพราะเด็กไปเรียนพิเศษมาแล้วทั้งสิ้น ตัวอย่างที่เห็นได้ชัดเจนจากหลักเกณฑ์การรับนักเรียนในเขตพื้นที่บริการเป็นจำนวนมากกว่าการสอบแข่งขัน หรือเกณฑ์ 50: 50 ซึ่งรับนักเรียนในเขตพื้นที่บริการร้อยละ 50 และสอบร้อยละ 50 ส่งผลให้โรงเรียนดังหลายแห่ง

เรียกร้องให้เลิกเกณฑ์ดังกล่าว ขอเปิดสอบ 100% เพราะการรับนักเรียนในเขตพื้นที่บริการ ไม่สามารถคัดคุณภาพนักเรียนได้ ทำให้สอนแล้วนักเรียนไม่ได้คุณภาพตามที่พวกเขาคาดหวังไว้ ซึ่งเป็นตัวอย่างที่ดีว่า การที่โรงเรียนดังได้ เป็นเพราะคุณภาพของตัวนักเรียนเอง ไม่ใช่เพราะคุณภาพของครู หรืออีกตัวอย่างหนึ่ง ที่บางโรงเรียนปฏิบัติกัน คือ การนำครูโรงเรียนดัง ไปสอนในโรงเรียนปกติทั่วไป เพื่อหวังยกระดับคุณภาพการศึกษาของนักเรียนแต่คุณภาพของนักเรียนก็ไม่แตกต่างไปจากเดิม ข้อมูลเหล่านี้ย่อมแสดงว่า คุณภาพโรงเรียนมาจากตัวนักเรียน

ความเห็นที่3 (synthesis): ครู นักเรียน พ่อแม่ และภาครัฐ: ร่วมเป็น 4 ประสานให้เกิดคุณภาพ

ทางออกที่ดีที่สุด ในการแก้ปัญหา ไม่ให้ผู้ปกครองนำบุตรหลาน ไปสมัครตามโรงเรียนดัง คือ การพัฒนาคุณภาพโรงเรียน ให้ทุกโรงเรียนมีคุณภาพทัดเทียมกัน โดยโรงเรียนต้องพัฒนาคุณภาพครูผู้สอน รับนักเรียน มีความพร้อมในการเรียน พ่อแม่ผู้ปกครองมีความเอาใจใส่ในบุตรหลานของตนเองให้มากยิ่งขึ้น และภาครัฐ ต้องดูแลการจัดการศึกษาให้มีคุณภาพ ให้งบประมาณเพื่อให้แต่ละโรงเรียนได้นำไปพัฒนาคุณภาพของโรงเรียนอย่างเหมาะสม ทั้ง 4 ประสานจะสามารถทำให้โรงเรียนมีคุณภาพ เป็นที่ยอมรับของผู้ปกครองได้อย่างแท้จริง

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ข้อคิดเห็นเชิงวิพากษ์

1. การตั้งประเด็นวิกฤตในกรณีตัวอย่างนี้ตั้งได้ดีมากด้วยเหตุผลเดียวกับกรณีตัวอย่างที่ 2

2. ความคิดเห็นที่ 3 ในกรณีตัวอย่างนี้ เป็นความเห็นที่มีความสร้างสรรค์หรือความใหม่ แต่เป็นความสร้างสรรค์แบบผสมผสาน คือเป็นการนำข้อดีของความเห็นที่ 1 และความเห็นที่ 2 มาผนวกรวมกัน โดยยังคงลักษณะของข้อดีเหล่านั้นไว้ ข้อดีของความเห็นที่ 1 คือ ครูดี ข้อดีของความเห็นที่ 2 คือ นักเรียนดี แม้ว่าจะมีการเพิ่มข้อดีด้านพ่อแม่และภาครัฐในความเห็นที่ 3 แต่ยังเห็นข้อดีของความเห็นที่ 1 และความเห็นที่ 2 อยู่

3. การพัฒนาความเห็นที่ 3 ให้ดีกว่านี้ ควรสร้างความใหม่แบบบูรณาการมากยิ่งขึ้น (intergrative) โดยเริ่มต้นให้ความเห็นที่ 3 เป็นความคิดเห็นที่ 1 และเสนอความคิดเห็นที่ 3 ที่มีความใหม่แบบสร้างสรรค์ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ความเห็นที่ 1 (ใหม่): ครู นักเรียน พ่อแม่ และภาครัฐ ร่วมเป็น 4 ประสานให้เกิดคุณภาพ

ความเห็นที่ 2 (ใหม่): รวมพลังบ้าน วัด โรงเรียนสู่คุณภาพ

ความเห็นที่ 3 (ใหม่): ปรับการเรียนเปลี่ยนการสอนด้วยการมุ่งสร้างความรู้ใหม่และนวัตกรรม

ตัวอย่างที่ 4 ประเด็นวิกฤต (critical issue): การสร้างคุณภาพ
นักเรียน: ฟิ้นนโยบาย “สอบตก-ซ้ำชั้น” หรือแก้ปัญหาแบบองค์รวม

ความเห็นที่ 1 (thesis): คุณภาพนักเรียนต้องใช้นโยบาย “เรียนซ้ำชั้น”

คุณภาพนักเรียนนั้น เกี่ยวข้องกับอนาคตของชาติ สำนักงาน
รับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา(สมศ.) จึงเสนอต่อที่
ประชุมสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) ให้ทบทวน
เกี่ยวกับนโยบาย “เรียนซ้ำชั้น” มาใช้วัดและประเมินผลนักเรียนในแต่ละ
ช่วงชั้น เพราะเป็นนโยบายที่มีความสำคัญต่อการพัฒนาคุณภาพการเรียน
การสอนในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยมีเหตุผลว่า นักเรียนที่ไม่ผ่าน
เกณฑ์มาตรฐานขั้นต่ำในแต่ละระดับชั้น จะต้องเข้าสู่กระบวนการซ่อม
เสริมที่มีประสิทธิภาพ และหากไม่ผ่านอีกต้องเรียนซ้ำชั้น ซึ่งเป็นอีก
แนวทางหนึ่งที่จะทำให้คุณภาพการเรียนการสอนเข้มข้นขึ้น เพราะทุกวันนี้
แม้ประเมินแล้ว นักเรียนมีผลการเรียนต่ำแค่ไหน ก็จะได้เลื่อนชั้นโดย
อัตโนมัติ ทำให้เด็กบางคนที่ยังอ่านไม่ออก เขียนไม่ได้ สามารถจบชั้น ป. 6.
ได้ และเรื่องเรียนซ้ำชั้นนั้น เป็นมาตรการอย่างหนึ่งที่แก้ปัญหาได้ถูกจุด
เพราะหลักการไม่ให้มีการสอบตก กลายเป็นว่า เด็กถูกปล่อยปละละเลย
และเลื่อนชั้นได้ ทั้งที่ดูจากการวัดและประเมินผลแล้วเด็กไร้คุณภาพ

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ความเห็นที่ 2 (antithesis): ปัญหาคุณภาพนักเรียนต้องแก้แบบองค์รวม

ปัญหาของเด็กที่ไม่ได้มาตรฐานนั้น มิได้เกิดจากตัวเด็กหรือครูอย่างใดอย่างหนึ่ง แต่หลักสูตรการเรียนการสอนของกระทรวงศึกษาธิการนั้น เพิ่มภาระการเรียนโดยไม่จำเป็น เพิ่มภาระการสอนและงานของครูมากมาย แทนที่ครูจะมีเวลาไปพัฒนาการจัดการเรียนการสอน หรือวิธีสอนให้เป็นแบบมืออาชีพ รวมทั้งสัดส่วนที่ไม่เหมาะสมระหว่างจำนวนครูกับจำนวนนักเรียน การใช้นโยบายสอดคล้องต้องเรียนซ้ำชั้น อาจเป็นโอกาสให้ผู้ขาดคุณธรรม จริยธรรม ใช้เป็นช่องทางในการหารายได้ โดยเด็กต้องไปเรียนพิเศษ

การจะแก้ปัญหาในเรื่องนี้ ต้องแก้ไขแบบองค์รวมทั้งหมด ทั้งพฤติกรรมกรเรียนของเด็ก ซึ่งปัจจุบันพบว่า เด็กใช้เวลาในการทำบ้านน้อยกว่าการดูโทรทัศน์ หรือการเล่นเกมส์ รวมทั้งกระบวนการสอนของครู รวมไปถึงการทำงานของผู้บริหารโรงเรียน และเงินงบประมาณของโรงเรียนในการพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษา

ความเห็นที่ 3 (synthesis): พัฒนาระบบการซ่อมเสริมและนโยบายทางเลือกพิเศษ

การแก้ปัญหานักเรียนไม่มีคุณภาพ หรือมีผลสัมฤทธิ์ไม่ผ่านเกณฑ์มาตรฐานนั้น เกิดจากหลากหลายสาเหตุ ดังนั้นโรงเรียนต้องมีกระบวนการคัดกรอง และการซ่อมเสริมที่มีประสิทธิภาพให้กับเด็กที่มีปัญหา ซึ่งสาเหตุอาจเกิดจากตัวเด็กเอง หรืออาจเกิดจากตัวผู้สอน

กระบวนการเรียนการสอน ก็อาจเป็นไปได้ จากนั้นจึงจัดการซ่อมเสริม เพื่อพัฒนาความสามารถของเด็กแต่ละกลุ่มตามที่ได้คัดกรองไว้

สำหรับผู้ที่ได้รับการซ่อมเสริมแล้ว หากยังไม่มีการพัฒนาที่ดีขึ้นเท่าที่ควร เนื่องมาจากปัญหาระดับสติปัญญาของเด็ก ระบบการศึกษา ควรกำหนดให้มีนโยบายพิเศษ หลักสูตรรูปแบบพิเศษหรือห้องเรียนพิเศษ เพื่อเป็นทางเลือก และเป็นทางเลือกให้กับเด็กกลุ่มนี้ เช่น การจัดหลักสูตรพิเศษที่เน้นอาชีพมากกว่าวิชาการ การจัดห้องเรียนพิเศษเพื่อมุ่งประโยชน์ในการสร้างอาชีพในอนาคต การจัดทำเกณฑ์ประเมินผลสัมฤทธิ์ ที่มีความเป็นไปได้เฉพาะกลุ่ม ซึ่งอาจสร้างความพึงพอใจต่อเด็กรวมถึงผู้ปกครอง และน่าจะเป็นการแก้ปัญหาได้เหมาะสมกว่า

ข้อคิดเห็นเชิงวิพากษ์

1. การตั้งประเด็นวิกฤตในกรณีตัวอย่างนี้ตั้งได้ดีมาก เนื่องจากเป็นประเด็นเปิดที่สามารถคิดหาคำตอบหรือแสดงความคิดเห็นได้หลากหลายไม่จำกัด

2. ความเห็นที่ 3 ในกรณีตัวอย่างนี้ เป็นความเห็นที่มีความใหม่มากกว่ากรณีตัวอย่างที่ 3 เป็นความใหม่แบบบูรณาการ คือ ไม่มีเค้าโครงของความเห็นที่ 1 และ 2 และมีการพิจารณาถึงลักษณะของนักเรียนซึ่งมีความแตกต่าง

3. การพัฒนาความเห็นที่ 3 ให้ดีกว่านี้ จึงยากมากขึ้นไปอีก
ระดับหนึ่ง เช่นเดียวกับกรณีตัวอย่างที่ 3 ในกรณีนี้ ยังคงใช้หลักการสร้าง
ความใหม่แบบบูรณาการ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ความเห็นที่ 1 (ใหม่): พัฒนาระบบงานการซ่อมเสริมและนโยบาย
ทางเลือกพิเศษ

ความเห็นที่ 2 (ใหม่): เรียนซ้ำเฉพาะวิชาสอบตก

ความเห็นที่ 3 (ใหม่): ใช้ระบบหน่วยกิตเต็มรูปแบบควบคู่กับการ
ยกระดับเกณฑ์คะแนนเฉลี่ยสะสมสำหรับสำเร็จการศึกษาจาก 1.00 เป็น
1.50-2.00

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

กรณีตัวอย่างการวิเคราะห์เชิงวิพากษ์ในประเด็นวิกฤตทางการศึกษาระดับนานาชาติ

ในส่วนนี้จะนำเสนอกรณีตัวอย่างการวิเคราะห์เชิงวิพากษ์ในประเด็นวิกฤตทางการศึกษาระดับนานาชาติ จำนวน 4 กรณีตัวอย่าง เมื่อจบกรณีตัวอย่างจะมีข้อคิดเห็นเชิงวิพากษ์หรือการสังเคราะห์ขั้นที่ 2 เพื่อการแสวงหาทางออกหรือความเห็นใหม่ที่ดีกว่า ดังต่อไปนี้

ตัวอย่างที่ 5 ความเป็นธรรมระหว่างหญิงชาย: ควรจัดการแบ่งแยกหรือควรเอื้อความแตกต่าง

ประเด็นคำถามนำ : จำเป็นหรือไม่ที่จะมีการจัดโรงเรียนหรือห้องเรียนซึ่งแยกนักเรียนตามเพศ?

ความเห็นที่ 1 (thesis): ควรจัดการแบ่งแยกคือ ไม่จัดห้องเรียนหรือโรงเรียนซึ่งแยกนักเรียนตามเพศ

เหตุผล 1. ชาย-หญิงมีศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์เท่าเทียมกัน (กฎหมาย บทบัญญัติ ฯลฯ)

2. ชาย-หญิงมีสติปัญญาและความสามารถไม่แตกต่างกัน (การเรียน กีฬา การทำงาน การยอมรับของบุคคลในสังคม ฯลฯ)

สถาบันวิจัยสังคม
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ความเห็นที่ 2 (antithesis): ควรเอื้อความแตกต่าง คือ จัดห้องเรียนหรือโรงเรียนซึ่งแยกนักเรียนตามเพศ

เหตุผล 1. ชาย-หญิงมีความแตกต่างกันตามธรรมชาติ

2. ชาย-หญิงมีสติปัญญาและความสามารถที่แตกต่างกัน

ความเห็นที่ 3 (synthesis): ควรแบ่งแยกบางเรื่องและไม่แบ่งแยกบางเรื่อง

เหตุผล 1. ชาย-หญิงมีความสามารถและศักยภาพเท่าเทียมกัน แต่อาจมีความสนใจและความสามารถบางด้านตามกันตามลักษณะทางกายภาพ

2. ชาย-หญิงมีแบบการเรียนรู้ (learning styles) ที่แตกต่างกัน ดังนั้นการจัดสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมกับผู้เรียนจะส่งผลเกิดการพัฒนาค่าได้เต็มศักยภาพ

ข้อคิดเห็นเชิงวิพากษ์

1. การตั้งประเด็นวิกฤตในกรณีตัวอย่างนี้ ตั้งไว้ไม่ค่อยดี เนื่องจากเป็นประเด็นที่มีลักษณะคล้ายบัญญัติได้ว่าที่ ทำให้มีข้อจำกัดในการสังเคราะห์และคิดสร้างสรรค์ให้ตรงประเด็น

2. ความเห็นที่ 3 ในกรณีตัวอย่างนี้ เป็นความเห็นที่มีความใหม่ แต่เป็นความใหม่แบบผสมผสาน คือ มีเค้าโครงของความเห็นที่ 1 และ 2 แต่ก็เป็นความเห็นที่ดีและเป็นที่ยอมรับปัจจุบัน

3. การพัฒนาความเห็นที่ 3 ให้ดีกว่านี้ ควรใช้หลักการแบบ
สังเคราะห์และบูรณาการในการสร้างสรรค์ความคิดใหม่ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ความเห็นที่ 1 (ใหม่): ควรแบ่งแยกบางเรื่องและไม่แบ่งแยกบางเรื่อง

ความเห็นที่ 2 (ใหม่): ควรปล่อยเสรี

ความเห็นที่ 3 (ใหม่): ควรให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียมีส่วนร่วมในการ
กำหนด

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

**ตัวอย่างที่ 6 เสรีภาพทางวิชาการ: ความรับผิดชอบของครูหรือสิทธิ
ของครู**

ประเด็นคำถามนำ : สมดุลที่เหมาะสมระหว่างเสรีภาพของครู
และความรับผิดชอบควรเป็นอย่างไร?

ความเห็นที่ 1 (thesis): สนับสนุนความรับผิดชอบของครู

- เหตุผล**
1. ครูควรมีความรับผิดชอบในการสอน
  2. ครูควรมีความรับผิดชอบต่อพ่อแม่
  3. ครูควรมีความรับผิดชอบต่อเด็ก
  4. ครูควรมีความรับผิดชอบต่อสังคม
  5. ครูควรมีความรับผิดชอบต่อวิชาชีพครู

ความเห็นที่ 2 (antithesis): สนับสนุนการเพิ่มเสรีภาพทางวิชาการ

- เหตุผล**
1. ความจำเป็นในการสร้างความสัมพันธ์ระหว่าง
  2. เสรีภาพทางวิชาการกับประชาธิปไตย
  3. พัฒนาการและการขยายตัวของเสรีภาพทาง
วิชาการ
  4. การศึกษาเป็นพื้นฐานของเสรีภาพทางวิชาการ
  5. เสรีภาพทางวิชาการคือหัวใจของวิชาชีพครู

ความเห็นที่ 3 (synthesis): สนับสนุนความสมดุลระหว่างเสรีภาพทางวิชาการ และความรับผิดชอบ

เหตุผล 1. ครูควรมีเสรีภาพทางวิชาการโดยอยู่ภายใต้รัฐธรรมนูญ แต่ก็ไม่ควรลืมหน้าที่ความรับผิดชอบต่อตนเอง

2. เสรีภาพทางวิชาการเป็นดาบสองคมแต่เป็นสิ่งที่จำเป็นในการเป็นครูที่ดีเพราะครูต้องค้นหาความจริง (search for the truth) และช่วยผู้เรียนในการค้นหาความจริง

ข้อคิดเห็นเชิงวิพากษ์

1. การตั้งประเด็นวิกฤตในกรณีตัวอย่างนี้ตั้งไว้ได้ไม่ค่อยดีเนื่องจากใช้ศัพท์เฉพาะหลายคำที่ต้องมีการตีความ ผู้ที่ไม่เข้าใจความสัมพันธ์ของเสรีภาพทางวิชาการว่าเกี่ยวข้องกับความรับผิดชอบและสิทธิของครูอย่างไร ก็จะคิดวิเคราะห์เชิงวิพากษ์ต่อไปได้ไม่ตรงประเด็น แนวทางแก้ไขอาจทำได้โดยการปรับเปลี่ยนภาษาที่ใช้ในประเด็นวิกฤตให้ชัดเจนยิ่งขึ้น เช่น อาจตั้งประเด็นวิกฤตใหม่ว่า “เสรีภาพทางวิชาการสำหรับครู : ควรจำกัดหรือเพิ่ม” เมื่อปรับเปลี่ยนประเด็นวิกฤตให้ชัดเจนขึ้นแล้ว ควรปรับเปลี่ยนความเห็นที่ 1 ว่า “สนับสนุนการจำกัดเสรีภาพทางวิชาการ”

จากกรณีตัวอย่างนี้ จะเห็นว่า หลักสำคัญในการตั้งประเด็นวิกฤตคือ ต้องศึกษาวิเคราะห์ให้เข้าใจความเชื่อมโยงระหว่างเสรีภาพทางวิชาการว่าเกี่ยวข้องกับความรับผิดชอบและสิทธิของครูอย่างไร

ในกรณีตัวอย่างนี้ หากครูเชื่อว่าเป็นสิทธิของครูที่จะใช้เสรีภาพทางวิชาการมาก อาจมีผลกระทบในเรื่องความรับผิดชอบ คือ มีความรับผิดชอบน้อยเกินไป หากครูเชื่อว่าการใช้เสรีภาพทางวิชาการต้องใช้อย่างมีความรับผิดชอบ ก็อาจมีผลกระทบในเรื่องสิทธิ คือ มีข้อจำกัดในการใช้สิทธิ

2. ความเห็นที่ 1 ในกรณีตัวอย่างนี้ จึงควรปรับเปลี่ยนให้ชัดเจนยิ่งขึ้นตามประเด็นวิกฤตที่ปรับปรุงใหม่ โดยใช้ข้อความว่า “สนับสนุนการจำกัดเสรีภาพทางวิชาการ”

3. ความเห็นที่ 3 ในกรณีตัวอย่างนี้ เป็นความเห็นที่มีความสร้างสรรค์หรือความใหม่แบบผสมผสาน คือ มีเค้าโครงของความเห็นที่ 1 และ 2 แต่ก็เห็นใหม่ที่ดีและเป็นที่ยอมรับในปัจจุบัน

4. การพัฒนาความเห็นที่ 3 ให้ดีกว่านี้ ควรใช้หลักการแบบสังเคราะห์และบูรณาการในการสร้างสรรค์ความคิดใหม่ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ความเห็นที่ 1 (ใหม่): สนับสนุนความสมดุลระหว่างเสรีภาพทางวิชาการและความรับผิดชอบ

ความเห็นที่ 2 (ใหม่): สนับสนุนการมีสิทธิในการใช้เสรีภาพทางวิชาการ

ความเห็นที่ 3 (ใหม่): สนับสนุนการมีสิทธิควบคู่กับความรับผิดชอบในการใช้เสรีภาพทางวิชาการ

**ตัวอย่างที่ 7 การปฏิรูปการศึกษาโดยใช้มาตรฐานเป็นฐาน:
การเปลี่ยนแปลงที่แท้จริง หรือภาพลวงตาทางการเมือง**

ประเด็นคำถามนำ : การมุ่งปฏิรูปการศึกษาโดยใช้มาตรฐานเป็นฐานจะ
ยกระดับคุณภาพการศึกษาสำหรับทุกคนหรือกีดกัน
นักเรียนที่ด้อยโอกาสหรือยากจน

**ความเห็นที่ 1 (thesis): การปฏิรูปการศึกษาโดยใช้มาตรฐานเป็นฐาน
จะยกระดับคุณภาพการศึกษาเพื่อนักเรียนทุกคน**

แต่เดิมมานักการปฏิรูปการศึกษาภาครัฐมุ่งสร้างความสำเร็จด้าน
การศึกษาที่เน้นให้นักเรียนทุกคนมีที่เรียนเนื่องจากมีนักเรียนหลายกลุ่ม
ขาดโอกาสในการเข้าเรียนโดยเฉพาะกลุ่มผิวสี กลุ่มต่างเชื้อชาติ
กลุ่มยากจน ต่อมานักปฏิรูปหันมาสนใจเรื่องคุณภาพการศึกษาของ
นักเรียนทุกระดับชั้นแทน โดยมุ่งเน้นให้นักเรียนที่จบออกมาสามารถมี
ความรู้ดีในวิชาวิทยาศาสตร์ สังคมศาสตร์ มนุษยศาสตร์ซึ่งเป็นจุดอ่อน
ของนักเรียนโดยถือว่าคุณภาพการศึกษาเป็นนโยบายปฏิรูปการศึกษา
ระดับชาติ

แต่ภายใต้ระบบกฎหมายอเมริกัน ซึ่งไม่ได้ให้อำนาจพิเศษกับ
รัฐบาลกลางในการควบคุมดูแลโรงเรียนแต่เป็นอำนาจของแต่ละมลรัฐที่
จะควบคุมโรงเรียนในมลรัฐของตนเอง ซึ่งรัฐบาลกลางก็ได้พยายามเข้าไป
มีบทบาทต่อโรงเรียนรัฐทุกแห่งในประเทศ โดยเฉพาะการออก

พระราชบัญญัติประถมและมัธยมศึกษาแห่งสหรัฐอเมริกา (NCLB Act: No Child Left Behind Act) ที่ได้เพิ่มบทบาทของรัฐบาลกลางเข้าไปเกี่ยวข้องกับภารกิจกับคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนทั้งหมดที่รัฐเป็นผู้ให้งบประมาณ

การปฏิรูปคุณภาพการศึกษาโดยใช้มาตรฐานเป็นฐานกับโรงเรียนในสหรัฐอเมริกา

จากการที่ประเทศมีความเสี่ยงเรื่องการศึกษาในโรงเรียนไม่ได้มาตรฐานเพียงพอ นักการศึกษา พ่อแม่ ผู้นำประเทศต่างเห็นว่ต้องปรับปรุงการศึกษาสำหรับนักเรียนและพัฒนามาตรฐานการศึกษาให้สูงขึ้น ในทศวรรษ 1980 ประธานาธิบดีบุช (George H. W. Bush) จึงประกาศเป้าหมายการศึกษาแห่งชาติ 6 ข้อ ที่เรียกว่า อเมริกาปี 2000 (America 2000) เพื่อนำพาประเทศไปสู่มาตรฐานการศึกษาระดับโลก (Jennings, 1998; Ravitch, 2005) ดังนี้

1. เด็กทุกคนจะได้เรียนในโรงเรียนที่มีความพร้อมให้การศึกษา
2. อัตราการจบการศึกษามัธยมปลายต้องเพิ่มสูงขึ้นเป็นร้อยละ 90
3. นักเรียนเกรด 4, 8 และ 12 ต้องมีความสามารถในภาษาอังกฤษ, คณิตศาสตร์, ศิลปศาสตร์, ประวัติศาสตร์ และภูมิศาสตร์
4. นักเรียนอเมริกันต้องเชี่ยวชาญคณิตศาสตร์ และวิทยาศาสตร์
5. ประชาชนอเมริกันต้องอ่านออกเขียนได้

6. โรงเรียนทุกแห่งต้องปราศจากยาเสพติด ความรุนแรง การพกพาอาวุธและของมีนเมา

ในปีค.ศ.1992 ประธานาธิบดีบิล คลินตัน (Bill Clinton) ได้เสนอเป้าหมายปี 2000 (Goal 2000) รวมเข้าไปอยู่ในเป้าหมายการศึกษาแห่งชาติ 6 ข้อ ของประธานาธิบดีบุช และเสนอให้งบประมาณกับทุกมลรัฐที่มุ่งพัฒนามาตรฐานการศึกษาของตนเอง ขณะเดียวกันมาตรฐานการศึกษาแห่งชาติก็ถูกบังคับใช้ด้วย การใช้นโยบายนี้ทำให้เกิดมาตรฐาน 2 ระดับ คือระดับมลรัฐและระดับรัฐบาลกลาง จึงเกิดความสับสนในเรื่องของการบังคับใช้คุณภาพระดับชาติของแต่ละมลรัฐและทำให้มาตรฐานคุณภาพระดับชาติไม่ก้าวหน้าเท่าที่ควรจนถึงปี ค.ศ. 2001

พระราชบัญญัติประถมและมัธยมศึกษาแห่งชาติ (กฎหมาย NCLB, 2001)

พระราชบัญญัตินี้เกิดในยุคของประธานาธิบดีบุช (George W. Bush) ซึ่งไม่ได้เรียกร้องในเรื่องมาตรฐานการศึกษาแห่งชาติหรือข้อสอบแห่งชาติ แต่เน้นสร้างระบบความรับผิดชอบต่อหน้าที่ของโรงเรียน และระบบการศึกษาของแต่ละมลรัฐ โดยมุ่งให้แต่ละมลรัฐสร้างมาตรฐานของตนเอง เพื่อการศึกษาในเรื่องที่จำเป็นต่อนักเรียนทุกๆ ระดับชั้น คือ ด้านคณิตศาสตร์ ภาษาอังกฤษ ศิลปศาสตร์ และวิทยาศาสตร์ และจัดให้มีการสอบวัดผลประจำปีของแต่ละมลรัฐ สำหรับนักเรียนตั้งแต่เกรด 3 ถึงเกรด 8 ภายในปี ค.ศ. 2005-2006 มีความก้าวหน้าด้านความรู้วิทยาศาสตร์

ความก้าวหน้าวัดในนักเรียนทุกคนโดยแยกวัดรายประจำปีของนักเรียน 4 กลุ่ม คือ

1. นักเรียนยากจน
2. นักเรียนต่างเชื้อชาติต่างสีผิว
3. นักเรียนพิการ
4. นักเรียนที่มีปัญหาด้านภาษาอังกฤษ

และภายในปี ค.ศ.2014 นักเรียนทุกคนต้องผ่านมาตรฐานคุณภาพการศึกษาตามระดับการทดสอบของมลรัฐที่อาศัยอยู่ ได้ให้สิทธิ์พ่อแม่ นักเรียนที่สอบตกมีสิทธิเปลี่ยนโรงเรียนไปสู่โรงเรียนที่มีมาตรฐานดีกว่า นักเรียนที่มีปัญหาเรื่องความรุนแรงสามารถย้ายโรงเรียนได้ กฎหมาย NCLB ฉบับ ค.ศ. 2005 เน้นความเท่าเทียมของการได้รับการศึกษาของ นักเรียนผิวสี ชนกลุ่มน้อยต่างเชื้อชาติด้วย

ความเห็นที่ 2 (antithesis): การปฏิรูปการศึกษาโดยใช้มาตรฐาน เป็นฐานคือภาพลวงตาทางการเมือง

No child Left Behind Act หรือ NCLB Act ซึ่งเป็นพระราชบัญญัติประถมและมัธยมศึกษาแห่งสหรัฐอเมริกาได้กำหนด เป้าหมายหลักของประเทศทางการศึกษา แต่กลับเป็นเรื่องน่าเศร้าที่ การออกกฎหมายทางการศึกษากลับทำให้การศึกษาของประเทศตกต่ำลง เด็กจำนวนมากถูกละเลยจากการสนับสนุน การวัดความก้าวหน้าเด็กมี เพียงทางด้านการอ่านหนังสือ และแบบทดสอบทางคณิตศาสตร์ หลาย

โรงเรียนได้ให้ความหมายของหลักสูตรการสอนเหลืออยู่ที่การสอบอะไร สิ่งเหล่านี้กำลังทำลายระบบการศึกษาของประเทศโดยเฉพาะในโรงเรียนที่มีรายได้น้อยและมีขนาดเล็ก นักเรียนจำนวนมากได้ถูกสอนให้ทำข้อสอบผ่านมากกว่าความรู้แท้จริงที่ได้ศึกษาจากหลักสูตรที่ทำการสอน

คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติของสหรัฐอเมริกาถือเป็นตัวกระตุ้นและเสนอการปฏิรูปคุณภาพโดยใช้มาตรฐานเป็นฐานได้กำหนดถึงมาตรฐานการศึกษาที่ยืดหยุ่นและผลการเรียนที่ยั่งยืนของนักเรียน สาเหตุหลักที่สำคัญอย่างหนึ่งเกิดจากความสามารถในการถ่ายทอดความรู้ของคณาจารย์ยังไม่มีคุณภาพเพียงพอและนักเรียนไม่มีความตั้งใจในการเรียน

ความเห็นที่ 3 (synthesis): ความร่วมมือของมลรัฐในการปฏิรูปโดยใช้มาตรฐานเป็นฐาน คือ การให้คุณภาพการศึกษาแก่นักเรียนทุกคน

จากข้อดีของการปฏิรูปการศึกษาโดยใช้มาตรฐานเป็นฐาน และข้อด้อยที่วิพากษ์วิจารณ์ว่าเกิดปัญหาว่ามาตรฐานไม่ทำให้เกิดคุณภาพการศึกษาอย่างทั่วถึงและทำให้นักเรียนที่ยากจนเสียเปรียบ (antithesis) จึงเห็นควรเสนอทางเลือกใหม่ (synthesis) คือการทำให้เกิดความร่วมมือของมลรัฐในการปฏิรูปคุณภาพการศึกษา เพื่อก่อให้เกิดประสิทธิภาพในการให้คุณภาพการศึกษาแก่นักเรียนทุกกลุ่มทุกคน เป็นความเห็นใหม่คือการร่วมมือกันกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำของคุณภาพทางการศึกษาทุกระดับขึ้นมา โดยผ่านความเห็นชอบของทุกมลรัฐ เนื่องจากความเห็นแรก

ต้องการให้ระบบการศึกษาที่มีคุณภาพสูง จึงกำหนดมาตรฐานของชาติที่สูงเกินไปสำหรับทุกมลรัฐ ในขณะที่ความเห็นที่สองนั้น ไม่ต้องการให้เกิดการปฏิรูปคุณภาพการศึกษาโดยใช้มาตรฐานเป็นฐานไปสู่การเรียนการสอนที่เข้มงวดมากจนเกินความสามารถโรงเรียน ซึ่งการกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำของคุณภาพทางการศึกษาทุกระดับนั้น จะทำให้เกิดความเป็นไปได้ในการปฏิบัติของสถาบันการศึกษาทุกแห่งของทุกมลรัฐ และต้องการให้ความร่วมมือสร้างคุณภาพมาตรฐานของตนไม่ต่ำกว่าเกณฑ์ที่ส่วนกลางกำหนดไว้ โดยที่สาระของหลักสูตรที่ใช้เรียนและสอนไม่เกิดความเครียดต่อนักเรียนและครูมากเกินไป เกิดการนำไปสู่ความร่วมมือกันทุกภาคส่วน คือ รัฐบาลกลาง มลรัฐ ผู้บริหารการศึกษา ครู และผู้ปกครองนักเรียน และสุดท้ายนักเรียนทุกกลุ่ม ทุกคนได้ประโยชน์จากนโยบายนี้ โดยที่รัฐบาลกลางจะใช้งบประมาณเป็นเครื่องมือสนับสนุนแก่ทุกมลรัฐที่สามารถดำเนินงานตามแผนได้มาตรฐานขั้นต่ำตามที่รัฐกำหนด และให้รางวัลเป็นงบประมาณแก่มลรัฐที่ทำได้ดีสูงกว่ามาตรฐานมาก เพื่อก่อให้เกิดแรงจูงใจแก่มลรัฐอื่นในการทำตาม และใช้ระบบพี่เลี้ยง (mentor) และงบบพิเศษเข้ามาช่วยแก้ปัญหาแก่มลรัฐที่มีมาตรฐานขั้นต่ำต่ำกว่าตามที่รัฐกำหนดแบบนี้จะทำให้ทุกโรงเรียนผ่านมาตรฐานได้และการศึกษาชาติมีคุณภาพ

ข้อคิดเห็นเชิงวิพากษ์

1. การตั้งประเด็นวิกฤตในกรณีศึกษานี้ ตั้งไว้ไม่ค่อยดี เนื่องจากเป็นประเด็นที่มีลักษณะคล้ายกับอดีตได้ว่าที่ กล่าวคือ ประเด็นที่ตั้งไว้มี

ความหมายในลักษณะว่า การปฏิรูปการศึกษาโดยใช้มาตรฐานเป็นฐาน ดีหรือไม่ดี ทำให้มีข้อจำกัดในการสังเคราะห์และคิดสร้างสรรค์ให้ตรงประเด็น แนวทางแก้ไขอาจทำได้โดยการปรับเปลี่ยนใหม่ให้เป็นประเด็นเปิดมากขึ้น เช่น การปฏิรูปโดยใช้มาตรฐานเป็นฐานควรมีเอกภาพหรือความหลากหลาย

2. ความเห็นที่ 3 ในกรณีตัวอย่างนี้ เป็นความเห็นที่มีความสร้างสรรค์หรือความใหม่ค่อนข้างน้อย เนื่องจากเป็นความเห็นที่ใกล้เคียงกับความเห็นที่ 1 เมื่ออ่านการอธิบายจะพบว่า ข้อความที่ใช้สรุปความเห็นที่ 3 ไม่ตรงกับคำอธิบายเพราะคำอธิบายบอกคล้ายๆ กับการให้มลรัฐมีส่วนร่วมในการกำหนดมาตรฐานหลายระดับ โดยมีมาตรฐานระดับชาติเป็นมาตรฐานกลาง เป็นมาตรฐานร่วม หรือเป็นมาตรฐานขั้นต่ำ

3. การพัฒนาความเห็นที่ 3 ให้ดีกว่านี้ ควรใช้หลักการแบบสังเคราะห์และบูรณาการในการสร้างสรรค์ความคิดใหม่ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ความเห็นที่ 1 (ใหม่): ความร่วมมือของมลรัฐในการปฏิรูปโดยใช้มาตรฐานเป็นฐาน คือ การให้คุณภาพการศึกษาแก่นักเรียนทุกคน

ความเห็นที่ 2 (ใหม่): การใช้มาตรฐานที่หลากหลายคือคุณภาพการศึกษาที่แท้จริง

ความเห็นที่ 3 (ใหม่): การใช้มาตรฐานกลางควบคู่กับมาตรฐานเฉพาะ คือ คุณภาพการศึกษาที่แท้จริง

ตัวอย่างที่ 8 พหุวัฒนธรรมศึกษา: เสริมสร้างประชาธิปไตยหรือทำให้เกิดการแบ่งแยก

ประเด็นคำถามนำ : โรงเรียนควรเน้นความหลากหลายทางวัฒนธรรมหรือวัฒนธรรมร่วม

ความเห็นที่ 1 (thesis): พหุวัฒนธรรมศึกษา: เสริมสร้างประชาธิปไตย

แอปพาย (Appiah, 2000) กล่าวว่า “พหุวัฒนธรรมเป็นวิถีทางที่จะลดความไม่เข้าใจของวัฒนธรรมกลุ่มย่อยและสร้างความจงรักภักดีของชนกลุ่มน้อย”

ในปี ค.ศ. 1990 จำนวนประชากรอเมริกามีจำนวนเพิ่มขึ้นมากกว่าทศวรรษก่อน จากการอพยพเข้ามาของชาวเอเชีย อินเดีย โชมเลีย เม็กซิโก และอเมริกากลาง กลุ่มที่อพยพเข้ามาใหม่นี้มีเด็กจำนวนมากที่ต้องเข้ารับการศึกษ และครูจะทำหน้าที่สอนให้กับเด็กเหล่านี้ที่มาจากทุกมุมโลก ทุกๆ ปีประเทศจะมีความหลากหลายของเชื้อชาติและชนกลุ่มน้อยมากขึ้น ข้อมูลจากการสำรวจสำมะโนครัวให้ภาพที่ชัดเจนของประเทศซึ่งแสดงให้เห็นความหลากหลายทางวัฒนธรรม ในอนาคตไม่เพียงแต่อเมริกาจะมีจำนวนประชากรเพิ่มขึ้น แต่จะมีความหลากหลายมากขึ้นกว่าในอดีต ซึ่งสหรัฐอเมริกาถือว่าเป็นประเทศที่มีวัฒนธรรมที่หลากหลาย

การจัดการศึกษาของพหุวัฒนธรรมมีหลายรูปแบบ นักวิชาการบางส่วนเชื่อว่าการจัดการศึกษาควรเน้นแนวคิดของวัฒนธรรมและปัญหาที่เป็นผลมาจากความขัดแย้งทางวัฒนธรรม นักเรียนควรพิจารณาความต้องการที่ขัดแย้งกัน ระหว่างวัฒนธรรมที่บ้านและที่โรงเรียน วัฒนธรรมที่มีอำนาจและไม่มีอำนาจ และความไม่เสมอภาคของกลุ่มเนื่องจากเชื้อชาติและเพศ

ในปี ค.ศ. 2003 The National Association for Multicultural Education ได้ให้ความหมายของการศึกษาพหุวัฒนธรรมว่าเป็นกระบวนการที่รวบรวมทัศนคติของการศึกษาทั้งหมด นโยบาย และการจัดการ เป็นการเตรียมนักเรียนทุกคนก่อนเข้าสู่การทำงานในสถาบันที่มีความเท่าเทียมกัน ในการยอมรับให้ควารู้ การยอมรับในความแตกต่าง และทักษะที่จะนำสู่การสร้างอำนาจและรายได้ท่ามกลางกลุ่มคนที่มีความหลากหลาย ดังนั้นหลักสูตรของโรงเรียนจะต้องตอบสนองในเรื่องเชื้อชาติ ชนชั้น ภาษา ศาสนา เป็นต้น

กลุ่มที่ต้องการให้มีการจัดการศึกษาพหุวัฒนธรรม มีข้อคิดเห็นดังนี้
1. สิ่งที่ดีที่สุดคือความคิดและการรับรู้

นักวิชาการด้านพหุวัฒนธรรมเห็นด้วยว่าคนสร้างความรู้จากความคิดที่แตกต่างกัน ทุกคนนำความเข้าใจต่อเหตุการณ์ที่ตนเองประสบมาก่อนหรือประสบการณ์และแปลความหมาย ทุกคนพัฒนากรอบที่แตกต่างกันของการอ้างอิงและความคิดแตกต่างกันในการแปลความ

ทางสังคมและการเมือง ไม่มีกรอบในการอ้างอิงใดที่จะถูกต้องที่สุดและทุกอย่างควรได้รับการพิจารณาและทำความเข้าใจ พหุวัฒนธรรมอาจพิจารณาส่วนของการรวมความคิดต่างๆ เข้าด้วยกันในการทำประโยชน์ให้โรงเรียน แบงก์ส (Banks, 2002) กล่าวว่า แต่ละคนจะทราบเพียงวัฒนธรรมและความคิดของตนเอง แต่ปฏิเสธสิ่งที่สำคัญคือ ประสบการณ์และวัฒนธรรมอื่นๆ

การศึกษาพหุวัฒนธรรมควรจัดหลักสูตรสถานศึกษาให้มีความเหมาะสมต่อกลุ่มชายขอบหรือกลุ่มที่ถูกกีดกันด้วยเพศ ชนชั้น หรือเชื้อชาติ โรงเรียนรัฐบาลควรเป็นสถานที่ซึ่งนักเรียนจะได้ทราบเรื่องราวจากกลุ่มที่หลากหลายแตกต่างกัน หลักสูตรควรเสนอความคิดของผู้หญิงให้เท่ากับความคิดของผู้ชาย คนจนให้เท่ากับคนรวย ในหลักสูตรของวัฒนธรรมที่หลากหลาย ชาวอเมริกาทุกคนจะมีสิทธิ์ตามกฎหมาย การศึกษาที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรมเป็นความยุติธรรม ในอดีตโรงเรียนจัดการเรียนการสอนด้วยมุมมองเพียงด้านเดียวและไม่สนใจนักเรียนที่ต้องการสร้างความรู้โดยความจริงและความคิดที่หลากหลาย สังคมที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรมเลี้ยงไม่ได้ที่จะมีการแข่งขันในเรื่องความจริงและแหล่งที่หลากหลายของความรู้

2. ความคิดเห็นที่แตกต่าง

ถ้าคุณเชื่อนักวิจารณ์ คุณอาจสรุปว่า พหุวัฒนธรรมมีแนวโน้มที่จะทำลายอารยธรรมตะวันตก ฮันทิงตัน (Huntington, 1996) วิจารณ์นักวิชาการด้านวัฒนธรรมที่หลากหลายอย่างรุนแรงที่ปฏิเสธความเป็นอยู่ของวัฒนธรรมอเมริกาแบบเดิม และสนับสนุนเชื้อชาติ ชนกลุ่มน้อย รวมทั้งกลุ่มย่อยอื่นๆ ซึ่งเป็นการทำทนายที่ฉับพลันและอันตรายต่อความรู้สึกของชาวอเมริกา ไม่เพียงฮันทิงตัน เท่านั้น นักวิชาการแนวคิดเดิมเห็นว่าความหลากหลายทางวัฒนธรรมเป็นการคุกคามเอกลักษณ์ของชาติ เฮิร์ช (Hirsch, 1987) พยายามโน้มน้าวผู้อ่านว่า เชื้อชาติจะถูกแตกแยก เว้นแต่โรงเรียนต้องการให้นักเรียนทุกคนเรียนในหลักสูตรปกติ บลูม (Bloom, 1987) เตือนว่า พหุวัฒนธรรมเป็นต้นเหตุของการคุกคามของความเชื่อทางวัฒนธรรมและโรคภัย ซึ่งเป็นเหตุให้ปฏิเสธวัฒนธรรมตะวันตก ราวิทช์ (Ravitch, 2005) ได้แย้งว่าวัฒนธรรมที่หลากหลายจะนำไปสู่ความตกต่ำทางการศึกษาและความแตกแยกของสังคมอเมริกา วัฒนธรรมตามแนวคิดของฮันทิงตัน, เฮิร์ช และ บลูม จะโน้มเอียงไปทางชาวตะวันตกผิวขาวและผู้ชาย ไม่มีคนจากเชื้อชาติอื่นเป็นตัวแทนในชั้นเรียนมาอ่านเรื่องราวเหล่านี้ และผู้หญิงก็ไม่มีวิธีพาตัวเองเข้ามาในหลักสูตร การสอนตามแนวคิดนี้จะมีนักเรียนที่โดดเด่นเพียงจำนวนน้อยเท่านั้น

3. มุมมองของพหุวัฒนธรรม

นักวิชาการด้านพหุวัฒนธรรมเป็นกลุ่มที่หลากหลายจากกลุ่มสิทธิสตรี สังคมวิทยา และกลุ่มอื่นๆ ซึ่งต้องการถ่ายทอดพหุวัฒนธรรมให้กับชาวอเมริการุ่นหลัง ซึ่งมีแนวคิดหลักสูตรสถานศึกษาที่ให้ความสำคัญกับวัฒนธรรมตะวันตกนั้นไม่ถูกต้อง แต่ไม่ต้องการให้โรงเรียนตัดหลักสูตรของผู้ชายผิวขาวและแทนที่ด้วยการเรียนรู้ของผู้หญิง กลุ่มรักร่วมเพศ ชาวอเมริกาเชื้อสายแอฟริกา และกลุ่มอื่นๆ ไม่ใช่ถ้อยคำที่สละสลวยสำหรับโจมตีชายผิวขาว หรือต่อต้านวัฒนธรรมตะวันตก เพียงแต่ร่วมแบ่งปันความสนใจในหลักสูตร ความยุติธรรมของคนรวยและคนจน ความมีเหตุผลต่อชนกลุ่มน้อยและกลุ่มใหญ่ นักเรียนชาวอเมริกาควรรู้วัฒนธรรมที่หลากหลาย หลักสูตรต้องมีการเปลี่ยนแปลงเพื่อสะท้อนสังคม วัฒนธรรมที่หลากหลายไม่ใช่วิจารณ์บทบาทของโรงเรียนในการพัฒนาชาติ ต้องตระหนักว่าโรงเรียนต้องการให้นักเรียนทุกคนอนุรักษ์เอกลักษณ์วัฒนธรรมของตนเอง

โรงเรียนถูกคาดหวังให้สอนความคิดที่หลากหลายของความยุติธรรมและความถูกต้อง เหตุการณ์สำคัญที่สามารถเข้าใจได้จากความคิดเพียงด้านเดียวและจากมุมมองที่หลากหลายจะนำไปสู่ความจริงที่สมบูรณ์ ตัวอย่างเช่น หนังสือในโรงเรียนเน้นบทบาทของการเลิกทาสในศตวรรษที่ 19 และอภิปรายถึงการแข่งขันของชาวผิวขาวในศตวรรษที่ 20 คนผิวขาวจำนวนมากมีบทบาทสำคัญในการแข่งขันทางสังคม แต่หนังสือเล่มเดียวกันมีเรื่องราวของชาวอเมริกาเชื้อสายแอฟริกาบ่อยที่ต่อต้านการ

เป็นทาส นี่เป็นความพยายามทำการบูรณาการและความเสมอภาค เรื่องราวเกี่ยวกับทาสต้องได้รับข้อมูลจากหลายมุมมอง รวมถึงมุมมองจาก ชาวแอฟริกาที่ถือว่าเป็นตัวแทนประวัติศาสตร์ของตนเอง วัตถุประสงค์ของการเรียนรู้ไม่ใช่เพื่อนำความเชื่อหนึ่งมาแทนที่อีกความเชื่อหนึ่ง แต่เป็นการทำให้เห็นภาพรวมอย่างชัดเจน

เป้าหมายของพหุวัฒนธรรมต่อการศึกษาคือให้นักเรียนทุกคนมีโอกาสได้ประสบการณ์จริงในโรงเรียน ทุกวันนี้วัฒนธรรมที่หลากหลายมีอิทธิพลมาจากชนกลุ่มน้อยชาวผิวสี โรงเรียนทราบว่ามีประสิทธิภาพสูงสุดในการสอนคือ การจัดหลักสูตรให้ตรงกับผู้เรียน หลักสูตรมีความสำคัญมากเมื่อนักเรียนพบลักษณะที่คล้ายตนเองในหนังสือที่นักเรียนอ่าน และการสอนจะดีกว่าถ้าให้นักเรียนมีโอกาสได้เล่าประสบการณ์ของตนเอง

ทุกคนได้รับประโยชน์จากการจัดการศึกษาพหุวัฒนธรรม เด็กที่ย้ายมาจากยุโรปทางเหนือและยุโรปทางตะวันตกต้องการฟังนิทานที่สะท้อนประสบการณ์ของพวกเขา เด็กที่ย้ายมาจากเอเชียและละตินอเมริกาต้องการเรียนเกี่ยวกับดินแดนที่พวกเขาจากมา บ้านใหม่ของพวกเขา และเพื่อนบ้านที่หลากหลาย เรื่องราวที่บอกเล่าและได้อ่านจากโรงเรียนต้องมีจำนวนมาก และกว้างซึ่งสะท้อนประเพณีของชาวอเมริกาเชื้อสายแอฟริกา ชาวละติน ชาวอเมริกา ชาวยุโรป เด็กทุกคนควรได้เรียนรู้สังคมที่หลากหลายในโรงเรียน ซึ่งอาจมีวัฒนธรรมที่แตกต่างกันแต่ต้องเคารพประเพณีและความคิดเหล่านั้น

4. หลักสูตรที่ตอบสนองของพหุวัฒนธรรม

การปรับปรุงการจัดการศึกษาพหุวัฒนธรรมแพร่ไปรัฐต่างๆ จำนวนมาก การจัดการของนิวยอร์กมีความน่าสนใจ เนื่องจากความซับซ้อนของชนกลุ่มในรัฐและการรวมของโรงเรียนในเมือง ชานเมือง และชนบท ในปี ค.ศ. 1980 คณะกรรมการการศึกษาของนิวยอร์กเชิญผู้เชี่ยวชาญหลักสูตรสถานศึกษามาปรับปรุงหลักสูตรให้เหมาะสมกับสังคมตั้งแต่ระดับอนุบาลจนถึงมัธยมศึกษาตอนปลาย แต่จากรายงานพบว่าไม่มีความยุติธรรมกับกลุ่มน้อย แม้รัฐจะเปิดให้ผู้อพยพจำนวนมากย้ายเข้ามา การอยู่อาศัย อาหาร ศาสนา และประวัติศาสตร์กลับไม่พบในหลักสูตร ผู้อพยพเข้ามาใหม่ถูกหล่อหลอมให้เป็นสังคมอเมริกา “Anglo-American Model” นิวยอร์กขอให้ผู้อพยพเข้ามาใหม่เปลี่ยนวิถีชีวิตจากเดิมให้เป็นวัฒนธรรมของอเมริกา

ผู้วางหลักสูตรของนิวยอร์กและครูได้แย้งเกี่ยวกับการออกแบบและการดำเนินงานของวัฒนธรรมที่หลากหลาย หลักสูตรใหม่เป็นที่ยอมรับกันว่ามีความสำคัญต่อการอยู่ร่วมกันในสังคมและการสร้างชาติที่มีความหลากหลายของประชากรเพิ่มขึ้น หลักสูตรของนิวยอร์กตระหนักว่าการสอนประวัติศาสตร์ที่เหมาะสมต้องสอนจากมุมมองที่หลากหลาย

นักวิชาการพหุวัฒนธรรมเริ่มตระหนักถึงความหลากหลายทางวัฒนธรรมอเมริกาและหลักสูตรสถานศึกษา การศึกษาในวัฒนธรรมที่หลากหลายหมายถึงการเรียนรู้เกี่ยวกับประวัติศาสตร์ วรรณกรรม และ

ผลงานของคนที่หลากหลายซึ่งเป็นความซับซ้อนของอเมริกา นักเรียนทุกคนควรเอาเป็นตัวอย่างแบบกว้างขวางจากวัฒนธรรมและความคิดทั้งหมดซึ่งจะช่วยส่งเสริมอเมริกา

ความเห็นที่ 2 (antithesis): พหุวัฒนธรรมก่อให้เกิดการแบ่งแยกและก่อให้เกิดความเสียหาย

การมีวัฒนธรรมที่หลากหลายมีประเด็นที่อภิปราย คือ ประเด็นแรก ชาวอเมริกันประกอบไปด้วยคนหลากหลายเชื้อชาติ หลายกลุ่มสีผิว ประเด็นที่สอง แต่ละกลุ่มมีวัฒนธรรมประเพณีเป็นของตัวเองโดยเฉพาะ ประเด็นที่สาม กลุ่มคนผิวขาวที่ร่ำรวยมีอำนาจเหนือกว่าในการขัดขวางวัฒนธรรม และกระตุ้นหรือชักชวนคนในวัฒนธรรมอื่น ๆ ให้อยอมรับประเพณีในนิยามโปรแตสแตนต์ของคนผิวขาว และประเด็นสุดท้ายคือ ความยุติธรรม ความเสมอภาคและสิทธิมนุษยชนที่คนกลุ่มน้อยต้องการ คือการหยุดยั้งวัฒนธรรมอื่นๆ ที่เข้ามาและต้องการความเป็นอิสระ ต้องการดำเนินชีวิตตามธรรมเนียมของตนที่จะช่วยเหลือพวกเขาให้ดำเนินชีวิตได้อย่างปกติ อเมริกาไม่ควรเป็นสังคมที่มีวัฒนธรรมทางเชื้อชาติที่แพร่หลายแบบเดียว ฮันติงตัน (Huntington, 2004) กล่าวว่า กลุ่มที่ต้องการให้มีการจัดการศึกษานวัตกรรมดั้งเดิม มีข้อคิดเห็นดังนี้

1. โรงเรียนกับวัฒนธรรมที่สืบทอดกันมา

เมื่อ 150 ปีก่อน โรงเรียนมีเป้าหมายหลักอยู่สามประการคือ ประการแรก เพื่อให้พลเมืองได้เรียนรู้การอยู่ร่วมกันในระบบประชาธิปไตย

ประการที่สอง เพื่อกระตุ้นให้แต่ละคนประสบความสำเร็จในการแข่งขันทางการศึกษา และประการที่สาม เพื่อสนับสนุน กระตุ้น สอนถึงคุณค่าและประเพณีของชาวอเมริกาที่สืบทอดกันมา วัฒนธรรมที่หลากหลายเริ่มเข้ามาในหลักสูตรของโรงเรียนซึ่งดูเหมือนเป็นการนำทางที่ผิด วัฒนธรรมของชาวอเมริกันในช่วงหลังๆ มานี้เป็นการรวมเอา วัฒนธรรมของชาวยุโรป เอเชียและแอฟริกันเข้าด้วยกันและภารกิจของโรงเรียนคือการถ่ายทอด วัฒนธรรมความเชื่อสู่ทุกกลุ่ม

ในศตวรรษที่ 19 กลุ่มผู้อพยพมีสิ่งใหม่ๆ เข้ามาจากทุกมุมโลก พวกเขา นำพลังงาน พหุวรรณคดี และการเปลี่ยนแปลงที่ไม่เคยมีมาก่อน ในชาติ พวกเขาพูดด้วยภาษาที่แตกต่างกัน เพราะมีคนหลายเชื้อชาติและหลายศาสนา สิ่งที่พวกเขาจับผิดชอบร่วมกันนั้นคือความกระตือรือร้นที่จะ ประสบผลสำเร็จทางด้านเศรษฐกิจและการเมือง และการเรียนรู้ที่จะมาเป็นชาวอเมริกัน การเข้ามาอยู่ร่วมในกลุ่มวัฒนธรรมที่ไม่เคยอยู่มาก่อน

โรงเรียนในศตวรรษที่ 19 ได้รับอิทธิพลความคิดจากปรัชญาการใช้เหตุผลและมานุษยวิทยาของชาวตะวันตก จากทัศนคติเรื่องความก้าวหน้าของมนุษย์ และศักยภาพที่จะพัฒนาเรื่องความเสมอภาค ผู้ให้การสนับสนุนเรื่องการศึกษาของรัฐบาลเห็นว่าโรงเรียนเป็นสิ่งที่ขับเคลื่อนของสังคม เด็กๆ จากครอบครัวที่ยากจนได้รับการศึกษาเท่ากับเด็กที่มาจากครอบครัวที่ร่ำรวย นักเรียนที่อพยพมาจากที่อื่นได้เรียนตำราเล่มเดียวกันและเรียนรู้ความรู้เดียวกันกับนักเรียนที่เป็นชาวอเมริกัน

พื้นเมือง ทุกวันนี้มีคนอพยพมากขึ้นและหลากหลายกว่าเมื่อก่อน ความจำเป็นของโรงเรียนคือการถ่ายทอดวัฒนธรรมที่พวกเขาไม่เคยรู้และการรักษาวัฒนธรรมดั้งเดิมไว้ก็เป็นเรื่องที่ยากขึ้น

โรงเรียนเป็นผู้ทำหน้าที่ในการนำนักเรียนทั้งชายและหญิงที่เป็นชาวแอฟริกัน อเมริกัน เอเชีย อเมริกันและยุโรป มารวมอยู่ในวัฒนธรรมเดียวกัน แต่ไม่ใช่เป็นการให้วัฒนธรรมของใครคนหนึ่งโดดเด่นแต่ต้องผสมกันไป โรงเรียนต้องกระตุ้นลักษณะเฉพาะของแต่ละบุคคลด้วย วัฒนธรรมที่เป็นกลาง หรือสหรัฐอเมริกาจะตกเป็นเหยื่อให้แต่ละชนชาติทำลายอธิปไตยไปที่ละน้อยเหมือนในอัฟกานิสถานและประเทศในยุโรป ตะวันออกและแอฟริกา นักเรียนควรได้เรียนรู้เกี่ยวกับความคิดของชาวตะวันตกที่มีต่ออเมริกา ที่มีผลและผูกมัดนักเรียนและคนในชาติให้รวมอยู่เป็นชาติเดียวกัน นั่นคือระบอบประชาธิปไตย ระบบทุนนิยมและความเชื่อที่ว่าพระเจ้ามีองค์เดียว

จากที่กล่าวมาข้างต้น กล่าวได้ว่า โรงเรียนมีหน้าที่ในการถ่ายทอดมรดกทางวัฒนธรรม โดยทำหน้าที่คล้ายกับพาหนะของกระบวนการทางสังคม ผ่านทางหลักสูตรของโรงเรียน โดยเด็กนักเรียนในอเมริกาควรจะได้เรียนรู้เกี่ยวกับประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมความเป็นมาของอเมริกา ซึ่งเป็นการทำให้เข้าใจถึงสังคมของความเสมอภาคและความเท่าเทียมกัน เมื่อย้อนกลับไปดูประวัติศาสตร์ของอเมริกา จะพบว่าคนสมัยก่อนที่อพยพเข้ามาอยู่ในอเมริกาจะเป็นคนที่มาจากหลากหลายประเทศโดยเฉพาะใน

ทวีปยุโรป ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อแสวงหาความเป็นอิสระทางการเมืองและการแสดงออกทางการเมือง โดยคำนึงถึงหลักสิทธิเสรีภาพของความเสมอภาคและความเท่าเทียมกันของคนสังคม แต่ในปัจจุบัน พบว่า ผู้ที่อพยพเข้ามาใหม่ในอเมริกา ไม่ว่าจะมาจากคนเอเชียหรืออเมริกาใต้ มีแนวคิดแบบอิตาลีที่ไทย ซึ่งไม่ได้มีแนวคิดหรือมีอุดมการณ์เหมือนคนที่อพยพมาในสมัยก่อน ดังนั้นจึงเป็นหน้าที่ของโรงเรียนที่จะอบรม สั่งสอนให้เด็กโดยเฉพาะที่อพยพเข้ามาใหม่ได้รู้จักวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม ประเพณีเกี่ยวกับสังคมแบบประชาธิปไตย เพื่อไม่ให้เกิดความแตกแยกหรือแตกต่างกันระหว่างในประเทศสหรัฐอเมริกา

2. การยึดติดในวัฒนธรรมเดิมของตนเอง

“จะเกิดอะไรขึ้นเมื่อมีคนต่างเชื้อชาติ พูดจาต่างภาษาและมีการแสดงออกทางศาสนาที่ต่างกัน เข้ามาอยู่รวมในพื้นที่เดียวกัน อย่างน้อยวัตถุประสงค์ของการมาอยู่ร่วมกัน ก็เป็นการขับเคลื่อนพวกเขาไป ความขัดแย้งระหว่างเชื้อชาติเหมือนจะปรากฏชัดอยู่ ซึ่งตอนนี้ดูเหมือนว่าจะมีความขัดแย้งด้านความคิดที่รอเวลาระเบิดอยู่”

มีการเรียกร้องอย่างเจาะจงว่าให้โรงเรียนรัฐบาลเลิกสอนวัฒนธรรมเดิมที่ตกทอดกันมา และให้มีการสอนวัฒนธรรมแบบผสมผสานในหลักสูตรซึ่งเป็นวัฒนธรรมที่เห็นได้ในโรงเรียนหรือชุมชนที่อยู่จะเห็นได้ว่านักเรียนที่มีอิทธิพลมากกว่าในโรงเรียนของคนผิวขาวก็จะมีจุดหมายที่จะเรียนวัฒนธรรมของตนฝ่ายเดียว ส่วนนักเรียนอื่น ๆ ก็ต้องเป็นไปตาม

เขา หากโรงเรียนที่ชาวเอเชียมีอิทธิพลเหนือกว่า เช่น มีชาวเกาหลี จีน เวียดนาม ฟิลิปปินส์ และกัมพูชา ก็จะมีการจัดการศึกษาตามวัฒนธรรมของพวกเขา

การเอาวัฒนธรรมมาปรับปรุงใส่ในหลักสูตรเป็นเรื่องที่ค่อนข้างรุนแรง แต่อย่างไรก็ตามการโต้แย้งก็ยังอยู่บนพื้นฐานของความจริงก็คือโรงเรียนมีบทบาทที่จะต้องถ่ายทอดวัฒนธรรมที่เคยมีมาแต่อดีต โรงเรียนต้องสอนนักเรียนทั้งในเรื่องของการแข่งขัน เรื่องเพศ เรื่องชนชาติ ว่าพวกเขาสามารถที่จะประสบความสำเร็จได้ราวิทซ์ (Ravitch, 1990) กล่าวว่า ในหลักสูตรของพวกเขา พวกเขาต้องการฝึกฝน เรียนรู้ปรัชญา ซึ่งโรงเรียนรัฐบาลจะต้องไม่ให้กลุ่มชาติพันธุ์ หรือเชื้อชาติใด ๆ ได้รับความพิเศษ พวกเขาไม่ควรคาดหวังที่จะสอนให้เด็กมองโลกผ่านทัศนคติที่ว่าชนชาติของตนเองเหนือกว่าชนชาติอื่น ซึ่งจะทำให้เกิดการปฏิบัติวัฒนธรรมของคนอื่น โรงเรียนสามารถเติมเต็มหรือถ่ายทอดวัฒนธรรมให้พวกเขาได้ทั้งหมด ถ้าพวกเขาต้องการเรียนในทุกวัฒนธรรม

ดังนั้น สรุปได้ว่า อเมริกาเป็นประเทศที่มาจากคนหลายชนชาติ ไม่ว่าจะเป็น อเมริกาใต้ เอเชียตะวันออก ยุโรป เอเชียกลาง แอฟริกัน คนที่อพยพมาอยู่ในอเมริกาส่วนใหญ่ก็ยังคงจะยึดติดกับวัฒนธรรมของตนเอง คนพวกนี้ถูกเรียกว่า “ลัทธิให้แต่ละรัฐมีอิสระ” (Particularism) (Ravitch, 1990) ซึ่งคนพวกนี้ก็อยากจะให้โรงเรียนสอนเกี่ยวกับวัฒนธรรมของประเทศที่เป็นชนชาติของตน แต่ในความเป็นจริงแล้วคนเอเชียด้วยกัน

ก็มีประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมที่แตกต่างกันเองไม่ว่าจะเป็น เกาหลี จีน เวียดนาม ฟิลิปปินส์ ญี่ปุ่น หรือกัมพูชา ดังนั้นจึงเป็นไปได้ที่ในหลักสูตรของโรงเรียนในประเทศสหรัฐอเมริกาจะสามารถตอบสนองได้ในทุกชนชาติ โดยเฉพาะในโรงเรียนของรัฐบาล ซึ่งโรงเรียนของรัฐบาลไม่ได้มีหน้าที่ในการจัดเตรียมหลักสูตรสำหรับทุกชนชาติที่อพยพเข้ามา แต่มีหน้าที่ในการพัฒนาหลักสูตรให้เป็นวัฒนธรรมกลางของชาติอเมริกาเพื่อให้เกิดความเป็นหนึ่งเดียวและความเป็นเอกภาพในสังคมอเมริกัน

3. การต่อต้านและการไม่ยอมรับ

ในช่วงแรกที่มีการสนับสนุนให้ความแตกต่างทางวัฒนธรรมเป็นเสมือนปรัชญาการศึกษา ซึ่งถูกเน้นไปที่การเข้าถึงด้านบวกของการรวมกลุ่มของชนกลุ่มน้อยในประเทศนี้ และความสมดุลทางวัฒนธรรมที่หลากหลายบนโลก แต่ในหลายปีที่ผ่านมา ความหลากหลายทางวัฒนธรรมถูกจำกัดความหมาย แทนที่จะปฏิบัติตามคำกล่าวข้างต้น กลับมีการจัดการและต่อต้านการรับรู้ของชาวตะวันตก การให้ความสำคัญกับคนที่มีความรู้ หรือการคิดวิเคราะห์ และผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษา (Stotsky, 1999)

จากความไม่สมเหตุสมผลของการเรียกร้องอย่างเฉพาะเจาะจง ทำให้มีการวิจารณ์โดยทั่วไปว่า ในการเรียกร้องนั้น เกิดการประณาม เช่น การเหยียดสีผิว การกีดกันทางเพศ การแบ่งแยกชาวยุโรป การแบ่งแยกทางสัญลักษณ์ และการเมืองที่ไม่ถูกต้อง

เซียร์ลี (Searle ,1990) กล่าวว่า ความเจริญทางตะวันตกเป็นส่วนหนึ่งของประวัติศาสตร์ในเรื่องการกดขี่ ภายใต้การเจริญของชาวตะวันตกนั้นได้มีการกดขี่ผู้หญิง ความแตกต่างของทาส เชื้อชาติและวัฒนธรรมของคนกลุ่มน้อย ในด้านต่างประเทศ ประวัติศาสตร์เรื่องความเจริญของทางตะวันตกเป็นเรื่องของลัทธิจักรวรรดินิยมและการล่าอาณานิคม ดังนั้นเรียกได้ว่า หลักความเจริญของตะวันตกประกอบด้วย ระบบการกดขี่ของรัฐบาลและไม่ใช้ความบังเอิญที่ผู้เขียนทั้งหมดเป็นผู้ชายชาวตะวันตกผิวขาว จำเป็นต้องมีการเล็กล้มเลิกหลักการบางอย่าง ซึ่งนั้นก็คือ วัฒนธรรมที่หลากหลายและการไม่แบ่งชนชั้น

นอกจากนี้ประเทศในยุโรปส่วนใหญ่ รวมทั้งประเทศสหรัฐอเมริกาได้รับอิทธิพลจากพระคัมภีร์ไบเบิล จะเห็นได้จากประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม ประเพณีต่างๆ รวมทั้งหลักสูตรการเรียนการสอนในโรงเรียนก็จะมีแนวคิดตามพระคัมภีร์ไบเบิล แต่พวกที่ยึดติดวัฒนธรรมของตนเอง ที่อพยพมาจากชาติอื่นนั้น จะมีแนวคิดในการต่อต้านพระคัมภีร์ไบเบิลว่า เป็นพระคัมภีร์ที่ส่งเสริมให้คนกีดกันทางเชื้อชาติ กดขี่ทางเพศ ยึดยุโรปเป็นศูนย์กลาง และมีรูปแบบทางการเมืองที่ผิด ดังนั้นจึงทำให้เกิดการต่อต้านการเรียนหลักสูตรที่มาจากพระคัมภีร์ไบเบิล ซึ่งถ้ารัฐยอมจัดหลักสูตรที่มาจากพหุวัฒนธรรม ก็จะทำให้เกิดความแตกแยกของสังคมในประเทศสหรัฐอเมริกาเกิดขึ้นได้

ถ้าหากนำหลักสูตรบางอย่างเข้าไปในหลักสูตรก็ต้องมีการนำ บางอย่างออกจากหลักสูตรด้วย ตัวอย่างเช่น การสอนในมหาวิทยาลัย สแตนฟอร์ด (Stanford University) ในช่วงปลายปี 1980 มหาวิทยาลัยได้ วางแผนที่จะเพิ่มนักประพันธ์จากประเทศที่กำลังพัฒนาและความคิดเห็น ของกลุ่มผู้หญิงและชนกลุ่มน้อยที่มีต่อหลักสูตรการเรียนวัฒนธรรมตะวันตก แต่ แซคส์ (Sachs) และไทเอล (Thiel) ซึ่งเป็นนักศึกษาในมหาวิทยาลัย (Searle, 1990) ก็ได้โต้แย้งว่า ความหลากหลายทางวัฒนธรรมเป็นการ ปฏิเสธความสุขและพลังแห่งความคิดของวัฒนธรรมทางตะวันตก พวกเขา กล่าวว่า “ความจริงในการเกิดมาของคนคนหนึ่ง ความจริงนี้เป็นกฎ สำหรับทุกๆ คนไม่ว่าจะเด็กหรือผู้ใหญ่ จนหรือรวย ชายหรือหญิง ชาวหรือดำ ต่างก็ต้องอยู่ในวัฒนธรรมที่มีการกำหนดไว้แล้วทั้งสิ้น

4. การเปลี่ยนแปลงหลักสูตรที่ผิดพลาดในการปฏิรูป พหุวัฒนธรรม

แซงเกอร์ (Shanker, 1991) ประธานสหพันธ์ครูในอเมริกาได้โต้แย้ง เรื่องพหุวัฒนธรรมว่า ความคิดนั้นน่าสนใจ แต่เหมือนทัศนคติของคนกลุ่ม คนทั่วไปเกี่ยวกับคนกลุ่มน้อยนั้นก็เสื่อมลง เมื่อเราเอาแนวคิดนี้มาใช้ใน โรงเรียน

แซงเกอร์ (Shanker) กล่าวว่า ในทางปฏิบัติพหุวัฒนธรรมคือการ กระทบการเหยียดสีผิว

ความล้มเหลวในการปฏิรูปหลักสูตรที่เน้นพหุวัฒนธรรมที่รัฐนิวยอร์ก ทำให้เกิดการแบ่งแยกเชื้อชาติและสีผิวอย่างรุนแรงในโรงเรียน ทำให้นักการศึกษาไม่กล้าและไม่มั่นใจในการปรับเปลี่ยนหลักสูตรที่มุ่งเน้นพหุวัฒนธรรม

ความเห็นที่ 3 (synthesis): การสมานฉันท์ทางวัฒนธรรมเพื่อสร้างความสามัคคีและเอกลักษณ์ของชาติ

ประเทศสหรัฐอเมริกาเป็นประเทศที่มีประชากรอพยพมาจากหลายประเทศ ไม่ว่าจะเป็นยุโรป เอเชีย แอฟริกา อินเดีย เม็กซิโก เป็นต้น ทำให้ประเทศสหรัฐอเมริกากลายเป็นประเทศที่มีวัฒนธรรมที่หลากหลาย โดยชาวยุโรปเป็นผู้ที่อพยพเข้ามาก่อนชาติอื่นๆ และได้วางขนบธรรมเนียมวัฒนธรรมไว้ก่อนโดยยึดวัฒนธรรมของตนเป็นวัฒนธรรมหลักของประเทศ แต่เนื่องจากจำนวนประชากรที่มากขึ้นและมีความหลากหลายทางเชื้อชาติ จึงทำให้มีความจำเป็นในการเปลี่ยนแปลงหลักสูตรการเรียนการสอนในสถานศึกษาให้มีความหลากหลายทางวัฒนธรรมเพิ่มมากขึ้นจากเดิม แต่เนื่องจากชาวอเมริกันเดิมที่อพยพมาจากยุโรปในช่วงแรกเห็นว่าจะไม่สมควรในการเปลี่ยนแปลงหลักสูตร เนื่องจากวัฒนธรรมของอเมริกันเดิมเป็นเอกลักษณ์ของชาติอเมริกันไปแล้ว และเมื่อมีความหลากหลายทางวัฒนธรรมเพิ่มขึ้นจึงเกิดความแตกแยกทางสังคมและความเป็นหนึ่งเดียวของชาติอเมริกัน ดังนั้นจึงเสนอความเห็นที่ 3 ไว้ดังนี้

การจัดการศึกษาควรมีแนวคิด: “เรียนรู้ประวัติศาสตร์ชาติอเมริกัน เรียนรู้พัฒนาธรรม เพื่อเคารพ ยอมรับความเป็นตัวตนและเป็นเอกลักษณ์ของชาติ” โดยสามารถดำเนินการปฏิบัติได้ดังนี้

หลักสูตรสถานศึกษา ควรมีการจัดการเรียนการสอนของโรงเรียน โดยแบ่งหลักสูตรเป็น 2 ส่วน คือ

ส่วนที่ 1 หลักสูตรแกนกลาง (รายวิชาบังคับ) เป็นการจัดการศึกษาเพื่อคงไว้ซึ่งวัฒนธรรมของอเมริกัน หลักสูตรมีแนวคิดที่มุ่งเน้นความมีเสรีภาพ อีสรภาพ เสมอภาค ความเป็นประชาธิปไตย รวมทั้งประวัติศาสตร์ความเป็นมาในการสร้างชาติและวัฒนธรรมในมุมมองต่างๆ เป็นต้น เพื่อให้เด็กอเมริกันรุ่นใหม่ได้เรียนรู้และเกิดความรักชาติ ความเข้าใจ ความผูกพัน และความเป็นหนึ่งเดียวกันในประเทศ นอกจากนี้ควรมีรายวิชาที่เสนอวัฒนธรรมอื่น ๆ ในภาพรวมเพื่อให้นักเรียนเรียนรู้และเข้าใจในวัฒนธรรมอื่นๆ มากยิ่งขึ้น เพื่อให้เกิดการเรียนรู้การอยู่ร่วมกันในสังคม

ส่วนที่ 2 หลักสูตรทางเลือก (รายวิชาเลือก) เป็นการจัดการศึกษาที่เปิดโอกาสให้นักเรียนได้เลือกเรียนอย่างเสรี ตามความต้องการและความสนใจของนักเรียนเอง โดยการจัดวัฒนธรรมเข้ามาในรายวิชา รายวิชาจัดสอนเกี่ยวกับประวัติความเป็นมา ความรู้ทางวัฒนธรรมเหล่านั้น เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ ซึ่งกันและกัน เกิดการยอมรับนับถือในความแตกต่างระหว่างบุคคลทำให้สามารถอยู่ร่วมกันและเข้าใจกัน โดยจัดเป็นวิชาละ 1 วัฒนธรรมตามความเหมาะสมของสถานศึกษา

ข้อคิดเห็นเชิงวิพากษ์

1. การตั้งประเด็นวิกฤตในกรณีศึกษานี้ ตั้งไว้ไม่ค่อยดี เนื่องจากเป็นประเด็นที่มีลักษณะคล้ายกับญาติได้วาที กล่าวคือ มีความหมายในลักษณะว่าพหุวัฒนธรรมดีหรือไม่ดี ทำให้มีข้อจำกัดในการสังเคราะห์ และคิดสร้างสรรค์ให้ตรงประเด็น แนวทางแก้ไขอาจทำได้โดยการปรับเปลี่ยนใหม่ให้เป็นประเด็นเปิดมากขึ้น เช่น พหุวัฒนธรรมศึกษาควรเน้นวัฒนธรรมร่วม หรือวัฒนธรรมหลากหลาย

2. ความเห็นที่ 3 ในกรณีตัวอย่างนี้ เป็นความเห็นที่ค่อนข้างออกนอกประเด็น เนื่องจากประเด็นวิกฤต คือ พหุวัฒนธรรมศึกษาเสริมสร้างประชาธิปไตย หรือทำให้เกิดการแบ่งแยก

3. การพัฒนาความเห็นที่ 3 ให้ดีกว่านี้ จึงทำได้ยาก ทั้งนี้สาเหตุมาจากการตั้งประเด็นวิกฤตไม่เหมาะกับการวิเคราะห์เชิงวิพากษ์แบบสามเส้า แต่เหมาะกับการโต้วาทีแบบสองเส้า และมุ่งแพ้ชนะมากกว่า

ในกรณีตัวอย่างนี้ จึงขอเสนอการวิเคราะห์เชิงวิพากษ์ โดยใช้ประเด็นวิกฤตที่ปรับปรุงใหม่
ประเด็นวิกฤต: พหุวัฒนธรรมศึกษาควรเน้นวัฒนธรรมร่วมหรือวัฒนธรรมที่ที่หลากหลาย

ความเห็นที่ 1: เน้นวัฒนธรรมร่วม

ความเห็นที่ 2: เน้นวัฒนธรรมหลากหลาย

ความเห็นที่ 3: เน้นทั้งวัฒนธรรมร่วมและวัฒนธรรมที่หลากหลาย
ที่ภูมิใจร่วมกัน

สรุป

การนำเสนอกรณีตัวอย่างการวิเคราะห์เชิงวิพากษ์ในประเด็น
วิกฤตทางการศึกษา จำนวน 8 ตัวอย่างในบทนี้ เป็นตัวอย่างที่ดีในการตั้ง
ประเด็นวิกฤต การนำเสนอความเห็นที่ 1 (thesis) ความเห็นที่ 2
(antithesis) และความเห็นที่ 3 (synthesis) ทั้งในชั้นที่ 1 และชั้นที่ 2
โดยเฉพาะอย่างยิ่งการตั้งประเด็นวิกฤตนั้นจะต้องตั้งประเด็นที่มีลักษณะ
แตกต่างจากญาติติได้ว่าที่ กล่าวคือต้องเป็นประเด็นที่มีลักษณะเปิดกว้าง
ให้มีคำตอบได้มากกว่า 2 คำตอบ หรือการหาคำตอบได้อย่างหลากหลาย
และกว้างขวาง จึงจะเอื้อต่อการแสวงหาความคิดสร้างสรรค์

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 6

การสอนเพื่อพลังการคิดในอนาคต

บทนี้ประกอบด้วยสาระสำคัญ 9 เรื่องคือ 1) สิ่งท้าทายระบบการศึกษา 2) ครูในฐานะ “ผู้กระตุ้นการคิด” ในสังคมความรู้ 3) โรงเรียนการคิด 4) การคิดอย่างชาญฉลาด 5) ปัจจัยสนับสนุนการคิด 6) ปัจจัยขัดขวางการคิด 7) ครูจะต้องกระตุ้นการคิด 8) การเปลี่ยนกระบวนการของการจัดการศึกษา และ 9) จะเริ่มต้นการสอนเพื่อพัฒนาการคิดอย่างไร

สิ่งท้าทายระบบการศึกษา

สังคมทั่วโลกได้คาดหวังให้ครูและระบบการศึกษาเป็นผู้เสริมสร้างสังคมความรู้ รวมทั้งการเป็นผู้แก้ไขปัญหาใหญ่ ๆ ที่เกิดขึ้นในสังคมความรู้ เช่น ปัญหาจริยคตินิยมมากเกินไป เป็นต้น ศาสตราจารย์เดวิด ฮอปกินส์ แห่งประเทศอังกฤษ (Hargeaves, 2003) ได้ตั้งข้อสังเกตว่า การศึกษาในอนาคตจะมีการเปลี่ยนแปลงจาก “การศึกษาแบบเสื้อโหล” เป็น “การศึกษาแบบจัดเฉพาะ” ดังนั้น การจัดการศึกษาในอนาคตจึงมีสิ่งท้าทายที่สำคัญ 3 ประการคือ

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

1. คุณลักษณะของเยาวชนที่เหมาะสมกับสังคมอนาคตจะแตกต่างจากปัจจุบัน เราจำเป็นต้องพัฒนาความสามารถพิเศษให้เยาวชนเป็นพลเมืองที่มีคุณภาพในสังคมความรู้ที่สลับซับซ้อนในอนาคต

2. ความต้องการของเยาวชนกำลังเปลี่ยนแปลง จากการสำรวจพบว่า ร้อยละ 70 ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา “เบื่อการเรียน” ครูจำเป็นต้องคิดวิธีการดึงความสนใจของเยาวชนมาที่การเรียน

3. ครูจะสอนอย่างไรจึงจะปรับปรุงความแตกต่างของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนภายในโรงเรียนเดียวกัน

สิ่งที่ท้าทายเหล่านี้สะท้อนให้เห็นว่า การสอนของครูในอนาคตจะสอนเพื่อถ่ายทอดความรู้อย่างเดียวไม่เพียงพอแล้ว แต่ต้องสอนวิธีเรียนและวิธีคิดด้วย

ครูในฐานะ “ผู้กระตุ้นการคิด” ในสังคมความรู้

ครูในอนาคตจะต้องเปิดศักราชใหม่ของวิชาชีพ ครูต้องสอนให้นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์สูงในการเรียนรู้ทางปัญญาซึ่งมีการสร้างความรู้ มีการนำไปประยุกต์ใช้กับปัญหาใหม่ๆ วิธีการเรียนแบบใหม่จะเกิดขึ้นได้ ต้องใช้วิธีการสอนแบบใหม่ ได้แก่ การสอนที่เน้นทักษะคิดขั้นสูง (higher-order thinking) การคิดอภิमानหรือการคิดเกี่ยวกับการคิด (metacognition-thinking about thinking) วิธีการเรียนแบบสร้างสรรค์ การเรียนโดยใช้สมองเป็นฐาน กลยุทธ์การเรียนแบบร่วมมือ การเรียนเพื่อ

พัฒนาพหุปัญญา โดยมีการใช้เทคนิคการประเมินผลที่หลากหลาย และมีการใช้คอมพิวเตอร์หรือเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อเข้าถึงสารสนเทศ (Hargreaves, 2003)

โรงเรียนการคิด

ฟิชเชอร์ (Fisher, 2005) ตั้งข้อสังเกตว่า งานวิจัยจำนวนมากในครึ่งหลังของศตวรรษที่ 20 ได้วางพื้นฐานสำหรับทิศทางใหม่ในการสอนการคิด มีงานวิจัย พบว่า เด็กนักเรียนจะเรียนรู้ได้ดีที่สุดถ้าบทเรียนท้าทายความสามารถทางปัญญา เช่น มีแบบฝึกหัดเกี่ยวกับการคิดสร้างสรรค์ และการใช้ทักษะการคิดวิเคราะห์เชิงวิพากษ์ ดังนั้นจึงมีความตระหนักในการพัฒนาโรงเรียนให้เป็น “โรงเรียนการคิด” หรือ “thinking school” หลักการสำคัญที่สรุปได้จากงานวิจัย มี 3 ประการ คือ

1. การสอนท้าทายทางปัญญาหรือการคิดของนักเรียนควรเริ่มตั้งแต่ชั้นปีต้น ๆ
2. ควรมีการเรียนรู้ผ่านสังคมคือ ขยายการคิดโดยการทำงานกับผู้อื่น
3. ควรมีการอภิปรายเพื่อการคิดอภิमानคือ มีการทบทวนสิ่งที่คิดและสิ่งที่เรียนรู้จากการคิด

พีชเชอร์ (2005) ได้เสนอองค์ประกอบสำคัญของโรงเรียนการคิด มี 7 องค์ประกอบ ได้แก่

1. มีวิสัยทัศน์ของโรงเรียนที่จะเป็นองค์การแห่งการคิดและการเรียนรู้ มีการแสดงไว้ในพันธกิจร่วมและในนโยบายอย่างชัดเจน
2. มีสภาพแวดล้อมที่เอื้อสำหรับการคิด มีการสนับสนุนทรัพยากร และมีการนำเสนอผลงานที่แสดงถึงคุณภาพการเรียนรู้และการคิดระดับสูง
3. มีการสอนเพื่อการคิด
4. มีการประเมินการเรียนรู้
5. มีการพัฒนาค่านิยมของชุมชนในด้านการยอมรับนับถือความรับผิดชอบ และการคิดไตร่ตรอง
6. มีครูเป็นผู้ร่วมเรียนรู้
7. มีความเป็นหุ้นส่วนในการคิดสร้างสรรค์ทั้งภายในและภายนอกชุมชนโรงเรียน

การคิดอย่างชาญฉลาด

ริทซ์ฮาร์ท (Rithhchart, 2002) ได้กล่าวถึงการคัดเลือกที่ดีและมีผลิตภาพ (good and productive thinking) ว่าเป็นคุณลักษณะทางปัญญา (intellectual character) ลักษณะการคิดที่ดี ซึ่งจะนำไปสู่การมี

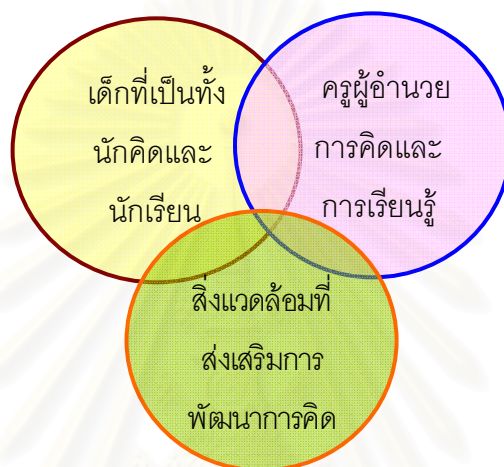
พฤติกรรมที่ชาญฉลาด มี 6 ลักษณะ จัดได้ 3 กลุ่ม ดังมีรายละเอียดแสดงไว้ในตาราง 6.1

ตารางที่ 6.1 ลักษณะการคิดที่ดี

กลุ่มการคิด	ลักษณะการคิด
1. การคิดสร้างสรรค์	1. ใจกว้าง รับฟังความคิดเห็นที่แตกต่าง 2. อยากรู้ อยากเห็น
2. การคิดไตร่ตรอง	3. คิดอภิमान คิดเกี่ยวกับการคิด
3. การคิดเชิงวิพากษ์	4. การแสวงหาความจริงและทำความเข้าใจ 5. คิดวิธีการเชิงรุก 6. คิดสงสัย

ปัจจัยสนับสนุนการคิด

ฟิชเชอร์ (Fisher, 2005) ได้เสนอว่า ปัจจัยสนับสนุนการคิด มี 3 ปัจจัยคือ 1) ความคิดรวบยอดของเด็กในฐานะนักคิดและนักเรียน 2) สไตล์การสอนของครูในฐานะผู้อำนวยความสะดวกและการเรียนรู้ และ 3) สิ่งแวดล้อมที่ส่งเสริมการพัฒนาการคิด ปัจจัย 3 ปัจจัยนี้มีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกันอย่างใกล้ชิด ดังแสดงในภาพที่ 6.1

ภาพที่ 6.1 ความสัมพันธ์ซึ่งกันและกันของปัจจัยสนับสนุนการคิด

ปัจจัยขัดขวางการคิด

ปัจจัยขัดขวางความคิดมีหลายปัจจัยมาก ปัจจัยที่พบมากที่สุดคือ การกลัวความล้มเหลว (fear of failure) ฟิชเชอร์ (Fisher, 2005) ตั้งข้อสังเกตว่า “ปัญหาทุกปัญหา เป็นกลางเตือนภัยของความล้มเหลว” ดังนั้น เด็กๆ จึงมีทัศนคติว่า ปัญหาคือ อุปสรรคของการคิด จึงจำเป็นต้องแก้ไขทัศนคติดังกล่าว เพื่อเสริมสร้างความมั่นใจ เสนอแนวทางและกระตุ้นความพยายามในการคิด

การช่วยให้เด็กปลอดภัยจากปัจจัยขัดขวางการคิดอาจไม่ประสบความสำเร็จโดยใช้ตำราและหลักคิดสำเร็จรูป เด็กๆ อาจมีความกังวลว่าจะคิดไม่ได้ดีหรือคิดไม่ตรงกับที่ครูคิด

ครูจะต้องกระตุ้นการคิด

วิธีการที่ครูใช้ในการกระตุ้นการคิดเป็นปัจจัยสำคัญปัจจัยหนึ่ง ครูที่ดีจะต้องทำให้นักเรียนรู้สึกชอบตัวนักเรียนเอง มีความภูมิใจในผลงานของตนเอง ฟิชเชอร์ (Fisher, 2005) เสนอแนะว่า ครูควรกระตุ้นการคิดของนักเรียนด้วยวิธีการ 7 ประการ ได้แก่

1. สร้างความนับถือในตนเอง มีความรับผิดชอบในงานที่ต้องทำให้สำเร็จ
2. เข้าถึงเด็กแต่ละคน เชิญชวนให้มีส่วนร่วมในการเป็นผู้ให้
3. รับฟังด้วยความเอาใจใส่
4. แบ่งปันความรู้สึกร่วมกับเด็ก
5. ให้รางวัลในสิ่งที่ดี
6. เชิญชวนการคิดด้วยภาษาที่ชัดเจน
7. ให้คุณค่ากับการตรวจสอบหาความรู้

จะเริ่มต้นการสอนเพื่อพัฒนาการคิดอย่างไร

จากการประยุกต์แนวคิดของฟิชเชอร์ (Fisher, 2005) การสอนเพื่อการพัฒนาพลังการคิด จะต้องเริ่มต้นที่ผู้สอน โดยมีขั้นตอนดังต่อไปนี้

1. การเริ่มต้นที่ตนเอง มี 8 ขั้นตอน คือ
  - 1.1 เปิดกระบวนการทัศนด้านการคิด
  - 1.2 ตรวจสอบความตระหนักและความโน้มเอียง
  - 1.3 เพิ่มความตระหนัก
  - 1.4 จัดตั้งกลุ่มสนใจศึกษา
  - 1.5 หาเพื่อน (คู่หู)
  - 1.6 จำแนกแยกแยะความคิดและเหตุผลที่สำคัญ
  - 1.7 ตรวจสอบอิทธิพลทางวัฒนธรรมในที่ทำงานและห้องเรียน
  - 1.8 ลงมือปฏิบัติ
2. การนำไปสู่ห้องเรียนมี 4 ขั้นตอน คือ
  - 2.1 สื่อสารผู้เรียนให้มีเป้าหมายร่วม
  - 2.2 ให้ความสนใจด้านการจัดการ
  - 2.3 ให้ความสนใจอิทธิพลของวัฒนธรรม
  - 2.4 ให้เวลา

สรุป

สังคมทั่วโลกได้คาดหวังให้ครูและระบบการศึกษาเป็นผู้เสริมสร้างสังคมความรู้ และแก้ไขปัญหาใหญ่ๆ ที่เกิดขึ้นในสังคมความรู้ การศึกษาในอนาคตจะมีการเปลี่ยนแปลงจาก “การศึกษาแบบลือไหล” เป็น “การศึกษาแบบจัดเฉพาะ” ดังนั้น การจัดการศึกษาในอนาคต ครูจะต้องสอนวิธีเรียนแบบใหม่ที่เน้นวิคิด ครูจึงมีบทบาทในฐานะ “ผู้กระตุ้นการคิด” ในสังคมความรู้ และพัฒนาโรงเรียนให้เป็น “โรงเรียนการคิด” ซึ่งจะนำนักเรียนไปสู่การเป็นผู้ที่มีคุณลักษณะทางปัญญาคือมีความคิดที่ชาญฉลาด ประกอบด้วย การคิดสร้างสรรค์ การคิดไตร่ตรอง และการคิดเชิงวิพากษ์ ปัจจัยสำคัญที่จะสนับสนุนการคิด คือ 1 (ความคิดรวบยอดของเด็กในฐานะนักคิดและนักเรียน 2 (สไตล์การสอนของครูในฐานะผู้อำนวยการคิดและการเรียนรู้ และ 3 (สิ่งแวดล้อมที่ส่งเสริมการพัฒนาการคิด ครูจะต้องเปลี่ยนกระบวนทัศน์ของการจัดการศึกษาให้เป็น การศึกษาที่สมดุล คือให้ความสำคัญกับการสอนเพื่อพลังการคิดมากกว่า การสอนเนื้อหาวิชา และเริ่มต้นการสอนเพื่อพัฒนาพลังการคิดที่ผู้สอน 8 ขั้นตอน และนำไปสู่ห้องเรียน 4 ขั้นตอน

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคผนวก

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

รายละเอียดของข่าวการศึกษาจากหนังสือพิมพ์ในประเด็นที่ 10
มติชนสุดสัปดาห์ วันที่ 20 สิงหาคม พ.ศ.2547 ปีที่ 24 ฉบับที่ 1253

ศูนย์นอกรมหลาย ขยายโอกาส หรือธุรกิจอุดมศึกษา

พลันที่สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา (สกอ.) หยิบยกเรื่องการจัดการศึกษานอกที่ตั้งของสถาบันอุดมศึกษาต่างๆ ทั่วประเทศมาเป็นกรณีศึกษาสภาพปัญหาในแง่มุมมาตรฐานคุณภาพ โดยตั้งเป็นคณะทำงานศึกษาปัญหาและกำหนดกรอบแนวนโยบาย หลักเกณฑ์ และแนวปฏิบัติเกี่ยวกับการจัดการศึกษานอกที่ตั้งของสถาบันอุดมศึกษาในสังกัด สกอ. ซึ่งประกอบด้วยผู้ทรงคุณวุฒิมากมาย อาทิ น.พ.เกษม วัฒนชัย องคมนตรี น.พ.วิจารณ์ พานิช ที่ปรึกษาสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) นายสมหวัง พิธิยานุวัฒน์ ผู้อำนวยการสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (สมศ.) นายบุญเสริม วิสกุล อธิการบดีกิตติคุณมหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์ และนายสมบัติ อังรังธัญวงศ์ จากสถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ หรือนิด้า และได้มีการประชุมหารือไปนัดแรกแล้วเมื่อช่วงกลางเดือนสิงหาคมที่ผ่านมา โดยตั้งโจทย์ในเชิงลบทำนองว่า ปัจจุบันนี้สถาบันอุดมศึกษาต่างๆ ได้เปิดศูนย์บริการจัดการศึกษานอกสถาบันเป็นจำนวนมาก โดยไม่มีการดูแลในเรื่องมาตรฐานการศึกษาเท่าที่ควร ซึ่งจากที่ สกอ. ได้รวบรวมข้อมูลในการจัดการศึกษานอกที่ตั้งของสถาบันอุดมศึกษาต่างๆ พบว่ามีศูนย์การศึกษา นอกที่ตั้งรวมทั่วประเทศประมาณ 250-300 ศูนย์ ยังไม่รวมวิทยาเขตต่างๆ

ส่วนใหญ่จะเป็นศูนย์การศึกษานอกที่ตั้งของมหาวิทยาลัยรัฐต่างๆ และมหาวิทยาลัยราชภัฏ (มรภ.) ส่วนสถาบันอุดมศึกษาเอกชนมีไม่ถึง 10 ศูนย์ ซึ่งส่วนมากในต่างจังหวัดจะใช้ที่ตั้งของโรงเรียนหรือวิทยาลัยเป็นศูนย์ ส่วนในเมืองจะเข้าพื้นที่ตามศูนย์การค้าต่างๆ เป็นหลัก

เฉลี่ยแล้วแต่ละจังหวัดมีศูนย์การศึกษานอกที่ตั้งประมาณ 4 ศูนย์ ยกเว้นจังหวัดตราด เพียงจังหวัดเดียวที่ไม่มีศูนย์การศึกษานอกที่ตั้งของสถาบันอุดมศึกษา โดยในศูนย์การศึกษานอกที่ตั้งเหล่านี้จะมีหลักสูตรที่จัดการเรียนการสอนรวมประมาณ 1,000 หลักสูตร ทั้งในระดับปริญญาตรีและโท และมีผู้เรียนรวมจำนวนประมาณ 150,000 คน

แน่นอนว่ามีความชัดเจนในแง่ของการกระจายโอกาสทางการศึกษาแต่อาจมีปัญหาในด้านมาตรฐานคุณภาพการจัดการเรียนการสอน เพราะมีความหลากหลายและแตกต่างกันในแต่ละศูนย์การศึกษานอกที่ตั้งของแต่ละสถาบันอุดมศึกษา

ดังนั้น คณะทำงานชุดดังกล่าวจึงได้เสนอว่า ควรกำหนดเป็นมาตรฐานการศึกษาขั้นต่ำสำหรับทั้งหลักสูตรภาคปกติ ภาคพิเศษ และภาคค่ำให้มีมาตรฐานเดียวกัน ทั้งยังเสนอถึงขั้นว่าก่อนจบการศึกษาควรมีการจัดทดสอบเพื่อวัดความรู้ของผู้เรียนด้วยหรือไม่ ถ้าสอบผ่านจึงจะให้จบ พร้อมกันนั้นที่ประชุมคณะทำงานชุดนี้ยังได้มอบหมายให้นายบุญเสริม วิสกุล และนายอมรวิรัช นาครทรรพ อาจารย์คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยไปกำหนดกรอบการศึกษาวิจัยในเรื่องนี้ด้วย

จริงๆ แล้ว ปัญหาเกี่ยวกับศูนย์บริการจัดการศึกษานอกสถาบัน
อุดมศึกษา ซึ่งมีการจัดตั้งขึ้นจำนวนมากและมีแนวโน้มจะผุดขึ้นอีกราว
ดอกเห็ด เป็นเรื่องที่มีการพูดจากันมาเนิ่นนานพอสมควรแล้ว

ดั่งที่ นายปรัชญา เวสารัชช์ อธิการบดี มหาวิทยาลัยสุโขทัย
ธรรมาธิราช (มสธ.) คนปัจจุบัน ซึ่งเป็นอดีตประธานคณะกรรมการบริหาร
สำนักงานปฏิรูปการศึกษา (สปศ.) ได้กล่าวไว้ว่า "ผมได้พูดถึงปัญหาการ
จัดตั้งศูนย์บริการจัดการศึกษานอกสถาบันอุดมศึกษามานานพอสมควร
แล้ว ก่อนที่จะมาเป็นอธิการบดี มสธ. โดยผมมองว่าวงการอุดมศึกษาไทย
ปัจจุบันนี้กำลังเข้าสู่ช่วงวิกฤต โดยปัญหาเรื่องการจัดตั้งศูนย์จัดการศึกษา
นอกที่ตั้งของสถาบันอุดมศึกษาต่างๆที่มีมากมายถือเป็นปัญหาใหญ่
ประการหนึ่ง และผมได้เรียกร้องให้มีการปฏิรูปอุดมศึกษามาก่อนหน้านี้
แล้ว แต่ก็ไม่ได้รับการสนองตอบจากฝ่ายเกี่ยวข้อง ซึ่งผมจะถือโอกาสที่
ได้รับเลือกมาเป็นอธิการบดี มสธ. เข้ามาแก้ปัญหานำร่อง"

นายปรัชญามองว่า แวดวงอุดมศึกษาในบ้านเราเวลานี้ ถูกจับตา
มองมากในแง่ของอุดมศึกษาเชิงพาณิชย์เพราะหลายๆ สถาบันอุดมศึกษา
ได้เปิดสอนนอกเหนือจากภาคปกติในหลายๆ ประเภท มีทั้งการสอนภาค
กลางคืน ภาควันเสาร์-อาทิตย์ และการเปิดศูนย์การจัดการศึกษานอก
สถาบันตามที่ตั้งต่างๆ จนขาดความระมัดระวังและความเข้มงวดในแง่ของ
มาตรฐานคุณภาพ ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของการผ่อนผันคุณสมบัติของผู้เข้า

เรียน และที่สำคัญคือเรื่องคุณสมบัติของอาจารย์ผู้สอน จนมีการพูดจาเปรียบเปรยกันถึงขั้นว่า “จ่ายเงินครบ จบทันที”

"บางสถาบันปล่อยปละละเลยในเรื่องของคุณภาพอาจารย์ เพราะหาอาจารย์ที่มีคุณภาพไปสอนไม่ได้ ต้องไปหาจ้างคนที่มีวุฒิการศึกษาปริญญาโทไปสอน โดยที่บางคนไม่ได้จบสาขาตรงกับวิชาที่สอนด้วยซ้ำ ทั้งที่คนที่เป็นอาจารย์ได้จะต้องมีผลงาน มีประสบการณ์ และมีงานวิจัยรองรับด้วย บางแห่งอาจมีการละเลยการดูแลคุณภาพนักศึกษา ไม่ได้ตรวจสอบวิทยานิพนธ์ดีเท่าที่ควร เพราะต้องรับผิดชอบดูแลนักศึกษาที่เข้ามาเรียนจำนวนมาก"

นายปรัชญา ยังวิเคราะห์ปัญหาหลงลึกไปอีกถึงขั้นว่า ยุคนี้เป็นยุควิกฤตอุดมศึกษาด้วยซ้ำไปก็ว่าได้ เพราะนอกจากน่าจะมีปัญหาในมาตรฐานคุณภาพในศูนย์จัดการศึกษานอกสถาบันแล้ว ปัญหาคุณภาพดังกล่าวนี้ยังลามมาถึงสถาบันแม่ด้วยซ้ำไป เพราะอาจารย์ในสถาบันที่ตระเวนสอนนอกภาคปกติ และตามศูนย์ต่างๆ ในช่วงวันเสาร์และอาทิตย์ แน่แน่นอนว่าจะต้องมีปัญหาในเรื่องเวลาที่จะไปทำงานวิจัยสร้างองค์ความรู้ใหม่ๆ ทำให้สภาพการสอนเหมือนขายความรู้เก่าๆ ไม่ทันวิชาการสมัยใหม่

"ทราบว่าอาจารย์บางคนตระเวนสอนทั้งสัปดาห์ทั้งภาคปกติและภาคต่างๆ จนทำรายได้จำนวนมากมาย สัปดาห์ละไม่น้อยกว่า 20,000 บาท ซึ่งแน่นอนว่าการสอนตั้งแต่วันจันทร์ถึงวันอาทิตย์อาจารย์ย่อมไม่มีเวลาไปศึกษาค้นคว้าความรู้ใหม่ๆ เลยต้องขายของเก่าไปทุกวัน ซึ่งตาม

มาตรฐานปกตินั้น ถ้าหลักสูตรการเรียนการสอนไม่ได้ได้รับการพัฒนา มีการวิจัยสร้างองค์ความรู้ใหม่ภายใน 3 ปี จะล้าสมัยทันทีซึ่งถือเป็น ผลกระทบของนักศึกษาในระบบอุดมศึกษาเชิงพาณิชย์ที่จบออกไปอย่าง ไม่มีคุณภาพ"

มุมมองของนายปรัชญาดังกล่าวนี้นี้ ไม่แตกต่างจากทรรศนะของ นายสมพงษ์ จิตระดับ อาจารย์คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ที่มองว่า ทุกวันนี้อุดมศึกษาไทยอยู่ในวังวนของธุรกิจอุดมศึกษา โดยการ เปิดศูนย์การจัดการศึกษานอกสถาบันกันเป็นจำนวนมาก ทั้งที่ไม่มี ความพร้อม โดยเฉพาะอาจารย์ที่จ้างไปสอน บางสถาบันหาคนในพื้นที่ที่พอมี วุฒิการศึกษาจะสอนได้ไปเป็นอาจารย์สอนหลัก แถมบางศูนย์ยังเปิดเป็น ห้องเรียนใหญ่ มีอาจารย์สอนอยู่หน้าชั้นเรียนคนเดียว ในขณะที่มี นักศึกษานั่งฟังอยู่ถึง 200-300 คน

"ผมมองว่าศูนย์การจัดการศึกษานอกสถาบันอุดมศึกษาต่างๆ เปิด ขึ้นมาเพื่อดูดซับเงินจากผู้เรียนเพื่อไปเลี้ยงสถาบันแม่เป็นระบบธุรกิจ อุดมศึกษาเสรี"อาจารย์สมพงษ์กล่าวทิ้งท้ายว่า ไม่เชื่อว่า สกอ. จะเข้ามา แก้ปัญหาเหล่านี้ได้อย่างแท้จริงถ้านักการเมืองระดับรัฐมนตรีไม่ลงมา กำกับด้วย โดยทางแก้สำคัญอาจารย์สมพงษ์เสนอว่า จะต้องมีความ เข้มงวดในหลักเกณฑ์และมาตรฐานของอาจารย์ผู้สอน ซึ่งเป็นต้นเหตุของ ปัญหา ถ้าสถาบันใดไม่ผ่านเกณฑ์อาจารย์ก็ต้องปิดตัวเองไปโดยปริยาย

อย่างไรก็ตาม ในฝ่ายที่เกี่ยวข้องกับการเปิดศูนย์การจัดการศึกษานอกสถาบัน ต่างก็ปฏิเสธเกี่ยวกับปัญหาเหล่านั้น

อย่างนายพลสันต์ โพธิ์ศรีทอง รองเลขาธิการคณะกรรมการการอุดมศึกษา (กกอ.) ที่ดูแลมหาวิทยาลัยราชภัฏ บอกว่า เท่าที่ทราบในส่วนของมหาวิทยาลัยราชภัฏที่มีเปิดมากที่สุดคือ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต (มสด.) มีประมาณ 23 ศูนย์ และเปิดเป็นหลักสูตรภาคปกติ ซึ่งก็มีการดูแลควบคุมได้คุณภาพมาตรฐาน รองลงมาคือ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร (มรพ.) เปิดศูนย์ไม่กี่แห่ง นอกนั้นเฉลี่ยเปิดแห่งละ 1-2 ศูนย์ ไม่ได้เปิดเป็นหลักร้อยสองร้อยศูนย์

"การเปิดศูนย์ดังกล่าว ได้ผ่านการกลั่นกรองพอสมควรจาก คณะกรรมการสภาสถาบันราชภัฏ (คสส.) ซึ่งมีรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ (ศธ.) เป็นประธาน และช่วงระยะเวลาหลัง 3-4 ปีมานี้ ก็ไม่ได้มีการเปิดศูนย์ใหม่เลย"

สำหรับด้วย นายวิชัย แหวนเพชร อธิการบดี มรพ. ที่ระบุว่า "ต้องเข้าใจว่าบทบาทของมหาวิทยาลัยราชภัฏเป็นสถาบันอุดมศึกษาเพื่อพัฒนาท้องถิ่น ฉะนั้น หากท้องถิ่นแสดงความต้องการมา เราก็ต้องไปเปิดบริการให้ เพราะโอกาสที่คนจะเข้ามาเรียนในมหาวิทยาลัยมีน้อยกว่าการที่เราออกไปจัดบริการการศึกษาให้ ซึ่งทาง มรพ. ก็ได้ให้ความสำคัญเรื่องคุณภาพมาตรฐานหลักสูตร และอาจารย์ผู้สอน เราไม่เอาชื่อเสียงไปเสี่ยงแน่นอน"

ทั้งนี้ เมื่อต่างฝ่ายต่างยืนยันความเชื่อของตัวเอง ก็เป็นหน้าที่ของ สกอ. ที่จะต้องเข้ามาเคลียร์เรื่องนี้ให้กระจ่างอย่างจริงจัง ไม่ลู่บหน้า ประจุมกว่า แท้จริงแล้วศูนย์นอกมหาวิทยาลัยจัดตั้งขึ้นเพื่อขยายโอกาสทางการศึกษา หรือเป็นธุรกิจอุดมศึกษากันแน่ ?

กล่าวโดยสรุป ประเด็นวิกฤตจากข่าวการศึกษาเป็นประเด็นทางการศึกษาที่ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียมีความคิดเห็นที่แตกต่างกัน บางประเด็นมีความคิดเห็นแตกต่างกันเล็กน้อย บางประเด็นมีความคิดเห็นแตกต่างกันมาก มีข้อเสนอทางเลือกหรือทางออกหลายแนวทางแต่ยังไม่มีความเห็นร่วมที่ชัดเจน

กล่าวโดยสรุป ประเด็นวิกฤตจากข่าวการศึกษาเป็นประเด็นทางการศึกษาที่ผู้มีส่วนได้เสียส่วนเสียมีความคิดเห็นที่แตกต่างกัน บางประเด็นมีความคิดเห็นแตกต่างกันเล็กน้อย บางประเด็นมีความคิดเห็นแตกต่างกันมาก มีข้อเสนอทางเลือกหรือทางออกหลายแนวทาง แต่ยังไม่มีความเห็นร่วมที่ชัดเจน

รายการอ้างอิง

มติชนสุดสัปดาห์. (2547). ศูนย์นอกมหาวิทยาลัย ขยายโอกาสหรือธุรกิจ อุดมศึกษา?? มติชนสุดสัปดาห์. 24 (1253). 18 ได้รับเมื่อ 29 ตุลาคม 2549 จาก <http://WWW.matichon.co.th/weekly/weekly.php?>

บรรณานุกรม

- บวรจง จันทรสภา .(2522) .**ปรัชญากับการศึกษา** .กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์
ไทยวัฒนาพานิชจำกัด.
- พฤทธิ ศิริบรรณพิทักษ์ (2550). **รายงานการวิจัย เรื่องสไตล์การคิด
ของนิสิตหลักสูตรดุขฎฐิบัณฑิต พ.ศ. 2550**. กรุงเทพฯ:
คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พฤทธิ ศิริบรรณพิทักษ์ (2550). **สรุปประเด็นวิกฤตทางการศึกษาจาก
หนังสือพิมพ์ในรอบครึ่งปี 2550**. กรุงเทพฯ: คณะครุศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สำนักงานสถิติแห่งชาติ .(2551) .**ประมวลสถิติสำคัญของประเทศไทย** .
กรุงเทพฯ: บริษัท ธนาเพลส จำกัด.
- Anderson, L. W. (1981). **Assessing Affective Characteristics in the
School**. Boston: Allyn & Bacon.
- Appiah, K. A. (2000). Culture, Subculture, Multiculturalism
Education Options. in **Foundation Perspective in Education**,
ed. E. M. Durate and S. Smith. NY: Longman.
- Banks. J. A. (2002). **An Introduction to Multicultural Education**. 3rd
Ed. Boston: Allyn & Bacon.

Bloom, A. (1987). **The Closing of the American Mind**. NY: Simon & Schuster.

Department of Education. (2002). **No Child Left Behind Act of 2001**. Retrieve January 15, 2003. from <http://www.ed.gov/nclb/landing.jhtml>

Devine, T., Seuk, J. H. and Wilson, A. (2001). **Cultivating Heart and Character: Educating for Life's Most Essential Goals**. NC: Chapel Hill.

Evans, D. (2005). **Taking Sides: Clashing Views on Controversial Issues in Teaching and Educational Practice**. 2nd, Iowa: McGraw-Hill Dushkin.

Fisher, R. (2005). **Teaching Children to Think**. 2nd ed. Cheltenham: Nelson Thornes.

Hargeaves, A. (2003). **Teaching in the Knowledge Society: Education in the Age of Insecurity**. Berkshire, England: Open University Press.

Harrison, F. A. and Bramson, M. R. (1982). **The Art of Thinking: The Classic Guide to Increasing Brain Power**. NY: Berkley Books.

- Hirsch, E. D. Jr. (1987). **Cultural Literacy: What Every American Needs to Know**. Boston: Houghton Mifflin.
- Huntington, S. P. (1996). **The Clash of Civilizations: Remarking of the World Order**. NY: Touchstone.
- Huntington, S. P. (2004). **Who Are We? The Challenge to America's National Identity**. NY: Simon & Schuster.
- Jennings, J. F. (1998). **Why National Standards and Tests? Politics and the Quest for Better Schools**. Thousand Oaks, CA: Sage.
- Nelson, L. J., Palonsky, B. S. and McCarthy, R. M. (2007). **Critical Issues in Education: Dialogues and Dialectics**. NY: McGraw-Hill Companies.
- Ravitch, D. (1990). Multiculturalism: E Pluribus Plures. **American Scholar** 59(3): 337-354.
- Ravitch, D. (2005). A Historical Perspective on a Historic Piece of Legislation. in **Within Our Reach**, ed. J. E. Chubb. Lanham, MD: Rowman & Littlefield.
- Rithchhart, R. (2002). **Intellectual Character: What it is, Why it Matters, and How to Get it**. SF: A Willey.

- Roth, R. A. (1989). Preparing Reflective Practitioners. *Journal of Teacher Education* 40(2), 31-35.
- Sciabarra, C. M. (2000). *Ayn Rand: The Russian Radical*. University Park: Pennsylvania State University Press.
- Searle, J. (1990). The Storm Over the University. *The New York Review of Books*, Dec. 6: 34-41.
- Shanker, A. (1991). Multiple perspectives. *The New York Times*, Oct. 27.
- Spencer, L. and Krauze, A. (1997). *Introducing Hegel*. Singapore: Tien Wah Press.
- Stotsky, S. (1999). *Losing Our Language: How Multicultural Classroom Instruction is Undermining Our Children's Ability to Read, Write, and Reason*. NY: Free Press.
- UNESCO. (2000). *Report on the World Social Condition, 2000*. NY: United Nations.
- UNESCO. (2005). *Working Paper: Asia-Pacific Regional Strategy for Education for Sustainable Development*. 2nd ed. Bangkok: UNESCO Bangkok.

ดชนีคำค้น

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ก

- กระทรวงศึกษาธิการ, 34, 52, 53,
55, 66, 121
- กระบวนการ, 4, 5, 7, 24, 53, 65, 83
- คัดกรอง, 66
- ซ่อมเสริม, 65, 66, 67, 68
- ทางสังคม, 91
- วิธีวิภาษ, 4
- หลัก, 8, 9
- กระบวนการเรียนการสอน, 67, 75
- กระบวนการทัศน์, 101
- การจัดการศึกษา, 101, 108, 110
- ด้านการคิด, 109, 121
- กลยุทธ์, 1, 2, 24, 102
- การแก้ปัญหา, 1
- การตัดสินใจ, 2
- การเรียนรู้แบบร่วมมือ, 102
- ที่แตกต่าง, 2
- ที่เหมาะสมกับเรา, 2
- การกระจายอำนาจ, 34, 35, 40
- การกลัวความล้มเหลว, 106
- การขยายโอกาส, 34, 56
- ทางการศึกษา, 54
- การขยายบริการทางการศึกษา, 58
- การขัดแย้ง, 4, 6
- ทางด้านความคิด, 7, 8
- การประนอม, 4
- จิต, 7
- การคิด, 1, 2, 3, 9, 11, 20, 103
- การกระตุ้น, 107
- การสอน, 103
- การตรวจสอบ, 11, 29
- การเปรียบเทียบ, 23, 24, 25
- การแปลผล, 11
- เกี่ยวกับการคิด, 102, 105
- ข้อจำกัด, 1
- ข้อดี, 11, 21, 48
- ข้อด้อย, 11, 21, 48
- คะแนน, 20
- ความหมาย, 20
- เชิงวิพากษ์, 8, 105
- โต้แย้งด้วยเหตุผล, 41, 50

ไต่รถรอง, 104, 105, 110	ลักษณะ, 21, 23, 48, 104, 105
แบบนักวิเคราะห์, 28	สไตล์, 7, 11, 21, 22, 26, 27, 29
แบบนักสังเคราะห์, 7, 28, 55,	สร้างสรรค์, 28, 29, 49,
103, 104	เพื่อหาทางออก, 41,
แบบบูรณาการ, 55	50
ระดับสูง, 104	องค์การ, 104
โรงเรียน, 103	อภิमान, 102, 103
วิเคราะห์, 94, 107	อุปสรรค, 106
เชิงวิพากษ์, 21, 29, 41,	การเคลื่อนไหวของจิต, 4
42, 103, 105	การจัดการเรียนการสอน, 36
แบบสองด้านของเหรียญ, 41,	ของโรงเรียน, 98
50	คุณภาพ, 117
วิธีการ, 8, 9	นอกพื้นที่, 56
ปัจจัยขัดขวาง, 101, 106, 107	พัฒนา, 66
ปัจจัยสนับสนุน, 101, 105, 110	การจัดการศึกษา, 7, 9, 34, 40, 53,
ผู้กระตุ้นการคิด, 101, 102, 107,	58, 59, 101
110	การเปลี่ยนกระบวนทัศน์, 101,
ผลสำรวจ, 11	108
ผู้อำนวยการคิด, 105, 110	ขั้นพื้นฐาน, 34, 108
พลัง, 3, 9, 101, 108, 109, 110	คุณภาพ, 63, 66
มากกว่าสองทาง, 1	แบบวัฒนธรรมดั้งเดิม, 89
อย่างชาญฉลาด, 104, 110	ตามวัฒนธรรมดั้งเดิม, 93
อย่างต่อเนื่อง, 2	ที่สมดุล, 108

- ที่ไม่สมดุล, 108
- นอกที่ตั้ง, 116
- นอกสถาบัน, 116, 118, 120
- แนวคิด, 98
- ในอนาคต, 101, 110
- พหุวัฒนธรรม, 83, 87, 88
- ระดับอุดมศึกษา, 34, 58
- การโต้แย้งด้วยเหตุผล, 3
- ประเด็นทางการศึกษา, 3
- วิธีการ, 3, 9
- การได้วาที่แบบสองเส้น, 99
- การถ่ายทอดความรู้, 34, 39
- การปฏิรูป, 5
- การศึกษา, 35, 40, 44, 54, 78
- คุณภาพ, 79
- การศึกษา, 76, 79, 80
- ทศวรรษที่สอง, 2, 53
- มาตรฐานเป็นฐาน, 75, 79, 81
- หลักสูตร, 97
- พหุวัฒนธรรม, 96
- อุดมศึกษา, 118
- การประกันคุณภาพ, 59
- การประเมินประเมิน, 4, 6
- สไตล์การคิด, 7, 11, 21, 22, 26, 27, 29
- การแปลผลคะแนน, 11, 20
- แบบนักริยายความจริง, 20, 23, 26, 27, 28, 29
- แบบนักรปฏิบัติ, 20, 23, 26, 27, 28, 29
- แบบนักรวิเคราะห์, 20, 24, 25, 26, 27, 28, 29
- แบบนักรสังเคราะห์, 7, 20, 21, 22, 23, 26, 27, 28, 29, 48
- แบบนักรอุดมคติ, 20, 23, 26, 27, 29, 29
- การพัฒนา, 29, 67, 70, 120
- การคิด, 105, 110
- วิเคราะห์เชิงวิพากษ์, 9
- ขีดความสามารถ, 28
- ค่านิยม, 104
- คุณภาพ
- การจัดการศึกษา, 66
- การมองต่างมุม, 3
- มุมมองที่ตรงกันข้าม, 41
- การรับรองคุณภาพครูผู้สอน, 61

- การเรียน, 36, 37, 39, 62, 63, 64,
 69, 87, 93, 95
 สมองเป็นฐาน, 102
 เบื่อ, 102
 แบบ, 70
 ผล, 65, 79
 ภาวะ, 66
 พฤติกรรม, 66
 พัฒนาทหุปัญญา, 102
 ร่วม, 37
 ศูนย์, 56
 หลักสูตร, 96
 การเรียนการสอน, 34, 56, 80, 84
 กระบวน, 67
 การจัด, 56, 98, 117
     กิจกรรม, 59
 การศึกษาขั้นพื้นฐาน, 65
 คุณภาพ, 65, 117
 พัฒนา, 66
 หลักสูตร, 66, 95, 97, 120
 ศูนย์, 56, 57, 58, 59
     ในสถานที่, 97
     ในมหาวิทยาลัย, 58
     นอกพื้นที่, 59
     นอกสถานที่, 59
 การเรียนรู้, 2, 36, 38, 39, 60, 86,
 87, 88, 89, 90, 98, 99, 104,
 105, 110
 การวิจัย, 60
 คุณภาพ, 104
 ตลอดชีวิต, 52, 54
 ประเมิน, 104
 ผ่านสังคม, 103
 ทาษาปัญญา, 102
 พลัง, 3, 9
 ระดับ, 54
 การวิเคราะห์, 1, 29, 46, 48, 49, 50,
 51, 69, 99, 100
 จุดมุ่งหมาย, 46
 เชงวิพากษ์, 1, 3, 7, 11, 21, 42,
 43
 แบบสามเ้า, 42, 44, 99
 ตัวอย่าง, 44
 พลวัต, 46
 สไตล้การคิด, 21

- การศึกษา, 3, 7, 8, 9, 32, 40, 56,
68, 72, 78, 82, 84, 85, 87, 90,
91, 97
กฎหมาย, 78
การจัด, 7, 9, 34, 53, 56, 63, 66,
83, 87, 88, 89, 90, 93, 98, 101,
108
การปฏิรูป, 40, 44, 53, 54, 75,
78, 79, 80, 81
กระแสหลัก, 37
ข่าว, 34
ขั้นพื้นฐาน, 37, 52, 108
คณะกรรมการ, 79, 88
ความหมาย, 83
ค่าใช้จ่าย, 32
คุณภาพ, 35, 59, 60, 63, 66, 75,
76, 79, 80, 81
คุณวุฒิ, 57
ชาติ, 80
ตลอดชีวิต, 32, 40, 52, 54, 75,
78, 79, 80, 81
ตามอรรถาธิบาย, 52, 53, 54
ที่ไม่สมดุล, 108, 110
- ที่ไม่สมดุล, 108
นอกระบบ, 52, 53, 54, 55
ในระบบ, 31, 52, 54
ในโรงเรียน, 76
ในอนาคต, 101, 110
ทั้งระบบ, 52
ทางเลือก, 35, 40
ที่มีความเป็นเลิศ, 44
ธุรกิจ, 34, 57
นโยบาย, 60
นานาชาติ, 69
บัณฑิตศึกษา, 58
แบบจัดเฉพาะ, 101, 110
แบบสื่อไหล, 101, 110
บริการ, 33, 58
ผู้รับบริการ, 33
ประเด็นวิกฤต, 31, 33, 35, 40,
51
ระดับนานาชาติ, 35, 36, 37,
51
ประเมินคุณภาพ, 65
เป้าหมาย, 76, 77, 78
ปรัชญา, 94

- ผู้บริหาร, 80
 ผลสัมฤทธิ์, 94
 พหุวัฒนธรรม, 83, 84, 88
 มาตรฐาน, 57, 76, 77, 79
 ยุคใหม่, 54
 ระบบ, 67, 77, 79, 80, 101, 110
 ระดับโลก, 76
 ลักษณะ, 31
 วิกฤต, 100
 สำนักงาน, 54
 สถาบัน, 80
 ใหม่, 7
 หลักสูตร, 34
 ศูนย์, 57
 นอกสถาบัน, 57
     สำนักงาน, 54
     อุดมศึกษา, 34, 58
     อัตราจบ, 76
 การमानฉันท์ทางวัฒนธรรม, 97
 การสร้างสรรค์, 2, 8, 49
     ความคิดใหม่, 71, 74, 81
     คำตอบใหม่, 71, 74, 81
     มิตรภาพทางภูมิปัญญา, 8
     การสอน, 37, 64, 72, 79, 85, 87,
     96, 101, 103, 118, 119
     กระบวนการ, 66
     ของครู, 102, 105
     ท้าทายทางปัญญา, 103
     ท้าทายทางปัญญา, 103
     เน้นทักษะคิดขั้นสูง, 102
     แนวทาง, 38
     ในห้องเรียน, 38
     แบบใหม่, 102
     ประวัติศาสตร์, 38, 88
     เพศศึกษา, 38
     เพื่อพัฒนาการคิด, 101, 109
     เพื่อพัฒนาพลังการคิด, 108, 110
     ภาษา, 38
     หลักสูตร, 79
     วัฒนธรรม, 92
     สไตล์, 110
     การสอบ, 33, 34, 79
     เข้า, 33
     แข่งขัน, 62
     คัดเลือก, 33
     แบบใหม่, 33

- ระบบ, 33
- ตก, 65
- วัดผล, 77
- การสังเคราะห์, 7, 21, 23, 42, 48, 51, 69, 70, 81, 99
- การอภิปราย, 16, 21, 24, 48, 103
- การอาชีพศึกษา, 52
- สำนักงานคณะกรรมการ, 52
- ข**
- ข้อจำกัดของการคิด, 1
- ข้อคิดเห็นเชิงวิพากษ์, 51, 55, 59, 64, 67, 69, 70, 73, 80, 99
- ข้อโต้แย้งเชิงตรรกะ, 3
- ข้อยุติ, 7
- เชิงวิพากษ์, 23
- ข้อสอบ, 79
- ระดับชาติ, 34
- สถานศึกษา, 34
- แห่งชาติ, 77
- ค**
- คลังกลยุทธ์, 2
- คลังความคิด, 2
- ความขัดแย้ง, 7, 24, 25, 42, 48, 49
- ด้านความคิด, 92
- ทางความคิด, 12
- ทางวัฒนธรรม, 83
- ระหว่างเชื้อชาติ, 92
- ความจริงสูงสุด, 6
- ความเป็นธรรม, 35, 40, 44, 45
- ในมิติหญิงชาย, 35, 40
- ในสังคม, 44
- ระหว่างหญิงชาย, 69
- ความเป็นพลวัต, 41, 46, 50
- ความเป็นเลิศ, 34, 44
- ความสร้างสรรค์, 48, 55, 59, 64, 74, 81
- แบบผสมผสาน, 59, 64
- ความเสมอภาค, 87, 89, 90, 92
- ทางการศึกษา, 40
- ความเห็น, 23, 33, 35, 40, 42, 46, 50, 53, 55, 64, 74, 81, 99
- ขัดแย้ง, 3, 4, 6, 35, 48
- แตกต่าง, 24, 33, 48
- ตรงข้าม, 33, 42

ที่ 1, 35, 36, 37, 44, 52, 56, 60,	แบบผสมผสาน, 70, 74
61, 64, 65, 67, 69, 70, 72, 73,	ความคิด, 2, 4, 5, 6, 7, 12, 46, 83,
74, 75, 81, 82, 100	84, 88, 89, 90, 91, 92, 96, 106,
ที่ 1 (ใหม่), 55, 60, 64, 68, 71,	109
74, 81	ขัดแย้ง, 67
ที่ 2, 35, 36, 37, 44, 53, 57, 59,	ชาญฉลาด, 110
60, 62, 64, 66, 67, 70, 72, 78,	ด้านเดียว, 86
80, 89, 100	เดิม, 6
ที่ 2 (ใหม่), 55, 60, 64, 68, 71,	รวบยอด, 21, 24, 48, 105, 110
74, 81	หลากหลาย, 84, 86
ที่ 3, 44, 46, 48, 50, 54, 55, 58,	สร้างสรรค์, 21, 24, 49, 100,
59, 60, 63, 64, 66, 67, 68, 70,	108, 110
71, 73, 74, 79, 81, 97, 98, 99,	ใหม่, 4, 13, 74, 81
100	คิดแบบทางเดียว, 1
ที่ 3 (ใหม่), 55, 60, 64, 68, 71,	คิดแบบสองทาง, 1
74, 81	คิดแบบมากกว่าสองทาง, 1
ห้อง, 25, 49	คุณภาพ, 44, 57, 58, 59, 60, 63,
แย้ง, 7, 23, 48	64, 66, 79, 80, 102, 120
ร่วม, 122	การจัดการศึกษา, 59, 66
ใหม่, 42, 46, 50, 51, 69, 79	การเรียนการสอน, 65, 117
ความใหม่, 55, 59, 64, 67, 68, 81	การเรียนรู้, 104
แบบบูรณาการ, 60, 64, 67	การศึกษา, 35, 60, 63, 65, 75,
แบบสร้างสรรค์, 64	76, 77, 79, 80, 81, 116

การประกัน, 59	ที่ 1, 42
ครู/ครูผู้สอน, 61, 63	ที่ 2, 42
ชีวิต, 44, 54,	ที่ 3, 42
นักเรียน, 61, 62, 63, 65, 66	เจ้าความคิด, 2
นักศึกษา, 119	
ปัญหา, 119	ญ
มาตรฐาน, 57, 61, 116, 118,	ญาติติไต่วาที่, 55, 70, 80, 99, 100
119, 121	
ระบบการศึกษา, 80	ต
โรงเรียน, 61, 62, 63	โต้แย้ง, 12, 85, 88, 93, 96
อาจารย์, 119	เชิงตรรกะ, 3
การคิดระดับสูง, 104	ด้วยเหตุผล, 3, 9, 41
คุณลักษณะ, 8	ท
ทางปัญญา, 8, 9, 104, 110	ทักษะ, 54, 83
ทางพฤติกรรม, 8	การคิดขั้นสูง, 102
ทางอารมณ์, 8	การคิดเชิงวิพากษ์, 103
มนุษย์, 8, 9	ทฤษฎี, 7, 16, 17, 18, 21, 23
เยาวชน, 102	จิตนิยมวิภาษ, 7
โครงสร้างหลักสูตรแบบบูรณาการ,	ทางเศรษฐกิจและสังคม, 7
58	วิภาษทางวัตถุ, 7
	ทางเลือก, 25, 53, 60, 67, 122
จ	ทางการศึกษา, 35, 40
จุดยืน	

- พิเศษ, 66, 68
 ททางการศึกษา, 35, 40
 มุมมอง, 41
 ใหม่, 58, 79
 เทคนิคการประเมินผล, 103
 เทคโนโลยี, 36, 60
 เทคโนโลยีสารสนเทศ, 58, 103
- ธ**
- ธุรกิจการศึกษา, 34, 56, 57
- น**
- นโยบายการศึกษา, 60
 นักการปฏิรูปการศึกษา, 75
 นักการศึกษา, 76, 97
 นักเขียน, 16
 นักคิด, 110
 นักเรียน, 31, 32, 33, 37, 38, 39,
 61, 62, 63, 64, 65, 66, 67, 69, 70,
 75, 76, 77, 78, 79, 80, 81, 83, 85,
 86, 87, 89, 91, 93, 98, 102, 103,
 105, 107, 110
 นักเศรษฐศาสตร์, 16
- นักนิยมความจริง, 20, 23, 24, 25,
 26, 27, 28, 29
 นักปฏิบัติ, 20, 23, 24, 25, 26, 27,
 28, 29
 นักประพันธ์, 96
 นักปรัชญา, 16
 นักวิเคราะห์, 20, 23, 24, 25, 26,
 27, 28, 29
 นักวิจารณ์, 85
 นักวิชาการ, 83, 85, 86, 89
 นักศึกษา, 31, 32, 57, 58, 59, 96
 นักสังเคราะห์, 20, 21, 22, 23, 24,
 25, 26, 27, 28, 29, 48, 49
 นักหนังสือพิมพ์, 16
 นักอุดมคติ, 20, 23, 24, 25, 26, 27,
 28, 29
- บ**
- แบบการเรียน, 70
 แบบสอบถาม, 12
 ตรวจสอบสไตล์การคิด, 11, 12,
 29

- ป**
- ประชากรโลก, 32
- ประเด็นวิกฤต, 3, 8, 33, 35, 36, 52, 55, 56, 59, 61, 64, 65, 67, 69, 70, 73, 74, 80, 99, 100
- ทางการศึกษา, 31, 33, 40, 51, 69
- ผู้กระตุ้นการคิด, 101, 102, 107, 110
- ผู้รับบริการการศึกษา, 33
- ผู้ให้บริการทางการศึกษา, 33
- ผู้อำนวยการคิดและการเรียนรู้, 105, 110
- พ**
- พหุนานาชาติ, 35, 36
- ตรวจสอบ, 41
- ปัจจัย, 53, 105, 107, 110
- ขีดขวางการคิด, 101, 106, 107
- สนับสนุนการคิด, 101, 105
- เป้าหมาย, 13, 15, 24, 42, 44, 52, 76, 77, 87
- หลัก, 8, 9, 78, 90
- ร่วม, 109
- พระราชบัญญัติ, 77
- ประถมและมัธยมศึกษาแห่งชาติ, 77
- ประถมและมัธยมศึกษาแห่งอเมริกา, 76, 78
- องค์การมหาชน, 54
- พฤติกรรม, 8
- การเรียนรู้, 66
- จริยธรรม, 38
- ชาญฉลาด, 104
- ผ**
- ผลสัมฤทธิ์, 38, 66, 67, 77, 87
- ทางการเรียน, 102
- ทางการศึกษา, 36, 94
- ผลสำรวจสไตล์การคิด, 11, 26
- พลัง**
- การคิด, 9, 101, 108, 109, 110
- การเรียนรู้, 9
- การสร้างนวัตกรรม, 9
- ขับเคลื่อน, 9

- เครื่องจักร, 2
บ้าน, 64
สมอง, 9
พหุวัฒนธรรม, 82, 83, 84, 85, 86,
88, 89, 96, 97, 98, 99
การถ่ายทอด, 86
การจัดการศึกษา, 87
ศึกษา, 36, 40
ตอบสนอง, 88
ปฏิรูป, 96
เป้าหมาย, 87
มุมมอง, 86
พัฒนา, 7, 11, 29, 67, 70, 83, 90,
99
การคิด, 108, 109, 110
คุณภาพ
- การคิด, 101, 109, 110
การคิด, 101, 109, 110
การจัดการศึกษา, 66
การเรียนการสอน, 65
ขีดความสามารถ, 28
ชีวิต, 54
ครู, 63
- ประเทศ, 44
ทรัพยากรมนุษย์, 54
โรงเรียน, 63
สังคม, 3, 9
พลังการคิด, 108, 109, 110
- ม**
มาตรฐานการศึกษา, 57, 76, 79,
116
ระดับโลก, 76
แห่งชาติ, 77
คุณภาพการศึกษา, 78
มิติของความคิดรวบยอด, 21, 24, 48
มุ่งการคาดการณ์, 23, 48
มุมมองแบบบูรณาการ, 21, 48
- ร**
โรงเรียนการคิด, 101, 103, 110
- ว**
วิจารณ์ญาณ, 108
วิธี
เรียนแบบใหม่ที่เน้นวิธีคิด, 110

- วิเคราะห์เชิงวิพากษ์, 41, 50
 วิชาฯ, 3, 4, 5, 8
 วิธีการ, 2, 11, 16, 17, 23, 24, 53,
 102, 107
 แก้ปัญหา, 15, 18
 คิด, 8, 9
 ได้แย้งด้วยเหตุผล, 3, 9
 ตรงข้าม, 3
 ภูมิปัญญา, 8
 มองโลกแง่ดี, 3
 เรียนแบบใหม่, 102
 เรียนแบบสร้างสรรค์, 102
 เรียนรู้, 39
 สร้างสรรค์มีตรภาพทาง
 สอนแบบใหม่, 102
- ค**
- ศูนย์, 35, 58, 121
 การศึกษานอกสถาบัน, 119, 120,
 121
 นอกเขตที่ตั้ง, 117, 118
 นอกมหาวิทยาลัย, 34, 56, 57,
 59, 116, 122
- เศรษฐกิจความรู้, 2, 9
- ส**
- สไตล์การคิด, 11, 12, 20, 21, 22,
 24, 25, 26, 27, 28, 29
 แบบนักวิเคราะห์, 20, 26, 27, 29
 แบบนักสังเคราะห์, 7, 9, 20, 26,
 27, 29, 48, 49
 แบบนักอุดมคติ, 20, 26, 27, 28
 แบบนักนิยมความจริง, 20, 29
 แบบนักปฏิบัติ, 20, 29
 สไตล์การสอน, 105, 110
 สถาบันอุดมศึกษา, 56, 57, 116,
 117, 118, 120, 121
 สภาวะ, 4, 5, 6
 จิต, 4
 ขัดแย้ง, 4
 ประยอม, 4
 พื้นฐาน, 4
 สังเคราะห์, 4
 สร้างความใหม่แบบบูรณาการ, 60,
 64, 68
 สร้างองค์ความรู้ใหม่, 58, 119, 120

- สังคมความรู้, 2, 9, 101, 102, 110
 สังคมแบบประชาธิปไตย, 92
 สังคมอเมริกา, 85, 88
 สำนักงาน, 54, 55
 กองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.), 116
 เขตพื้นที่การศึกษา (สพท.), 34, 53
 คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.), 52, 61, 65
 คณะกรรมการส่งเสริมการศึกษา
 นอกกระบบและการศึกษาตาม
 อรรถาศัย (กศน.), 52
 คณะกรรมการการอาชีวศึกษา (สอศ.), 52
 คณะกรรมการการอุดมศึกษา (สกอ.), 52, 116
 ปฏิรูปการศึกษา (สปศ.), 118
 รับรองมาตรฐานและประเมิน
 คุณภาพการศึกษา (สมศ.), 65
 สิ่งท้าทายระบบการศึกษา, 101
 สมองเป็นฐาน, 102
 สร้างความรู้และนวัตกรรม, 60
- สิ่งแวดล้อมที่ส่งเสริมการพัฒนาการ
 คิด, 105, 110
 เสรีภาพทางวิชาการ, 37, 72, 73, 74
 สิทธิมนุษยชน, 89
- ห**
 หลักสูตร, 38, 56, 57, 58, 59, 66,
 79, 80, 83, 84, 85, 86, 87, 88,
 90, 91, 93, 94, 95, 96, 97, 108
 กระทรวงศึกษาธิการ, 34
 แกนกลาง, 98
 ท้องถิ่น, 59
 รูปแบบพิเศษ, 67
 สถานศึกษา, 34, 86, 89, 98
 หุ้นส่วนในการคิดสร้างสรรค์, 104
- อ**
 องค์การแห่งการคิดและการเรียนรู้,
 104
 อุดมศึกษาเชิงพาณิชย์, 57, 118,
 120

A	E
absolute truth, 6	eclectic, 59
Anglo-American Model, 88	e-learning, 59
antithesis, 4, 6, 7, 35, 36, 37, 42, 44, 46, 53, 57, 62, 66, 70, 72, 78, 79, 89, 100	H
	higher-order thinking, 102
B	I
brain power, 2	ingenuity, 2
	intellectual character, 104
C	K
creativity, 2	knowledge
critical	economy, 2
issue, 33, 40, 52, 56, 61, 65	society, 2
in education, 35	
thinking, 8	
D	M
dialectic, 3	machine power, 2
idealism, 7	mentor, 80
materialism, 7	metacognition-thinking about thinking, 102

- N
 new thesis, 4, 6, 7
 Particularism, 94
 S I P A R, 12
 synthesis, 4, 6, 7, 20, 29, 42, 44,
 46, 48, 50, 54, 58, 63, 66, 70,
 73, 79, 97, 100
- synthesist, 7, 20, 29, 48
- T
 The National Association for
 Multicultural Education, 83
 thesis, 4, 5, 6, 7, 35, 36, 37, 42,
 44, 46, 50, 52, 56, 61, 65, 66,
 72, 75, 82, 100
 thesis-antithesis-synthesis, 7
 thinking school, 103

สถาบันวิทยบริการ
 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย